

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GALATA MEVLEVİHANESİ MÜZESİ
KOLEKSİYONLARININ ÇAĞDAŞ MÜZECİLİK
ANLAYIŞI İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ**

**YAVUZ ÖZDEMİR
958206**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. NURAN KARA PİLEHVARİAN**

**İSTANBUL
2010**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**GALATA MEVLEVİHANESİ MÜZESİ
KOLEKSİYONLARININ ÇAĞDAŞ MÜZECİLİK
ANLAYIŞI İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ**

**YAVUZ ÖZDEMİR
958206**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. NURAN KARA PİLEHVARİAN**

**İSTANBUL
EYLÜL 2010**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GALATA MEVLEVİHANESİ MÜZESİ
KOLEKSİYONLARININ ÇAĞDAŞ MÜZECİLİK
ANLAYIŞI İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

YAVUZ ÖZDEMİR
958206

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: ... / ... / 2010
Tezin Savunulduğu Tarih: ... / ... / 2010

Tez Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Başarılı Bulunmuştur.

Unvan Ad Soyadı
Tez danışmanı: Doç. Dr. Nuran KARA PİLEHVARIAN
Jüri üyeleri : Prof Dr. Fethiye ERBAY
Doç. Dr. Gül AKDENİZ

İmza

İSTANBUL
EYLÜL 2010

ÖZ

GALATA MEVLEVİHANESİ MÜZESİ KOLEKSİYONLARININ ÇAĞDAŞ MÜZECİLİK ANLAYIŞI İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yavuz Özdemir

Eylül, 2010

Kültür Bakanlığı'na bağlı İstanbul Galata Mevlevihanesi Müzesi'nde 2005 yılında yeniden yapılanma sürecine girilmiştir. 2009 yılı başından itibaren çalışmalar "İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı"nın desteğiyle devam etmektedir. Koleksiyonlarının yeniden ele alınarak çağdaş müzecilik bağlamında değerlendirmesi konusunda bunu bir fırsat gören Kültür Bakanlığı ve müze yönetimi yapının çağdaş bir müzeye dönüştürülmesi konusunda çabalarını sürdürmektedir. Bu süreçte Müze Müdürü olarak aktif çalıştığım müzede, uygulanabilirlik ölçüsünde gerçekleştirmek istediğimiz çalışmalardan en önemlisi olan müze malzemelerinin ve müzenin interaktif bir biçimde günümüz ortamına kazandırılması bu tezin konusunu oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında bu bağlamda müzenin genel durumunu anlatan giriş bölümünden sonra, ikinci bölümde günümüzde yeterince bilinmeyen tasavvuf, tarikat yapıları ve Mevlevi kültürü, ortaya çıkışı, yayılma alanları ile Mevlevihanelerin mekânsal yapıları incelenmiştir. Üçüncü bölümde Osmanlı egemenliğindeki Mevleviliğin gelişim süreci ve İstanbul'daki Mevlevihaneler anlatılarak, Mevlevilik içinde ayrı bir kültür oluşturan İstanbul Mevleviliğine değinilmiştir. Dördüncü bölüm ise müzenin kurulduğu günden günümüze kadar geçen süreç "Divan Edebiyatı Müzesi" ve "Galata Mevlevihanesi Müzesi" olarak dönemselleştirilerek sorunlar ve çözüm yolları ortaya konulmuştur. Müze koleksiyonları hakkında bilgiler verilerek ve bu koleksiyonların müzenin asıl sergi mekânı olacak Semahane binasında gerçek işlevlerine uygun olarak sergilenmesi konusunda bir öneri geliştirilmiştir. Değerlendirme ve sonucu içeren beşinci bölüm Galata Mevlevihanesi'nin müze olarak karşı karşıya bulunduğu sorunlar ve bu sorunlara getirilen çözümlerin tartışılması Mevlevihane yapıları ve koleksiyonların en doğru biçimde geleceğe aktarılması aynı zamanda çağımız bilgi ortamına katılmasının irdelenmesini içermektedir. Böylelikle müzenin sahip olduğu koleksiyonlar ile doğru bir sergileme kurgusu oluşturup ileri müzecilik tekniklerinden yararlanarak İstanbul müzeleri içinde hak ettiği yeri alması amaçlanmıştır.

Bu tezde gerçeklik ve uygulanabilirlik ölçüsünde Galata Mevlevihanesi Müzesi'nin sorunlarını birebir bilen ve uygulayan pozisyonundaki avantajından yararlanarak uzun süredir restorasyon nedeniyle kapalı bulunan müzenin koleksiyonlarının çağdaş müzecilik açısından değerlendirilerek yeniden sergilenmesi için bir öneri üretilmiştir. Umudumuz ortaya koyduğumuz bu gerçekçi sergileme önerisinin yakın zaman içinde uygulanıp aynı konumdaki diğer müzelere örnek olmasıdır. Bu umutla hazırladığımız çalışma doğrultusunda Galata Mevlevihanesi Müzesi'nin İstanbul Müzeleri içinde hak ettiği yeri bir an önce alması dileğimizdir.

Anahtar kelimeler; Galata Mevlevihanesi, Divan Edebiyatı Müzesi, Mevlevilik, Müze, Müzecilik.

ABSTRACT

THE UTILIZATION OF THE COLLECTIONS OF THE GALATA MEVLEVIHANESİ MUSEUM WITHIN THE UNDERSTANDING OF CONTEMPORARY CURATORIAL PRACTICE

Yavuz Özdemir

May, 2010

A process of restructuring was begun in 2005 in the Galata Mevlevihanesi Museum of the Ministry of Culture. Related works have been going on since the beginning of 2009 with the support of the Istanbul 2010 European Culture Capital Agency. The Ministry of Culture and the museum management, seeing this as an opportunity in reconsidering the collections and utilizing them within the context of contemporary curatorial practice, have been continuing their efforts in transforming the edifice to a contemporary museum. The museum exhibition, which is the most important of the activities that we would like to realize within the extent of applicability in the museum that I worked actively as the director during this process, forms the subject-matter of this thesis.

Within the scope of this work, after the introduction describing the general state of the museum in this context, in the second part, tasavvuf (Sufism, Islamic mysticism), the structures of orders and Mevlevi culture which are not known enough nowadays, their origin, spreading around and the building organization of Mevlevi Houses have been studied. In the third part, after explaining the development process of the Mevlevi order under the Ottoman rule, and the Mevlevi houses in Istanbul; the Istanbul Mevlevi Order which forms a separate culture within the Mevlevi Sect has been dealt with. And in the fourth section, by dividing the period from the time the museum was founded till today into “Divan Edebiyatı Museum “ and “Galata Mevlevihanesi Museum”, the problems and ways of solution have been put forward. Some information about the museum collections has been given and a proposal has been developed for the exhibition of these collections in accordance with their actual functions in the semahane building which will be the main exhibition place. The fifth part which includes the conclusions and final remarks deals with the problems that the Galata Mevlevi Lodge face as a museum and the solutions to those problems, the transfer of the Mevlevi Houses and their collections to future in the most appropriate way and at the same time the study of their inclusion to the information environment of our age. This way by forming an appropriate exhibition structure with the collections possessed by the museum and making use of the advanced curatorial techniques its taking its deserved place among the Istanbul museums has been aimed.

In this thesis a proposal has been brought forward for the re-exhibition of the museum, which has been closed for a long time due to restorations, from the perspective of contemporary curatorial practice by making use of advantages of my position as a director knowing the problems of the Galata Mevlevi House one-to-one. Our hope is that this realistic exhibition proposal that we put forward will be applied in the near future and be an example for the other museums in the same position. In the direction of this work that we prepared with this hope, it is our wish that the Galata Mevlevihanesi Museum will take the place it deserves among the Istanbul museums as soon as possible.

Key words; Galata Mevlevihanesi Museum, Divan Edebiyatı Museum, Mevlevi, Museum, Museology

ÖNSÖZ

1925 yılında tekkelerin kapatılmasıyla bir süre ilkokul ve lojman olarak kullanılan Galata Mevlevihanesi 1946 yılında alınan Bakanlar Kurulu kararıyla müze olmasına karar verilmesine rağmen ancak 27 Aralık 1975 günü “Divan Edebiyatı Müzesi” adıyla ziyarete açılabilmiştir. Müze binası İstanbul’un ilk mevlevihanesi olmasının yanında İstanbul’da orijinal haliyle yok olmadan büyük ölçüde ayakta kalabilen tek Mevlevihane yapısıdır. 2005 yılına kadar müzecilik adına çağa ayak uyduramayan ve ancak hafta sonları özel derneklerce gerçekleştirilen sema gösterilerine ev sahipliği yapan bir salondan öteye gidilemeyen müzede 2005 yılından itibaren yenileme çalışmalarına başlanmıştır. Bu arada 2005 yılında müzenin konusu bağlamında adı “Galata Mevlevihanesi Müzesi” olarak değiştirilmiştir. Mülkiyeti Vakıflarda olan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’na tahsisli müzede 2005 yılı başı ile 2008 yılı sonu arasında uzun bir süreçte Vakıflar Bölge Müdürlüğünce Semahane binasında sponsorluk yoluyla yenileme çalışmaları gerçekleşmiş ancak iş yarım bırakılarak Bakanlığa teslim edilmiştir. Çalışmalar 2009 yılı başı itibarıyla “İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı” desteğiyle devam etmektedir.

2004 yılı Ağustos ayından itibaren Galata Mevlevihanesi Müzesi’nde yönetici olarak görev yapmanın deneyimini daha önce uzman olarak görev yaptığım müzelerle kıyasladığımda, imkânları başta olmak üzere her konuda uçurumlar olduğunu gördüm. Üç yıldır müze restorasyon nedeniyle kapalı olup tüm çabalarımıza rağmen tekrar ziyarete açılması için çalışmalar minimum hızda yürümektedir. Kanaatimce müzeye arz talep ilişkisine paralel olarak geçmişten gelen ikinci sınıf müze algısı bunun en önemli nedenidir. Her konuda olduğu gibi güçlü müze yapısı birinci sınıf müzeyi oluşturur. Güçlü müze olmanın yolu da çağdaş müzecilik anlayışı doğrultusunda ilgi çekecek bir sergileme ve tanıtım ile olabilir. Bugüne kadar bu şansı çeşitli sebeplerle yakalayamamış Galata Mevlevihanesi Müzesi’nin gelecekte hak ettiği tanınırlık ve ziyaretçiye kavuşabilmesi için tez kapsamında süreçte görülen sorunlara çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Müzenin içinden biri olmanın getirdiği avantaj çalışmanın konusunun seçiliş sebebidir.

Bu tezi hazırlarken öncelikle danışmanlığımı kabul eden ve konu hakkında bilgiye sahip değerli hocam Doç. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN’a, mimari çizim ve belgeleme çalışmalarım sırasında yardımını esirgemeyen değerli arkadaşlarım Y. Mimar Gizem ERKAYA ve Arkeolog Ahmet Hamdi BÜLBÜL’e, Hat Levhalarının değerlendirilmesi konusunda Hat Sanatı uzmanı Hattat Doç. Dr. Süleyman BERK’e; son olarak sevgili eşim Arzu ÖZDEMİR ve çalışmanın son safhasında hayatımıza katılan ikiz çocuklarım Özge ve Oğuz ile anne ve babam Münevver ve Kenan ÖZDEMİR’e teşekkür ederim.

İstanbul, Eylül, 2010

Yavuz ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TEZ ONAY SAYFASI	
ÖZ	iii
ABSTRANCT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. İSLAMİYET’TE TASAVVUFUN ORTAYA ÇIKIŞI, MEVLEVİLİK VE MEVLEVİHANELER	4
2.1. Mevlana Celaleddin Rumi	8
2.2. Mevlana’dan Sonra Mevlevilik	11
2.3. Mevleviliğin Mekansal Karşılığı: Mevlevihaneler	14
2.3.1. Semahane	15
2.3.2. Matbah-1 Şerif	17
2.3.3. Meydan-1 Şerif	20
2.3.4. Dedegan (Derviş) Odaları	20
2.3.5. Diğer Mekânlar	22
3. OSMANLI İMPARATORLUĞU’NDA MEVLEVİLİĞİN GELİŞİMİ, İSTANBUL MEVLEVİLİĞİ VE MEVLEVİHANELERİ	23
3.1. Galata Mevlevihanesi	27
3.2. Yenikapı Mevlevihanesi	35
3.3. Kasımpaşa Mevlevihanesi	38
3.4. Beşiktaş Mevlevihanesi	39
3.5. Bahariye Mevlevihanesi	40
3.6. Üsküdar Mevlevihanesi	41
4. GALATA MEVLEVİHANESİ MİMARİ KARAKTERİ VE MÜZEYE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ	43
4.1. Semahane (Müze Sergileme Binası)	44
4.2. Müze Yerleşkesi İçinde Bulunan Diğer Yapılar	46
4.2.1. Halet Efendi (Kudretullah Dede) Türbesi	48
4.2.2. Sebilküttab	50
4.2.3. Cümle Kapısı	50
4.2.4. Şeyh Galib (İsmail Ankaravi Rusuhi / Şeyhler) Türbesi	51

4.2.5. Hasan Ağa Çeşmesi	52
4.2.6. Adile Sultan Şadırvan ve Sarnıcı	53
4.2.7. Çamaşırhane	54
4.2.8. Hamuşan	54
4.2.9. Varlığını Bildiğimiz Ancak Günümüze Ulaşamayan Diğer Yapılar	55
4.3. Müze Olarak Galata Mevlevihanesi	57
4.3.1. 1925 – 1975 Müze Oluşum Çalışmaları	59
4.3.2. 1975 - 2005 Arası “Divan Edebiyatı Müzesi” Dönemi	62
4.3.3. Müze Koleksiyonları ve 2010 Yılı Müze Düzenlemesi	71
4.3.3.1. Müze Taşınır Eser Koleksiyonu	71
4.3.3.1.1. Hat Levhaları ve Yazı Takımları	72
4.3.3.1.2. Müzik aletleri	72
4.3.3.1.3. Tarikat Eşyaları	72
4.3.3.1.4. Matbah-ı Şerif Eşyaları	72
4.3.3.1.5. İbadet Eşyaları	72
4.3.3.2. Yeni Müze Düzenlemesi	73
4.3.3.2.1. Zemin Kat: Sema Alanı ve Bacılar Dairesi Geçici Sergileme Mekânları	73
4.3.3.2.2. Bodrum Kat Dedegan Odaları Kalıcı Sergileme Mekânları	74
4.3.3.2.3. Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme Mekânları	85
5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	92
KAYNAKÇA	96
EKLER	99
Ek 1. Zemin kat rölövesi	100
Ek 2. Birinci kat rölövesi	101
Ek 3. Bodrum kat rölövesi	102
Ek 4. Bakanlar Kurulu kararı	103
Ek 5. Bakanlık Makam onayı	104
Ek 6. Ayet ve Hadis Levhaları	105
Ek 7. Tekke Levhaları	107
Ek 8. Güzel Sözler	112
Ek 9. Hilye-i Şerif	115
Ek 10. Tuğra ve İcazet Levhaları	116
Ek 11. Yazı Takımları	117
Ek 12. Mevlevi Müzik Aletleri	119
Ek 13. Diğer Müzik Aletleri	121
Ek 14. Tarikat eşyaları	123
Ek 15. Matbah-ı şerif eşyaları	124
Ek 16. İbadet eşyaları	128
Ek 17. Zemin kat sergileme planı	12
Ek 18. Bodrum kat sergileme planı	123
Ek 19. Birinci kat sergileme planı	124
Ek 20. Galata Mevlevihanesi Müzesi Araştırma Soruları	125
ÖZGEÇMİŞ	126

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Divan Edebiyatı Müzesi 2004–2005–2006 yılları ziyaretçi istatistikleri	63
Tablo 2: Müzenin 1995-2000-2005 ve 2009 yılları personel sayısı ...	65
Tablo 3: Düzenleme Sonrası Müzecilik Faaliyetleri	95

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1:	Galata Mevlevihanesi Müzesi Semahanesi	16
Şekil 2:	Konya Mevlana Müzesi Matbah'ı Şerifi	17
Şekil 3:	19.yüzyılda Galata Mevlevihanesi planı	19
Şekil 4:	Galata Mevlevihanesi Müzesi Dedegan Odası	21
Şekil 5:	A.Bayot'un dönen dervişler gravürü	26
Şekil 6:	Preziosi'nin Mevlevi dervişler gravürü	27
Şekil 7:	Galata Mevlevihanesi'nin önünü gösteren bir gravür.19.yüzyıl	28
Şekil 8:	1650/51 tarihli onarım kitabesi	30
Şekil 9:	Ataullah Dede ve dervişler	33
Şekil 10:	Ahmet Celaleddin Dede	34
Şekil 11:	Yenikapı Mevlevihanesi	37
Şekil 12:	Yenikapı Mevlevihanesi	37
Şekil 13:	Kasımpaşa Mevlevihanesi dış kesit planı	38
Şekil 14:	Bahariye Mevlevihanesi. 20. yüzyıl başları	40
Şekil 15:	Galata Mevlevihanesi Müzesi	43
Şekil 16:	1940 tarihli Pervetitch haritası	44
Şekil 17:	Semahane giriş kapısı üzerindeki Sultan Abdulmecid tuğralı onarım kitabesi	45
Şekil 18:	Bacılar Dairesi girişi	46
Şekil 19:	Galata Mevlevihanesi Müzesi krokisi.....	47
Şekil 20:	Galata Mevlevihanesi 19.yüzyıl	49
Şekil 21:	Şeyh Galib Türbesi ve Halet Efendi Türbesi	49
Şekil 22:	Cümle kapısı, Müze ana girişi	51
Şekil 23:	Hasan Ağa Çeşmesi ve Sebilkütâb binası	52
Şekil 24:	Adile Sultan Sarnıç-Şadırvanı	53
Şekil 25:	Çamaşırhane	54
Şekil 26:	Hamuşan (Sessizler evi) Mevlevi mezarlık haziresi	55
Şekil 27:	1913–1914 yılları Alman Mavileri haritaları	56
Şekil 28:	1934 yılı Pervititch sigorta haritası	56
Şekil 29:	Güncel hava fotoğrafı	57
Şekil 30:	Müze Galipdede Caddesi Müze ana girişi	59
Şekil 31:	Sema alanı etrafına 1983 de yaptırılan geçici vitrinler	66
Şekil 32:	Sema alanı etrafına 1983 de yaptırılan geçici vitrinler	67
Şekil 33:	Birinci kat mahfillerdeki sergileme	67
Şekil 34:	Vitrinler hırsızlığa karşı korumasız ve eserlerin sıcaklık, ısı nem gibi iklimi dengeleyen cihazlar yoktur	68
Şekil 35:	Birinci katta vitrin içinde sergilenen el yazması kitaplar	68
Şekil 36:	Birinci katta vitrin içinde sergilenen el yazması kitap	69
Şekil 37:	Z02 Mekanı, Sema Alanı	73
Şekil 38:	Z3 Mekânı, Bacılar Dairesi Geçici Sergi Salonu	74
Şekil 39:	B1 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları orta hol	75
Şekil 40:	B2 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	75
Şekil 41:	B3 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	76

Şekil 42:	B3 Mekânı planlanan sergileme	77
Şekil 43:	B4, B5 Mekânları, Bodrum kat, Dedegan odaları	78
Şekil 44:	B6 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	78
Şekil 45:	B8 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	79
Şekil 46:	B9 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	80
Şekil 47:	B10 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	81
Şekil 48:	B11 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	81
Şekil 49:	B12 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	82
Şekil 50:	B12 Mekânı planlanan sergileme	82
Şekil 51:	B13 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	83
Şekil 52:	B14 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları	84
Şekil 53:	B15, B16 Mekânları, Bodrum kat, Dedegan odaları	84
Şekil 54:	101 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	86
Şekil 55:	102 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	86
Şekil 56:	103 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	87
Şekil 57:	104 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	87
Şekil 58:	105 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	88
Şekil 59:	106, 107 Mekânları, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme ..	88
Şekil 60:	108 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	89
Şekil 61:	110 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	89
Şekil 62:	111 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	90
Şekil 63:	112 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	91
Şekil 64:	114 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme	91

KISALTMALAR

GMMM	: Galata Mevlevihanesi Müzesi Müdürlüğü
ICOM	: International Council of Museum.
ICOMOS	: International Council on Monuments and Sites.
KVMGM	: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı.
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

1. GİRİŞ

Galata Mevlevihanesi kurulduğu 1491 yılından, tekkelerin kapatıldığı 1925 yılına kadar “Mevlevihane” olarak faaliyette olduğu dönemde başta edebiyat ve musiki olmak Türk kültürüne adeta bir güzel sanatlar akademisi gibi hizmet vermiştir. Mevlevihane olarak geçen 434 yıllık bu süreçte pek çok ilim ve sanat erbabı yetişmiştir.

17 yüzyıl tefekkür hayatının önde gelen simalarından İsmail Ankaravi (Rusuhi), divan şairi Fasih Ahmed Dede, neyzenlerinin kutbu (merkezi) Nayi Osman Dede, ünlü divan şairi Şeyh Galib, 1731 de I.Mahmud döneminde Humbaracı (Topçu) ocağını kuran Humbaracı Ahmed Paşa (1675–1747) (Fransız asıllı olup asıl adı Le Compte C. Alexandre De Bonnevaldir) ve ilk bayan divan şairi kabul edilen Leyla hanım ve bunun gibi pek çok Mevlevi veya muhibi şair, sanatkâr ve devlet adamı Hamuşan adını verdiğimiz mezarlık haziresinde medfundur. Mevleviler pek çok sanat ve zanaat alanında çalışmışlardır. Ülkemize ilk olarak “Beykoz İşi” diye bilinen ve 19.yüzyılda ürettiği çeşm-i bülbülleriyle ünlenen Beykoz’daki Cam Fabrika-i Hûmâyun’un ilk nüvesini kuran 18. yüzyılda İtalya’dan öğrendiği teknikle kurduğu atölyede uygulayan Mehmed Dede’dir. İlk Türk müzikologu olarak kabul edilen Galata Mevlevihanesi son Kudümzenbaşı Rauf Yekta Bey (1875- 1935) Mevlevihane’nin son dönem Mevlevilerindendir.

Kültür ve Sanat Tarihi’imizde gerek yetiştirdiği kültür ve sanat adamları, gerekse İstanbul kültür ortamına yaptığı katkılarla tartışmasız bir yeri olan Galata Mevlevihanesi bu konumunu 1926 yılına kadar sürdürmüş, 13.12.1925 tarihinde 243 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 677 sayılı “Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddi’ne ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun” ile resmi olarak kapatıldıktan sonra bir süre ilkokul sonra da lojman olarak

kullanılmıştır. 1967–1975 yılları arasında yapılan düzenlemelerle ilk önce Türk ve İslam Eserleri Müzesi Müdürlüğü'ne bağlı, sonra da müstakil müdürlük olarak “Divan Edebiyatı Müzesi” adıyla Türk kültürüne hizmet etmeye devam etmiştir.

1946 tarihli Cumhurbaşkanı İsmet İnönü imzalı Bakanlar Kurulu kararıyla “müze” olarak kullanılmak üzere Maarif Vekâleti'ne (Milli Eğitim Bakanlığı'na) tahsis edilmesine rağmen uzun yıllar bu karar uygulanmamış, nihayet 1975 yılında Kültür Bakanlığı'na bağlı müze olarak ziyarete açılmıştır. Mevlevihane'nin müze olarak açılabilmesi için yapılan çalışmalar sırasında isim olarak öne çıkan rahmetli Bakanlık Müsteşarı Mehmet ÖNDER ve daha önce 1940 lı yıllarında Galata Mevlevihanesi'ni koruyup kollayan TTOK başkanı Raşid Saffet ATABİNEN'i rahmetle anıyorum. Onların kişisel çabaları olmasa Galata Mevlevihanesi İstanbul'daki diğer Mevlevihanelerin akıbetine uğrayacak belki de binalarının yerinde beton bloklar görecektik. ATABİNEN'in 1946–47 yıllarında Beyoğlu Evlendirme Dairesi yapılırken açıkta kalan mezar taşlarının yok olmaması için özellikle hazirede yaptığı çalışmalar ve onarımlar¹, ardından gelen ÖNDER'in müzeye dönüştürme çabası bu iki değerli insanın kültür tarihimize tanıklık eden belge niteliğindeki Mevlevihane'nin günümüze ulaşma sebebidir.

Bu süreçte Haluk ŞEHİSUVAROĞLU'nun 1962 Şubat ayı TTOK Belleteni'ndeki bir uyarı yazısını kaleme aldığı sırada Prof. Sadi IRMAK Yeni Sabah'da 11 Ocak 1962 günkü yazısında “(Şeyh Galib'in mezarının nerede olduğunu sormamız üzerine), karşımıza çıkan bir kadıncağz bize geniş bahçeyi göstererek orada bir yerde dedi. Yarım saat beyhude yere vahşi otlar bitmiş bahçede Şeyh Galib'in mezarını aradım. Ankaravi türbesine pencereden baktım, birkaç önemsiz Mevlevi şeyhinin levhaları vardı. Gelip geçenden sora sora öğrendim ki Galib Ankaravi'nin ayak ucunda yatmaktadır. ... Semahane binası en geniş manasıyla harabeye dönmüş, o halkulade tavan lime lime olmak üzere... fevkalade güzel yazıları toz ve pas kaplamış, taban tahtaları çökmek üzere... Sekiz köşeli büyük salonu çevreleyen bölmelerde tahtalar rutubet ve yosundan çürümüş...” demektedir². Bu tespit Galata Mevlevihanesi'nin müze olarak açılmadan önceki içler acısı durumunu en iyi şekilde yansıtmakta ve

---

¹ Can Kerametli, **Galata Mevlevihanesi Divan Edebiyatı Müzesi**, (İstanbul: TTOK yayınları, 1977), 8.

² Konur Ertop, “Divan Edebiyatı Müzesi Anamlı Bir Yapıya Yerleşmiş Ama Konu Edindiği Alanı Tanıtamıyor”, **Milliyet Sanat**, s. 345 (26 Kasım 1979): 19.

müzeye dönüştürülmemesi halinde akıbetinin ne olacağını en iyi şekilde anlatmaktadır.

Çeşitli kaygılar nedeniyle “Divan Edebiyatı Müzesi” olarak açılan müze Divan Edebiyatını canlandırıp yaşatacak bir görünüme kavuşamamış, açılışındaki ivme giderek düşerek 1980 lı yıllardan sonra iyice durağanlaşmıştır. 2005 yılına gelindiğinde müze artık hafta sonları müzede özel derneklerce gerçekleştirilen Sema gösterileri ile bilinmektedir. Zamanla bu dernekler söz sahibi durumuna gelmiş, hatta içlerinden (677 sayılı Kanuna aykırı olarak) kendilerini şeyh, postnişin olarak ilan eden kişiler dahi türemiştir.

Mevlevihane'nin “müze” statüsüne kavuşması ne yazık ki gerçek bir müzeeye dönüşmesini sağlayamamış, onlarca yıl süren personel ve bütçe yetersizlikleri, içeriğinin bir türlü netleşmemesi nedeniyle İstanbul müzeleri içinde bir nevi ikinci derece müze, “zoraki müze” olarak görülmesi Galata Mevlevihanesi Müzesi'nin çağdaş müzecilik anlayışından yararlanamaması sonucunu getirmiştir. 2005 yılında değişim ve çağdaş müzecilik bağlamında bir sürece geçilmiş olup Kültür Bakanı Atilla KOÇ'un olurlarıyla Müzenin adının “Galata Mevlevihanesi Müzesi” olarak değiştirilmesini bu sürecin miladı olarak kabul edebiliriz. Aynı yıl başlanan restorasyon çalışmaları yapısal nedenlerle Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün denetiminde sadece Semahane binasında gerçekleşmiş olmasına rağmen dört yıl gibi uzun bir sürede eksik bırakılarak Müze idaresine teslim edilmiştir. Müze idaresinin ve İl Müdürlüğü'nün başvurusu üzerine “İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı” desteğiyle restorasyon çalışmaları devam ettirilmekte ve müzenin Aralık 2010 da ziyarete açılması öngörülmektedir. Böylece İstanbul çağdaş anlamda yenilenerek bir Mevlevi Kültürü Müzesi'ne kavuşacaktır.

2. İSLAMİYET’TE TASAVVUFUN ORTAYA ÇIKIŞI, MEVLEVİLİK VE MEVLEVİHANELER

İslamiyet’in doğuşundan yaklaşık iki asır kadar sonra ilk haline göre önemli farklılıklar görülmeye başlamıştır. Genişlediği coğrafyalarda asırlardan beri kendi kültür ve gelenekleriyle yaşayan milletler İslamiyet’in kontrolüne girince en hassas konularda bile birçok farklılıklar oluşmaya başlamıştır. Hicretin 5. ve 6. asırlarında İslam coğrafyasında muhtelif mezhepler ve meslekler hüküm sürmeye başlamış, hükümdarın şahsi ve siyasi ihtirasları bunların ortaya çıkmasını kolaylaştırmıştır. İslamiyet’in ilk yıllarında hiç görülmediği halde, İran, Hind, Yunan filozof ve fikirleri ile kısmen Hıristiyanlığın etkisiyle içinde İslami unsur yine fazla olmak şartıyla ortaya çıkan tasavvuf inancı, az zamanda bütün İslam memleketini kaplamıştır. İlk “sufi” olarak nitelendireceğimiz kişi Suriye’de ilk zaviyeyi kuran Küfeli Ebu Haşim olmuş, sonra Süfyan-ı Servi (öl. H.168 – M. 784), eski Hıristiyan keşişlerinin yerleştiği Mısır’dan yetişen Zu’n-Nun (öl. H.245 – M.859–60), Horasanlı Bayezid-i Bestami (öl. H.261 – M. 874–75), hakkında her türlü fikir yürütülen Hallac-ı Mansur (öl. H.309 – M.921–22) sonra Cüneyd-i Bağdadi gibi birçok mutasavvıflar görüşlerini bütün engellemelere ve isnatlara rağmen yaymaktan geri durmamışlardır³.

Bu arada 6. asırda Sibiry’a’dan Baykal Gölü’ne kadar geniş bir alanda, Göktürkler adında büyük bir hakanlık kuran Türkler, bir taraftan Çin’i, diğer taraftan Sasani Hükümdarlığını tehdit etmiş ve Bizans imparatorluğu ile müzakerelerde bulunmuşlardır. Göktürkler 581 de doğu ve batı olarak ikiye parçalandıktan sonra gücünü yitirmiştir. Bu arada Arap-Emevi (Emevi dönemi 661–750) orduları Emir Kuteybe komutasında Orta Asya içlerine kadar ilerleyerek Maver’a’ün-Nehr’e kadar

---

³ Mehmed Fuad Köprülü, **Türk Edebiyatı’nda İlk Mutasavvıflar**, Yayına hazırlayan Orhan Fuad Köprülü, (Ankara: Akçağ Yayınları/ 494, 2003), 48.

ilerlemiş, bölünmüş olan iki Köktürk Devleti her ne kadar karşı koysalar da İslam ordularının ilerlemesini durduramamışlar ve sonucunda 750-51 (H. 133) de Maverâ'ün-Nehr artık İslamlaşarak İslam medeniyeti içine girmiştir⁴.

Abbasiler döneminde (750–1258) Emeviler zamanında olduğu gibi Türkistan'da karşılarında güçlü Türk kitleleri bulunmamaktaydı. Bunun sonucunda Türkler kitleler halinde Müslüman olmaya başlamış olup Maverâ'ün-Nehr'in tamamıyla Müslüman olması Samaniler zamanındadır.⁵ 961–962 (H.350) de Karluklar, Oğuzlar ve batı Türklerinden 200.000 çadırın İslamiyet'i topluca kabul etmelerini Türklerin Müslümanlığı kabul ettikleri tarih olarak kabul etmekte ve hicri 4. asırda (miladi onuncu asırda) Türk âleminin geniş bölümü Müslüman olmuşlardır⁶.

Türkistan'da Horasan bölgesi eski İran geleneklerini bünyesinde saklamakta iken, İslamiyet'ten sonra tasavvuf oluşumlarının başıca merkezlerinden belki de en önemlisi olmuştur. Hicri 3. asırda Herat, Nişapur, Merv kentlerinden önemli mutasavvıflar yetişmiş, 4. asırda bu kentlere Buhara, Fergana gibi Türkistan kentleri de eklenerek buralarda Şeyhlere rastlanır olmuştur⁷. Hatta Fergana'da Türkler kendi Şeyhlerine Hz. Peygamber'in sahabelerinden Şeyh Aslan Baba'dan dolayı Bab veya Baba namını vermişlerdi. (Rivayete göre sahabelerden Aslan Baba'nın Hz. Peygamber'in işareti üzere 400 veya 700 yaşadığı, sonucunda görev olarak Yesi'ye (veya Sayram'a) gelerek Hoca Ahmed Yesevi'yi manevi terbiyesinden geçirdiğine inanılmaktadır⁸)

Esasları Hz. Ebubekir veya Hz. Ali vasıtasıyla Hz. Peygambere eriştirilen Sufiliğin yayılması, tekkelerin siyasi kuvvetler tarafından resmen tanınması, devlet adamları ve hatta sultanların şeyhlere riayet etmeleri, onlara yüksek manevi nüfus vermiştir. Dini hükümlere bağlı ve onları aşk ve hararetle savunan Karahanlılar ile Selçuklular alimlere, şeyhlere karşı büyük bir hürmet ve bağlılık göstermişlerdi. İslam akidelerine çok bağlı kaldıklarından Hanifilik'i o kadar kuvvetle kabul etmişlerdi ki, esasen Türk milletinin içtimai vicdanından doğan bu temayül, bir taraftan İslam'ın içindeki ayrılık, rafizilik ve i'tizalin gerçekleşmesine mani olmuş, diğer taraftan Türkler arasında gelişen tasavvufi fikirlerde şer'i esaslara derin ve samimi olarak

---

⁴ Köprülü, **age**, 46.

⁵ Köprülü, **age**, 47.

⁶ Köprülü, **age**, 48.

⁷ Köprülü, **age**, 49.

⁸ Köprülü, **age**, 66.

uyuma görülmüştür. İlahiler, şiirler okuyan, Allah rızası için halka iyiliklerde bulunan, onlara cennet ve saadet yollarını gösteren dervişleri, eskiden dini bir kutsiyet verdikleri ozanların yerine koyarak onlara “Ata” yada “Bab” adını vermişlerdir⁹.

Yeni fethedilen topraklarda mevcut olan hukuki düzenle karşılaşan İslamiyet hukuk sistemi, şeriat ilkelerini kesin kurallara bağlama gereği duymuştur. Diğer taraftan bu topraklardaki çeşitli uygarlıkların kurumlarıyla karşılaşp onları özümseme zorunluluğundan ortaya çıkan tasavvufun evriminde gelişen farklı örgütlenmelerden oluşan “tarikatlar”, din ilkelerinin yasalara dönük dış yüzü ile değil de, kişilerin iç dünyasına dönük yönü ile ilgilenen “tasavvuf” yeni bir düşünüş ve davranış biçimi olarak “yol” oluşturmuştur. Bu Yol’a tabi olanlara da “Sufi” adı verilerek, Şeraitin ibadet ve muamelat ilkelerini düzenleyen “zahir (dış görünüş) ilmi”ne karşılık, “batın (iç yüzü) ilmi”ni benimsemişlerdir¹⁰. Tasavvufun örgütlenmesiyle ortaya çıkan Arapça “tarikat”ın Türkçe anlamı da “yol” demektir¹¹. Tarikatta çıkılan bu manevi yolculuğa “Seyri Sülük” denilmektedir.

Tarikatların ortaya çıkmasıyla ritüellerini gerçekleştirebilecekleri, kurumsal ihtiyaçlarına karşılık verebilecek dini içerikli mimari mekânların da doğal olarak ortaya çıkarak, ihtiyaçlar doğrultusunda gelişerek kendilerine özgü biçimler almıştır. Her tarikat, farklılıklar göstermesine rağmen pek çok noktada ortak yönleri bulunan mimari yapılar meydana getirmişlerdir.

Tekke: Tekke kelimesinin kökü Farsça “dayanmak, dayanılacak yer, Zikir ve ders için toplanılan yer” anlamındaki “tekye” sözcüğünden gelmektedir¹². Türkiye’de dervişlik kurumu ile ilgili yapılar için kullanılan tekke tabiri diğer İslam ülkelerinde kullanılmaz. Tekkeler kuruluşları icabı bağlı buldukları tarikat mensuplarının kendi gelenek, töre ve ilkelerince toplandıkları ibadet, ayin ve törenlerini gerçekleştirdikleri yapılardır. Bu toplantılar ve ayinler zaman zaman bu tarikatın kendine özgü kurallarınca bir takım batini ve gizemli eylemler oldukları durumlarda yalnız o tarikatın mensuplarına açık oturumlar olabildikleri gibi; tekkelerdeki

---

⁹ Köprülü, **age**, 49-50.

¹⁰ Ahmet Işık Doğan, “Osmanlı Mimarisinde Tarikat yapıları Tekkeler, Zaviyeler ve Benzer Nitelikteki Fütüvvet Yapıları”, (İstanbul Teknik Üniversitesi Doktora tezi, Mimarlık Fakültesi 1977), 8-12.

¹¹ Mevlana Mesnevi’nin 5.cildinde tarikatı ve özünü şu şekilde açıklamaktadır; “*Şeriat Muma benzer yol gösterir. Fakat mumu ele almakla Yol aşılmış olmaz. Yol’a düzöldünmü o gidişin Tarikat’tır, maksadına ulaştın mı, o da Hakikat.*”

¹² Abdullah Yeğin, **Yeni Lûgat**, (İstanbul: Hizmet Vakfı Yayıncılık, 1997), 707.

müzikli, raksli ayin ve sohbetlerin büyük kısmı halkın ziyaretine açık da olmuştur. Doğal olarak yeni müritler kazanmak için propaganda niteliğinde de olan bu dışa açılma toplumun çeşitli kesimlerinden kişiler için gündelik yaşamın sıradanlığından sıyrılabilmenin veya manevi bir tatminin ihtiyacına cevap vermekteydi¹³.

Tekke kurumu bir tarikat zümresinin örgüt ve yerleşme merkezi olmasının yanı sıra, aynı zamanda bir kültür merkezi, bir ziyaret ve konuk evi; bazen türüne göre düşkünlere bakım evi özelliğinden ilgilenenlere spor kulübü niteliğine kadar değişik görevleri de olan; dinsel-mistik içeriği olduğu kadar, toplumsal işlevleri de üstlenmiş bir kuruluş olarak tanımlanabilmektedir¹⁴.

Zaviye: Tarikat yapılarından söz edilirken daima “tekkeler ve zaviyeler” diye bir niteleme yapılmaktadır. Zaviyeler en anlaşılabilir tabirle en küçük tekke yapısı olup daima kırsal alanda yaygın yaşamın olmadığı yerlerde kurulmuşlardır¹⁵.

Tekke de şeyhler ve dervişler belirli bir disiplin sistemi içinde bir arada yaşayıp, tekkeye devam eden kişinin aile yaşamı tekke dışında kalırdı. zaviyeler ise tek kişinin yönetiminde, aynı zamanda ailesinin yakınlarının ve müritlerinin ikametgâhı niteliğindedir. Zaviyelere devletçe bağışlanmış olan arazi ve mülk kuşaktan kuşağa geçmekte, yani hem mülkiyet hem de yönetim açısından özerklik arz eden bir kurum olmuştur¹⁶. Ancak zaviyeler zamanla belli bir evrim sürecinden geçtikten sonra vakıflarla desteklenip, nicelik ve nitelik olarak büyüyerek önemli bir tarikat merkezi halini alıp bir tekkeye dönüşebilirlerdi¹⁷.

Hankah: Bir tarikata özgü yapılar içinde diğer şubelere göre üstün olan merkeze ve o tarikatın büyüklerinden birinin şeyh olduğu veya Pir'in yani tarikat kurucusunun gömülü bulunduğu yapıya “hankah” denilmektedir. Türkiye dışındaki İslam ülkelerinde hicri 2.yüzyıldan itibaren ortaya çıkmaya başlayan tarikat yapılarının genellikle “hankah” olarak vasıflandırıldığı görülmektedir¹⁸.

Dergâh ve Asitane: Bir tarikata özgü yapılar arasında belirli makam ve önem farklarını belirtmek açısından kullanılan iki deyimdir. Dergah Farsça “kapı”, Asitane

---

¹³ Doğan, **age**, 59, 60.

¹⁴ Doğan, **age**, 71.

¹⁵ Doğan, **age**, 165.

¹⁶ Doğan, **age**, 168, 169.

¹⁷ Doğan, **age**, 173.

¹⁸ Doğan, **age**, 72.

“eşik” anlamına gelmekte tekke yapılarıyla ilgili mimari bir içerik taşımadığı halde mecazi anlamda mimari tabir olarak kullanılmışlardır. Tekke terminolojisinde bir tarikatın çeşitli yapıları arasında diğerinden üstün kabul edilen yapıya “asitane”, önem bakımından daha aşağı sayılan zikir ve toplantı yapılarına “dergâh” adı verilmiştir. Bu terminolojiye göre “asitane” ile “hankah” aynı nitelikte ve değerinde yapılar olup tarikatın merkez tekkesinin belirtilmesi için kullanılması, bunun dışında irili ufaklı şube yapıları için “dergâh” denilmesi doğru olacaktır¹⁹.

Mevlevilerce tarikatın en kutsal yapısı olarak kabul edilen Konya Mevlevihanesi ve Mevlana Türbesi, “Huzur-u Pir” “Merkad-ı Mevlana” gibi deyimlerin yanı sıra Mevlana kapısı anlamına gelen “Dergâh-ı Mevlana” olarak ta anılmaktadır. Bundan da anlaşılacağı üzere “dergâh” tanımı makam ve önem derecesi belirtilmeden kullanılmakta ve bir değer ölçüsü sıfatı yoktur²⁰.

Mevlevilik, 13.yüzyılda yaşamış mutasavvıflardan Mevlana Celaleddin Rumi’nin öğretilerini ve fikirlerini esas alarak oğlu Sultan Veled tarafından kurulup yine torunlarının devam ettirerek geliştirdiği adab ve erkâna dayalı “suni İslam” ilkelerine bağlı bir tarikattır. Yaşadığı dönemde bir tarikat kurmamasına rağmen ardılları tarafından kurulup geliştirilen Mevlevilik tarikatının “Pir”i olan Mevlana’nın hayatı ve yaşadığı dönem Mevleviliğin gelişiminde başlangıç noktasıdır.

2.1. Mevlana Celaleddin Rumi

“Mevlana” ve “Rumi” isimleriyle anılan, Muhammed Celaleddin 6 Rebbiülevvel 604 hicri (30 Eylül 1207) günü bugün Afganistan toprakları içinde kalan Belh şehrinde doğmuştur²¹. Babası Belh’te Sultan’ül-Ülema olarak tanınan zamanın âlimlerinden Bahaeddin Veled’tir. Küçük yaşta babasının dostları Semerkandlı Şerafeddin Lala ve Tirmizli Seyid Burhaneddin’in terbiyesinden geçmiştir²². Bahaeddin Veled’in Harzemşah Sultanı ile anlaşmazlığa düşmesi veya yaklaşan Moğol istilasını nedeniyle küçük yaşta ailesiyle birlikte Kutsal topraklar üzerinden Anadolu’ya göçmek zorunda

---

¹⁹ Doğan, *age*, 77, 78.

²⁰ Doğan, *age*, 78.

²¹ Muhiddin Celaleddin Duru, *Tarihi Simalardan Mevlevi*, (İstanbul: Kader Basımevi, 1952), 28,29.

²² Mehmet Önder, *Mevlana Hayatı-Eserleri*, Tercüman 1001 eser, (İstanbul: 1973) 15.

kalmıştır²³. Anadolu’da ilk olarak Erzincan yakınlarındaki Akşehir kasabasına yerleşilmiş, sonra Larende’den (Karaman) ve Konya son durak olmuştur. Bu arada Larende’de Semerkandlı Şerafeddin Lala’nın kızı Gevher hatun ile 1225 (H. 623) yılında evlenmiş²⁴ olan Mevlana’nın bu evlilikten Bahaeddin Muhammed ve Ala’addin Muhammed adında iki oğlu olmuştur. Ne zaman vefat ettiği bilinmeyen Gevher Hatun’dan sonra Kira Hatun ile evlenecek olan Mevlana’nın bu evlikten de Muzafferuddin Emir Âlim adlı bir oğlu ve Meleke adlı bir kızı dünyaya gelmiştir. Aynı zamanda dedesinin de adı olan ilk oğul Muhammed Bahaeddin’den Mevlana’nın soyunun devam ettiği kabul edilmekte olup dede ve torunu ayırt etmek için Sultan-ül Ulema’ya “Bahaeddin Büzürk”, toruna “Bahaeddin Veled” denilirken zamanla “Sultan Veled” denilmeye başlamıştır²⁵.

Babasının 12 Ocak 1231 de (H.628) vefat etmesi üzerine²⁶ babasının işaret ettiği üzere Muhammed Celaleddin irşat makamını, Sultanül Ulema’nın halifesi ve aynı zamanda hocası olan Seyyid Burhaneddin-i Muhakkık Tirmizi’ye bırakarak onun manevi terbiyesi altına girmiştir. Seyyid Burhaneddin meşihat makamını 1244 de Mevlana’ya devretmiş olup aynı yıl Konya’da Şems’le buluşması Mevlana’nın hayatının dönüm noktası olmuştur.

Mevlana ile Tebrizli Şems 23 Ekim 1244 günü Konya’da karşılaştıklarında Mevlana 38 yaşında Şems ise altmışlı yaşlardaydı. Sultan Veled bu karşılaşmayı anlatırken dalgaların hışırtıları içinde kucaklaşan iki denizin birleşmelerini örnek göstererek bu durumu “merc-ul Bahreyn” yani denizlerin buluşması olarak nitelendirmiştir²⁷. Mevlana, Şems’le tanışmadan önce ibadetle ve etrafındakileri irşatla meşgul olan arif bir şeyh, olgun bir şair, halk tarafından sevilen bir müderris olup babasının müritlerinin artık onun etrafında toplanıp Cami’de halka vaaz eden, medresesinde ders okutup talebe yetiştiren bir medrese âlimiydi²⁸. Bu buluşmadan sonra devamlı Şems’le sohbet ve birlikte olması medresede verdiği dersleri ve vaazları terk etmesine ve müritleriyle ilgilenememesine sebep olmuş, Mevlana’daki bu değişim, bütün gününü Şems ile sohbetle geçirmesi ve Medresedeki derslerini aksatması

²³ Ahmed Eflaki, **Ariflerin Menkıbeleri**, Çeviren Tahsin Yazıcı, Cilt 1, Şark İslam Klasikleri:29, (İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1989), 11,12.

²⁴ Önder, **Mevlana (Hayatı-Eserleri)**, 26.

²⁵ Duru, **age**, 33,34, 35.

²⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, “Mevlana Celaleddin Hayatı ve Felsefesi”, **Mevlana 1953 Resimli Hayat Dergisi İlavesi**, 6.

²⁷ Asaf Halet Çelebi, “Mevlana ve Şems”, **Türk Düşüncesi**, c.3, s.14, (1 Ocak 1955), 94.

²⁸ Gölpınarlı, **Mevlana Celaleddin Hayatı**, 6.

etrafındakileri rahatsız etmiştir. Sonucunda 5 Aralık 1247 günü Şems ortadan kaybolmuş ve muhtemelen öldürülerek cesedi bir kuyuya atılmıştır²⁹.

Şems-i Tebrizi'nin ölümünden sonra Selahaddin Zerkubi sonra da Çelebi Hüsameddin Mevlana'nın hayatında gönül dostları olarak yer bulmuştur. Çelebi Hüsameddin Mevlana'nın günlük hayatın her anında Mevlana'nın söylediklerini titizlikle kaleme alarak hayatının son döneminde Mevlana'nın Mesnevi'sinin yazılmasına vesile olmuştur. Mevlana'nın en çok bilinen ve en önemli bu eserinin yazımı ölümüne kadar sürmüştür.

Mevlana, 66 yaşında ağır bir hastalık neticesinde 17 Aralık 1273 Pazar günü (5 Cemaziyelahir 672 hicri) güneş batarken vefat etmiştir. Konya'da "Yeşil Kubbe" adını verdiğimiz Tebrizli mimar Bedreddin'in yaptığı türbede metfun olan³⁰ Mevlana'nın muhipleri Mevlana'nın ölüm günü 17 Aralık gecesini "Şeb-i Arûs" (düğün gecesini) olarak kabul edip, her yıl neyler ve kudümler eşliğinde Sema ayinleriyle bu geceyi anmışlardır³¹.

Mevlana'nın Fikirleri ve Eserleri

Mevlana'nın fikirlerinin özü tasavvuftur. O gerçek bir sufi olarak sonsuz bir hoşgörü ve müsbet düşünceyle iyiliği ve yardımı amaç edinir, bu fikrin özünde de aşk ve Allah sevgisi bulunmaktadır. Bu ulvi ve ilahi aşkın potasında pişen Mevlana mutlak varlığın kemalini "insan-ı kâmil" de bulmuş, şiirini aşkla beslemiş, musikiyi ve semâ'ı aşk tezahürü için birer araç saymıştır. İslam tefekküründe yeni bir çıkış açan Mevlana ölümünden sonra da çok sevilmiş ve eserleri okunarak fikirleri günümüze dahi yol göstermektedir³². Eserlerini devrin ilim ve edebiyat dili olan farsça ve Arapça ile yazmış olan Mevlana'nın Türkçe ve hatta Rumca dahi şiirleri bulunmaktadır³³.

1- Mesnevi: Mevlana'nın en bilinen ve okunan eseri Mesnevi, aynı adla anılan edebitarzda yazılıdır. 25618 beyit ve 6 ciltten oluşmaktadır. Dünyanın hem hemen bütün dillerine çevrilen Mesnevi'de Mevlana tasavvufi fikirlerini ve düşüncelerini

---

²⁹ Gölpınarlı, **Mevlana Celaleddin Hayatı**, 7.

³⁰ Mehmed Önder, **Mevlana Müzesi Rehberi**, 2.bs. (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1962), 14.

³¹ Emin Işık, "Mevlana ve Mevlevilik", **Yüzyıllar Boyunca Mevlana ve Mevlevilik**, (İstanbul: Aralık 2008), 80,81.

³² Önder, **Mevlana Müzesi**, 2,3.

³³ Önder, **Mevlana Müzesi**, 3.

hikâyeler halinde nakleder³⁴. İlk 18 beyit Mesnevi'nin özünü teşkil eder ve en çok okunandır.

2- Divanı Kebir: Mevlana'nın coşkun aşk ve vecd içinde yazdığı tasavvufi şiirlerinden oluşan 21 divan ve rubai divanıdır oluşmaktadır³⁵.

3- Fihi ma Fih: Mevlana'nın çeşitli vesilelerle söylediği vaaz ve öğütlerin not edilmesiyle oluşmuştur. Bazı bölümleri Selçuklu veziri Süleyman Pervane'nin konağında ona hitaben yazılmıştır³⁶.

4- Mecalis-i Seb'a: Mevlana'nın Arapça ve Farsça söylediği yedi hutbesinin not edilmesiyle oluşmuş olup daha çok dini mahiyette bir eserdir³⁷.

5- Mektubât: Başta sultanlar olmak üzere, Mevlana tarafından Selçuklu Devleti ileri gelenlerine yazılmış 114 mektuptan oluşmaktadır. Bu eser, Firuzan-fer tarafından 1330 şemsi hicri yılında (M. 1911–12) Tahran Üniversitesi tarafından yayınlanmıştır³⁸.

Bunlardan başka, Mevlana'ya daha bazı risaleler atfedilmiş ise de bütün bunlar uydurmadır³⁹.

2.2. Mevlana'dan sonra Mevlevilik

Mevlana sağlığında şeyhlik, pirlük iddiasında olmayıp bir tarikat oluşumu içinde olmadığı gibi kendinden sonra da kurumsal bir oluşum konusunda bir vasiyetinin olduğu bilinmemektedir. Ancak Mevlana'nın maddi varlığı ortadan kalkınca manevi varlığını temsil etme hususunda halifesi Çelebi Hüsameddin ve oğlu Sultan Veled'in ön plana çıktığını görmekteyiz. Mevlana'nın sağlığında işaret ettiği yakın dostu Çelebi Hüsameddin irşat makamına geçerek, ölümüne kadar 10 yıl süreyle halifelik yapmıştır. Her zaman babasının sözünden çıkmayan ve hep yanında olan Sultan Veled buna riayet ederek Çelebi Hüsameddin'e bağlanmıştır⁴⁰. 25 Ekim 1284 (12

---

³⁴ Önder, *Mevlana Müzesi*, 3.

³⁵ Önder, *Mevlana Müzesi*, 3.

³⁶ Önder, *Mevlana Müzesi*, 3.

³⁷ Önder, *Mevlana Müzesi*, 3.

³⁸ Gölpınarlı, *Mevlana Celaleddin Hayatı*, 8.

³⁹ Gölpınarlı, *Mevlana Celaleddin Hayatı*, 8.

⁴⁰ Eflaki, *age*, 162.

Şaban 683) de vefat eden Çelebi Hüsameddin'in yerine yedi yıl, 1292 (h.691) de vefatına kadar Bektemüroğlu Şeyh Kerameddin geçmiştir⁴¹. Mevlana'nın soyundan gelmeyen 1273–1292 yılları arasındaki bu iki şeyh döneminde tarikat oluşumu konusunda esaslı bir yapılanmaya gidilmemiştir. 1292 de oğlu Sultan Veled'in irşat makamına geçmesiyle Mevlevilik tarikatının oluştuğu kabul edilir ve kurumsal bir yapılanmaya gidilmiştir⁴².

Sultan Veled ilk iş olarak Mevlana'dan sonra oluşan nüfuzun belli başlı kaynaklarını oluşturan maddi gücü, yani vakıf gelirlerini doğrudan Mevlana ailesinin kontrolüne geçirmiştir. Bu kontrol sürecinde siyasi otoriteyle yani dönemin Selçuklu ileri gelenlerinden Muhiddin Pervane, Fahreddin Sahib Ata ve Sultan Rükneddin Kılıçaslan'ın desteğini almıştır. “Çelebilik Makamı” oluşumu içinde “hanedan” kimliğiyle tarikatın kurumsal yapılanmasında öncelikli yeri bulunacak merkeziyetçi idareye işlerlik kazandırmıştır⁴³.

Sultan Veled babasındaki gibi heyecan ve aşk geri planda olup eserleri ve hayatındaki olaylardan edindiğimiz kaniye göre temkinli, mantıklı, kuvvetli ve her işini düşünerek yapan bir kişiliği vardı. Bu özellikleri olmasaydı teşkilatçı olamaz ve Mevleviliği kuramazdı⁴⁴.

Sultan Veled 11 Kasım 1312'de (10 Recep 712) 86 yaşında vefat etmesi üzerine aynı yıl büyük oğlu Ulu Arif Çelebi'nin çelebilik makamına geçmiştir. Ulu Arif Çelebi dönemi Mevleviliğin yayılma döneminin başlangıcı kabul edilmektedir. Daha altı aylıkken hakkında menkıbeler anlatılan Arif Çelebi mitolojik bir kişiliğe sahiptir. Ömrünün büyük bir kısmını Mevleviliği yaymak adına seyahatlerle geçirmiştir⁴⁵. İlk seyahati babası hayattayken 1295'de çıktığı Erzurum ve Tebriz'i kapsayan doğu seyahati olmuş, çelebilik makamına geçtikten sonra seyahat programlarına sistemli bir şekilde devam etmiştir. O sıralar doğuda Müslümanlığı kabul eden İlhanlı Hükümdarı Gazan Han ile sonra 1304'de Gazan Han'ın ölümü üzerine yerine geçen İlhanlı hükümdarı Olcaytu ile arası iyi olan Ulu Arif Çelebi'nin Moğollar ile olduğu

---

⁴¹ Abdülbaki Gölpınarlı, **Mevlana'dan Sonra Mevlevilik**, 2. bs, (İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1983), 27-28.

⁴² Ekrem Işın, “Mevleviliğin Toplumsal Tarihi”, **Aşk Ocağında Can Olmak-Sergi Katalogu**, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2007), 49.

⁴³ Işın, **Aşk Ocağında**, 51.

⁴⁴ Gölpınarlı, **Mevlana'dan Sonra**, 39

⁴⁵ Gölpınarlı, **Mevlana'dan Sonra**, 65,68,69.

kadar diğer Beyliklerle de iyi ilişkiler kurmuştur⁴⁶. Ancak bu dönemde Mevleviliğin bölgede egemen güç olan Moğolların koruyucu şemsiyesi altına girdiği görülmüştür⁴⁷.

1318'de Anadolu Selçukluları tarih sahnesinden çekilmiş, Moğol hâkimiyeti de yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştır. 1413'e kadar sürecek olan bu dönem "Anadolu Beylikler dönemi" olarak anılmaktadır. Bu beylikler içinde en büyüğü Selçukluları temsil eden Konya merkezli Karamanoğlu Beyliği'dir. Bunun yanı sıra Germiyan Emiri Ali Şiroğlu, Kütahya'da Yakup Bey, Birgi'de Aydınolu Mehmed Bey ve Mentешеoğlu Mesud Bey ile iyi ilişkiler kurulmuş olup bunların Mevleviliğe intisap ettiklerine dair bir dizi kayıt vardır. Ancak Arif Çelebi kendisine hedef kitle olarak beyliklerdeki Türkmen halkı değil beyleri seçmiş, yani yönetilenleri değil yönetenleri muhatap almıştır⁴⁸.

Ulu Arif Çelebi dedesinin ve babasının nüfuzundan azami surette faydalanmayı bilerek, merkeze bağlı şubeler açarak tarikatın gelişmesini sağlamıştır. Artık Mevlevi Dergâhı manevi bir saltanat merkezi olmuş, batini sultanlık, maddi asaletle de teyit edilmiştir⁴⁹. Mevleviliğin ikinci büyük hamlesini gerçekleştiren Ulu Arif Çelebi 5 Kasım 1320'de (23 Zilhicce 710) vefat etmiş ve atalarının yanına gömülmüştür.

Mevleviliğin gelişimi içinde sonraki dönemlerde Mevlevilik tarikatının kurallarını, adap ve erkânını geliştiren ve düzenleyen Pir Adil Çelebi olmuştur⁵⁰. Pir olarak anılması o güne kadar gelenek olarak süren Mevlevi tarikatı kurallarını adeta anayasa haline getirerek kurallaştırmış olmasındandır. Pir Adil Çelebi 1460 yılında vefat etmiştir.

Bu arada Anadolu Beylikleri arasında Söğüt ve Domaniç yaylalarında yerleşmiş olan Ertuğrul Gazi önderliğindeki aşiret 14.yüzyıl başında Osman Bey ile Bizans'a karşı güçlenerek imparatorluk olmanın temellerini atıyordu. Bu sıralar Mevlana soyu ile bu beylik arasında akrabalık bağı kurulmuştur. Öyle ki Mevlana'nın torunu Sultan Veled'in kızı Mutahhara Hatun, Germiyan Beyi Süleyman Şah ile evlenmiş, bu evlenmeden Hızır ve İlyas Paşalar ve Devletşah Hatun dünyaya gelmiştir. Osman

---

⁴⁶ Gölpinarlı, **Mevlana'dan Sonra**, 70- 71- 73

⁴⁷ Işın, **Aşk Ocağında**, 52.

⁴⁸ Işın, **Aşk Ocağında**, 53.

⁴⁹ Gölpinarlı, **Mevlana'dan Sonra**, 95

⁵⁰ Haşım Karpuz-Ahmet Kuş-İbrahim Dıvarcı-Fevzi Şimşek, **Türkiye Mevlevihaneleri**, (Konya: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2005), 16.

Bey'den sonra yerine geçen Orhan Gazi'nin oğlu Sultan I. Murad (1362–1389) oğlu (Yıldırım) I. Bayezid'ı (1389–1402) Devletşah hatun ile evlendirmiş çeyiz olarak Süleyman Şah Osmanlı'ya Kütahya, Tavşanlı, Eğrigöz ve Simav'ı vermişti⁵¹. Bu evlilikten Musa ve İsa Çelebiler ile I. Bayezid'ten sonra oluşacak Fetret Devri'nin (1402–1413) sonunda Osmanlı tahtına geçecek olan (Çelebi) I. Mehmed doğmuştur. Bu nedenle Osmanlı padişahları Mevlana'nın soyu ile akraba olduklarından Çelebi unvanını da kullanmışlardır.

Ancak Konya merkezli Mevleviliğin zamanının en büyük Anadolu beyliği olan Karamanoğullarının siyasi patronajı altında olması, tarikatın bir beylik kurumu olarak tanınmasına neden olmuş, güçlenecek ve rakip olacak Osmanlı Beyliği'nin ilk başlarda Mevleviliğe şüpheye bakılmasına yol açması Mevleviliğin Osmanlı topraklarına girmesini geciktirmiştir⁵². 15. yüzyılın ortalarında Osmanlı'nın giderek güçlenmesi, İstanbul'un fethiyle imparatorluk halini alması; bunun aksine Karamanoğulları beyliği küçülerek 1483 de resmen sona ermiştir⁵³. Artık Mevleviliğin imparatorluk merkezine yerleşerek teşkilatlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bunu sağlayacak olan Afyon Karahisar Mevlevihanesi Şeyhi ve aynı zamanda inas çelebilerinden Divane Mehmed Çelebi olup bu konu 3. bölümde detaylı olarak ilenecektir.

2.3. Mevleviliğin Mekânsal Karşılığı: Mevlevihaneler

Diğer tarikatlara ait tekke yapıları ile Mevlevihaneler arasında mekân açısından birçok ortak benzerlik olmasına rağmen ritüellerindeki farklılıklarından dolayı fonksiyonel değişiklikler görülmektedir. Mesnevi okunması, sema mukabelesi ve 1001 süren Mevlevi çilesi gibi Mevleviliğe mahsus adap ve erkâna uygun işlevler, Dedegan odaları, semahane, Matbah-ı Şerif, Meydan-ı Şerif gibi özgün mekanlarının oluşmasını gerektirmiştir. Ancak bu mimari unsurların Mevleviliğin ortaya çıkışı ve gelişimi içinde ne zaman ortaya çıktıkları bilinmemektedir. Esas unsurlar olan 1001 günlük çile ile sema mukabelesinin son şeklini ne zaman aldığı ve fonksiyonlarının icrası için ilk Matbah-ı Şerif ve Semahane yapılarının ilk ne zaman inşa edildiği dahi

⁵¹ Çağatay Uluçay, **Padişahların Kadınları ve Kızları**, VII. Dizi, (Ankara: TTK yayınları, 1992), 7.

⁵² Işın, **Aşk Ocağında**, 54.

⁵³ Erdoğan Merçil, **Müslüman-Türk Devletleri Tarihi**, (İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları:3211, 1985), 307.

ortaya konulamamıştır⁵⁴. Mevlevihanelerin günlük tarikat işlevlerinin görüldüğü mimari unsurlar aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır;

— Semahane

— Matbah-ı Şerif

— Meydan-ı Şerif,

— Mescit (Bağımsız mescidi olmayan Mevlevihanelerde semahane bu işlevi, karşılamaktadır⁵⁵)

— Derviş (Dedegan) Hücreleri,

Bölümlerin içerik ve düzenleri tarikatın öğretisi, adab ve erkânı, toplantı ve ayin biçimleri ilgili açıklamalarla bağdaştırılarak açıklanabilir⁵⁶.

2.3.1. Semahane

Mevlevilik tarikatında Mevlana'nın zamanında henüz kesin kurallara bağlı olmayan ayin ve sema, onun ölümünden sonra Ulu Arif Çelebi (ö.1460) zamanında “Mevlevi mukabelesi” olarak, kuralları ve safhaları saptanarak ayin biçimine dönüştürülmüştür. Mevlevi ayini 14.yüzyılda belirlenen şekliyle Mevlevi tekkelerinde aynen uygulanmış, mukabele töreni için öngörülmüş semahane mekânının kesin bir düzeni oluşturularak her Mevlevi tekkesinde aynı kurallara uyulmuştur⁵⁷.

Semahane'ye cümle kapısından girildikten sonra ortada ceviz ağacından mamul tahtaların birbirine tamamen bitişik olarak döşenmiş sema alanı bulunup ahşap korkuluklarla züvvar adı verilen ziyaretçileri oturduğu bölümden ayrılmıştır. Bu kısımda erkek züvvarlar bulunmakta olup kafeslerle ayrılmış genellikle üst mahfilde kadın züvvarlara ayrılmış bölüm bulunmaktaydı. Ney, kudüm, rebab gibi Mevlevi müzik aletleriyle ayine eşlik eden ve sesle mukabeleye katılan ayinhan, na'than gibi görevlilerden oluşan “mıtrıb heyeti”nin yer aldığı bölüm de genellikle üst mahfilde bulunmakta ve burası “mıtrıb mahfili” adıyla anılmaktadır.

---

⁵⁴ Bahrihuda Tanrıkorur, “Türkiye Mevlevihanelerinin Mimari Özellikleri”, **Aşk Ocağında Can Olmak-Sergi Katalogu**, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2007), 87.

⁵⁵ Tanrıkorur, **agm**, 91.

⁵⁶ Doğan, **age**, 138.

⁵⁷ Doğan, **age**, 140.

Semahanedeki cümle kapısından şeyh postunun bulunduğu yere kadar uzandığı farz edilen hayali çizgiye “hatt-ı istiva” (ortalama/dengeleme/eşitleme çizgisi) adı verilip, bu çizgiye hiçbir surette basılmazdı. Hatt-ı istiva çizgisinin başlangıç noktası, yani şeyhin postunun olduğu yer “mutlak varlık âlemini” bunun tam karşısındaki bitiş noktası ise “insan mertebesini” simgelemektedir. Mevlevî mukabelesinde “Devri Veledi” denilen, semaya başlamadan önce semazenlerin çalınan peşreve ayak uydurup semahanenin içersinde üç defa döndükleri bölümde ve bundan sonra başlayan “dört Sema Devri”nde sembolik mekân tasavvurunun içeriği çok önemlidir. Hatt-ı istiva çizgisiyle semahane alanı maddi ve görünmeyen manevi alanı simgeleyen iki bölüme ayrılmıştır⁵⁸.

Şekil 1: Galata Mevlevihanesi Müzesi Semahanesi. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Mevlevî Mukabelesi'nin içeriği, eylemlerin arkasındaki inanç ve tutumlar, bir bütün olarak, görsel şekilde algılanan veya fiziksel mekânda doğrudan doğruya algılanamayan fakat simgesel olarak var kabul edilen bir takım öğelerle Mevlevî

---

⁵⁸ Doğan, age, 143.

tekkesinin Semahane mekânı belirlenmiştir. Bu düzen ve şekil bütün Mevlevihaneler için geçerlidir⁵⁹.

Şekil 1 de fotoğrafı görünen Galata Mevlevihanesi'nin semahanesi günümüze orijinal haliyle ulaşabilmiş nadire yapılandıdır. İçinde Sema alanı etrafında sol tarafta mesnevi kürsüleri, üst localarda hünkâr mahfili, mutrib heyeti mahfili ve yabancılar için izleme locaları bulunmaktadır. Semahane'nin solunda paravanlı pencerelerle Semahane'ye bakan, yandan ayrı bir girişi bulunan "Bacılar Dairesi" adı verilen kadınlar mahfili bulunmaktadır. Bunun simetriğinde Semahane'nin sağında hünkâr girişi bulunmaktadır. Alt katta Dedegan Odaları bulunmaktadır.

Konya Mevlevihanesi'nin Semahane kısmı türbe ve mescit kısmıyla birlikte aynı yapı kompleksi içinde olup halen bu kısımlar sergileme amaçlı kullanılmaktadır.

2.3.2. Matbah-ı Şerif

Şekil 2: Konya Mevlana Müzesi Matbah'ı Şerifi. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

⁵⁹ Doğan, age, 147-148.

Matbah sözcük karşılığı olarak yemek pişirilen yer anlamında olup Mevlevi tekkelerinde eğitim ve öğretimin yapıldığı, canların manevi anlamda piştiği olgunlaştığı mekândır. Tarikata girmek isteyen nevniyaz adı verilen can “Derviş” olana kadar geçirdiği 1001 günlük çileyi burada doldurup “Dede” unvanını alırdı. Matbahta canlar Ser-tabbah (aşçı Dede), Kazancı Dede, Halife Dede ve diğer dedeler tarafından eğitilerek yol, yöntem, erkân ve adap öğretilir; sema ve müzik meşk edilirdi⁶⁰. Şekil 2 de günümüze ulaşmış örneklerden birinin fotoğrafı görülmektedir.

Matbah ocaklar, saka postu, somathane ve nevniyazlara sema yapılmasının öğretildiği sema talim ve meşk yeri olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Matbah’ın girişinde yemeklerin piştiği ocakların bulunduğu ilk kademedeki tarikata girmek isteyen muhiblerin üç gün sebat ederek kaldıkları, 1001 günlük çilesine başlamaya ikrar verdikleri yani kendisini bu Yol’a adayacağına söz verdikleri “saka postu” yer almaktaydı. Bu Yol’a girerek gerçeğe olan susuzluğunu giderecek ve daha sonrada başka aşıklara su verecek olmasını mecazi anlamda ifade ettiğinden buraya “saka postu” denilmiştir⁶¹.

Matbah’ta ocakların bulunduğu bölümden bir seki şeklinde yükseltilmiş “somathane” adı verilen kısım tekkenin yemekhanesidir. Matbahta ocaklarda yemekler pişince; Kazancı Dede niyaz ederek kazanın kapağını açıp gülbang çeker, yemekler somathanenin sekisine dizilip yuvarlak biçimli tahtadan sofraya kurulurdu. Bazen de yemeklerin dışında kahvaltı, çerez gibi yiyecekler için kullanılan “elifi somat” denilen uzunlamasına yere serilen, kullanıldıktan sonra tomar gibi dürülerek kaldırılan meşin sofraya kullanılırdı⁶².

Ortadaki tahta sofranın çevresine “dolaylı havlu” denilen uzunca bir bez, sofranın kenarını bir karış örtecek ve diğer yarısı oturanlar tarafından dizlerine alınacak şekilde serilir, etrafına da postlar serilirdi. Sofra kurulurken yemek vaktini haber vermekle görevli derviş önce şeyhin dairesinin önünde, sonra derviş hücrelerinin bulunduğu koridorda “Hu! Somat’a sala” diye bağırarak yemeğe davet ederdi. Yemek bittikten sonra dua edilip gülbank çekildikten sonra hep birlikte kalkılır, Matbah’ta görevli Dede ve canlar dışında Matbah boşaltılırdı⁶³.

---

⁶⁰ Doğan, **age**, 150.

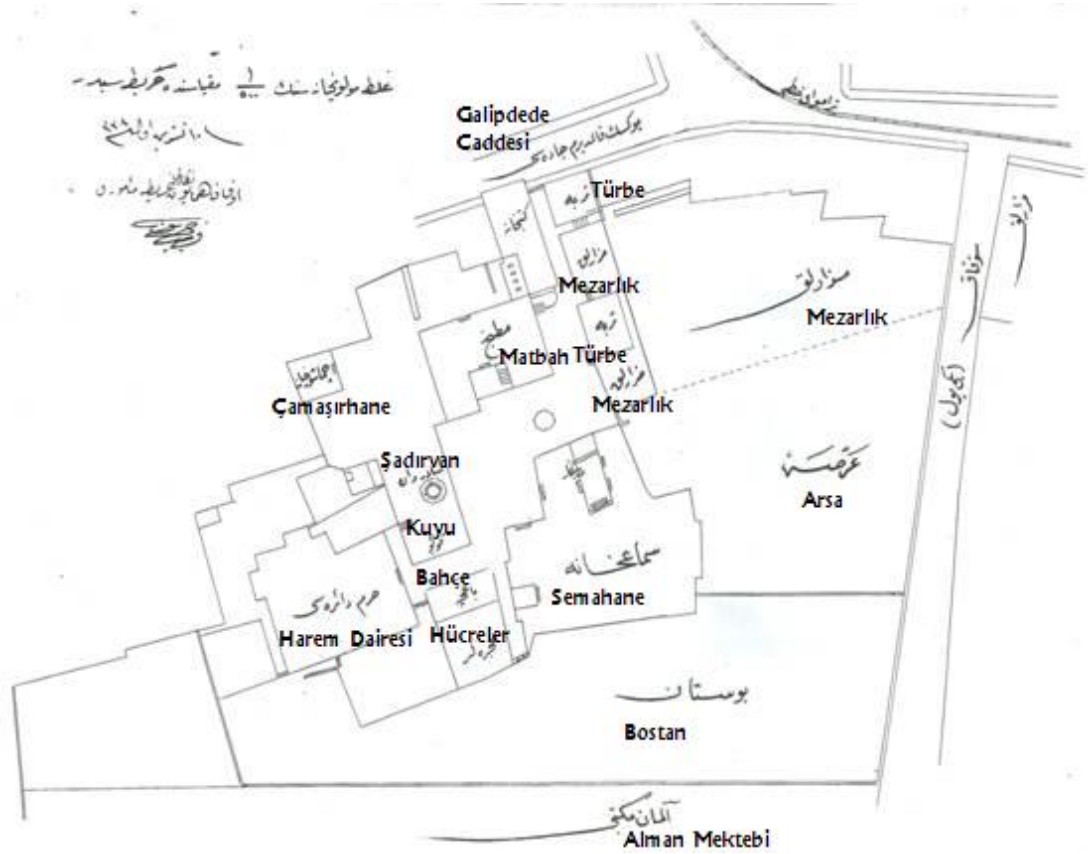
⁶¹ Doğan, **age**, 152.

⁶² Doğan, **age**, 152-153.

⁶³ Doğan, **age**, 153-154.

Sema talim ve meşk yeri ilk giriş zemininden birkaç basamakla yüksekte zemini ahşap kaplı bir bölümdür. Yere belirli aralıklarla sarı pirinçten pürüzsüz çiviler çakılı olup bu çivilere başparmak arası geçirilerek “çark atma” talimi yapılmak suretiyle sema eğitimi verilirdi.

Galata Mevlevihanesi'nin Matbah-ı Şerif'i günümüze ulaşmamış olup şekil 3 deki Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Emlak Müdürlüğü arşivinde bulunan 10 Teşrinievvel 1228 (22 Aralık 1813) tarihli planda Mevlevihane'nin diğer yapılarıyla birlikte görülmektedir. Planda Matbah-ı Şerif cümle kapısından girildikten sonra orta bahçenin sağındadır. Konya Mevlana Müzesi'nde Mevlevihane'nin Meydan-ı Şerif'i ile Matbah-ı Şerif'i orijinal haliyle günümüze ulaşmış ve Müzenin bir bölümü olarak ziyarete açıktır.

Şekil 3: 19.yüzyılda Galata Mevlevihanesi planı. (Vakıflar I. Bölge Müdürlüğü, Emlak Müdürlüğü arşivinden alınmıştır)

2.3.3. Meydan-ı Şerif

Mevlevi tekkesinde Meydan- Şerif, her sabah yeni bir gün başlarken, dervişlerin toplanıp murakabeye girdikleri, yani “gerçek varlık”a gönül bağlayarak bir süre ben’liklerinden sıyrıldıkları, bir tür “meditasyon” yaptıkları mekandır⁶⁴.

Her sabah, namaz kılındıktan sonra tekkenin bütün dervişleri ve dedeleri kıdem sırasıyla Meydan-ı Şerif’e gelirlerdi. Bu toplantıya henüz dervişlik sıfatı kazanmamış, belirli tarikat aşamalarından geçmemiş muhipler katılamazdı⁶⁵.

Meydan-ı Şerif girişinin karşısına, yere üç post serilir, bu postlardan ortadaki kırmızı post Şeyh’e, sağındaki siyah post kazancı Dede’ye, solundaki beyaz post ise Meydancı Dede’ye ait olurdu. Diğer dede ve dervişlerin postları yüzleri bu üç posta dönük olarak Meydan-ı Şerif’in iki duvarı boyunca sıralanırdı. Toplantıda bu sıra esasına göre herkes yerini alır, en son Şeyh baş keserek içeri girer ve makam postuna otururdu. Önce Dışarı Meydancısı tarafından bir tepsi içerisinde sunulan çörek yenir, ardından Meydan-ı Şerif’in hemen girişinde bulunan kahve ocağında hazırlanan kahve içilirdi. Bu kahvaltıdan sonra herkes dirsekler gövdeden ayrılmadan murakabeye (diz çöküp gözleri kapayıp her şeyi zihinden çıkararak Hakk’ın ilhamına vesile olma) girerdi. Şeyh’in okuduğu kuran ve çektiği gülbang ile murakabe sona ererken, bütün dervişler “hu” çekip ayağa kalkarlar, Meydan-ı Şerif’e dönüp baş keserek dışarı çıkarlardı. Her sabah gün başlarken Meydan-ı Şerif’te yapılan bu toplantının önemine binaen Matbah, Mevlevi tekkelerinde kutsal sayılan önemli bir mekânı idi⁶⁶.

Galata Mevlevihanesi’nin Meydan-ı Şerif’i nerede olduğu veya olup olmadığı bilinmemektedir. Muhtemelen Konya’da olduğu gibi Matbah ile bağlantılı ve yakınında bir yerde olmalıdır. Konya Mevlevihanesi’nde matbah-ı şerif girişinin sağındaki oda olup halen Müdüriyet olarak kullanılmaktadır.

2.3.4. Dedegan (Derviş) Odaları

Mevlevi tekkesine derviş olarak yerleşmek isteyen kişi ancak belirli aşamalardan sonra müstakil bir hücrede yaşama iznine kavuşurdu. Yol’a girmek isteyen “muhib”

---

⁶⁴ Doğan, **age**, 157.

⁶⁵ Doğan, **age**, 157.

⁶⁶ Doğan, **age**, 158.

üç gün süreyle ikrar verip, 1001 günlük çileyi doldurduktan sonra Meydancı Dede tarafından hücrenin kapısına götürülerek kutlanırdı. Meydancı Dede'nin hücre kapısında gülbangını çekmesinden sonra hücreye girilir ve tekrar çeşitli gülbanglar ve dualarla derviş, hücrelerine yerleşir, uzun bir dönemden geçen kişi muhib olarak başvurduğu tekkede artık "hücre-nişin" olmuş, tekkenin bir hücrelerinde yaşamaya hak kazanmış olurdu⁶⁷.

Dervişin gereksinimlerini asgari düzeyde karşılayacak boyuttaki hücrenin tabanı dış zemine göre bir kademe yükseltilmiştir. Giriş duvarında bir pabuçluk ve yüklük, hücrenin bir duvarında ocak yer alırdı. Diğer duvar boyunca zeminden tekrar yükseltilmiş olan bir kerevet, kerevetin üstünde dervişin postu bulunurdu⁶⁸.

Galata Mevlevihanesi'nin Derviş Hücreleri bodrum katta olup bu hücrelerden birinin fotoğrafı şekil 4 te görülmektedir. Konya Mevlevihanesi'nde Derviş hücreleri Cümle girişinin iki yanında uzanmaktadır.

Şekil 4: Galata Mevlevihanesi Müzesi Dedegan Odası (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

⁶⁷ Doğan, age, 160.

⁶⁸ Doğan, age, 160.

2.3.5. Diğer Mekânlar

Mevlevihanelerde Mevlevihane'nin işlevine kurulma amacına ve kurulduğu yerin tapografik yapısı ve büyüklüğüne göre türbe, sebil, şadırvan, çamaşırhane, muvakkithane, Çelebi dairesi (Sadece Konya'da bulunur), harem dairesi ve Hamuşan adını verdiğimiz yapısal alanlar bulunabilmektedir. Ancak belirttiğimiz gibi bunlar genel işlevlerin yürütülmesini sağlayan mekânlar dışında her yapı unsuru Mevlevi tekkelerinde olmayabilir. Örneğin Üsküdar Mevlevihanesi kuruluş amacı Anadolu'dan gelen veya Anadolu'ya giden dervişlerin konaklaması için yapıldığından derviş yetiştiren mekân yani Matbah-ı Şerif'i yoktur. Ayrıca Türbe altta Semahane üstte olarak iki katlı inşa edilen Türbe-Semahane yapısı muhtemelen yer sıkıntısı nedeniyle bu şekilde yapılandırılmıştır) tek örnektir.

3. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA MEVLEVİLİĞİN GELİŞİMİ, İSTANBUL MEVLEVİLİĞİ VE MEVLEVİHANELERİ

Mevlevilik, 14. yüzyılda Anadolu'da Kütahya, Edirne, Afyon gibi önemli merkezlerde örgütlenerek bir tarikat olarak etkin olmuştur. 1453 de İstanbul'un fethiyle başlayan yeni dönemde siyasi ortama uygun olarak Osmanlı Devleti içine girmesi yani İstanbul'da kurum olarak yerleşmesi ve böylece gelişmesi gerekmektedir. Bu misyon hareketi Sultan II. Bayezid döneminde 1491 de dönemin devlet ricalinden İskender Paşa'nın Galata sırtlarındaki av köşkünde Galata Mevlevihanesi'nin Divane (Semai) Mehmed Çelebi tarafından kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Bölüm 3.1 de detaylı olarak anlatacağımız Galata Mevlevihanesi, halk arasında Kulukapısı Mevlevihanesi veya Galib Dede Dergâhı olarak da bilinmekte olan İstanbul'un ilk mevlevihanesidir.⁶⁹. Galata Mevlevihanesi'nin kurulması ve İstanbul'da kurumsallaşması Mevleviliğin gelişiminde köşe taşlarından biridir.

Galata Mevlevihanesi ile Mevleviliğin İstanbul'da kurumsallaşması Osmanlı toprakları içinde Balkanlar ve Akdeniz coğrafyasında hızla yayılmasına ve yapılanmasına vesile olmuştur. Bu yeni dönemde İstanbul Mevlevihaneleri ve Mevleviliği devlet yönetiminde söz sahibi olarak Anadolu Mevleviliğinden farklı payitahta özgü Mevlevi kültürü yapılanması oluşmuştur.

Mevleviliğin kurumsal yapılanması içinde Mevlevi tekkeleri Konya'dan "çelebilik makamı" tarafından atanmış şeyhlerle yürütülmüştür. İlk dönemlerde İstanbul'daki Mevlevihane şeyhleri, daha önce Anadolu ve Rumeli'de meşihat görevi üstlenmiş şeyhler arasından atanırken, posta geçen bu şeyhler sadece meşihat süresince faal

---

⁶⁹ M. Baha Tanman, "Galata Mevlevihanesi", **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, c. 3, (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1994), 362.

olabilmişler, kendi halifelerini yetiştiremediklerinden kültürel bir devamlılık sağlanamamıştır. Farklı kültürlerden gelen her şeyhin farklı üslubu birbirini izlemiştir. Bu atama sistemi İstanbul'a özgü Mevlevi kültürünün doğuşunu geciktirse de imparatorluk merkezi ile taşra arasında iletişimi sağlamış, nüfuslu şeyh ailelerinin ortaya çıkması önleyerek çelebilik makamı ve siyasi otorite açısından avantaj oluşturmuştur⁷⁰.

Ancak 17.yüzyılın ilk çeyreğinde Galata Mevlevihanesi postnişini Furuncuzade Sırrı Abdi Dede'nin meşihatının Bostan Çelebi (ö.1630) tarafından kaldırılması ile Galata Mevlevihanesi'nden ayrılan Abdi Dede'nin Kasımpaşa Mevlevihanesi'ni kurması, kendinden sonra da tekkenin ailesine mensup şeyhler tarafından yönetilmesiyle İstanbul'daki ilk "şeyh aileleri" dönemi başlamıştır. Kasımpaşa Mevlevihanesi'nde başlayan bu sistem Galata Mevlevihanesi'nde Gavsî Ahmed Dede ailesi, Beşiktaş Mevlevihanesi'nde Eyyubi Mehmed dede ailesi, Üsküdar Mevlevihanesi'nde Abdullah Necip Dede ailesi ve en derin iz bırakan Yenikapı Mevlevihanesi Ebubekir Dede ailesi ile gerçekleşmiştir. 17.yüzyıldan 20.yüzyıl başına kadar geçen dönem içinde şeyh aileleri kendi kültürünü yerleştirmiştir⁷¹.

Şeyh ailelerinin 17. yüzyıldan itibaren aşamalı olarak nüfuz kazanması ve modernleşme yanlısı bir politika izleyerek Osmanlı Sarayı'nın desteğini arkalarına almaları Konya'daki çelebilik makamını adeta bir tasdik merciine indirgemıştır. Kültürel açıdan ise İstanbul'un gündelik hayatıyla yoğrularak rafine bir Mevlevi estetiğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Şeyh Galip, İsmail Dede Efendi gibi kıymetli şahısların yetişmesinde, bu kültürel zeminin payı büyük olmuştur⁷².

Mevlevilerin devlet içinde aktif olarak görünmeleri kendisi de Mevlevi olan III. Selim'in 1789 da tahta geçmesiyle olmuştur. Bu dönemle Osmanlı içindeki modernleşme ve batılılaşma uygulamalarının yapılanmasında Mevlevileri ön planda görülmektedir. Sultan III. Selim'in dostu olan divan şairi Şeyh Galib'in 1790 da Galata Mevlevihanesi postnişinine atanmasından vafatına 1798 (H.1213) e kadarki döneminde Mevlevihane altın devrini yaşamıştır.

---

⁷⁰ Işın, **Aşk Ocağında**, 56-57.

⁷¹ Işın, **Aşk Ocağında**, 57.

⁷² Işın, **Aşk Ocağında**, 64.

19. yüzyılda Yenikapı Mevlevihanesi'nin özgür fikirlerin tartışıldığı modernleşme yanlısı bir kuruma dönüştüğünü görmekteyiz. Öyle ki Tanzimat'ın iki büyük sadrazamı Keçecizade Fuat Paşa ve Ali Paşa Yenikapı Mevlevihaneleri muhiplerindendir. I. Meşrutiyet'in ilk tartışıldığı yer yine Yenikapı Mevlevihanesi olmuş, Yeni Osmanlılar hareketi içinde yer alan postnişin Osman Selahaddin Dede, diğer anayasacı aydınlar gibi V. Murad'ı desteklediğinden Yenikapı Mevlevihanesi Sultan II. Abdulhamid tarafından sürekli gözaltında tutulmuştur⁷³.

Birinci Dünya Savaşı sırasında çelebilik makamında olan Veled Çelebi'nin önderliğinde kurulan "Mücahidin-i Mevleviyye" alayına Veled Çelebi komutan tayin edilmiş, Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Abdalbaki de binbaşı rütbesiyle bu alayın kumandan vekili olmuştur⁷⁴. Veled Çelebi 1908 ile Çelebilik Makamına atandığı 1910 yılına kadar Galata Mevlevihanesi potnişinliğine vekalet etmiş olup Cumhuriyetin kurulmasından sonra da İzbudak soyadını alarak Türk Dil Kurumu'nun kurucuları arasında bulunmasının yanı sıra uzun süre milletvekilliğinde bulunarak Türk kültürüne büyük hizmetlerde bulunmuştur.

Sonuç olarak 1491 de Galata Mevlevihanesi'nin kurulmasından Cumhuriyet döneminde 1925 de Tekkelerin kapatılmasına kadar geçen süre içinde İstanbul Mevlevihaneleri özellikle şeyh ailelerinin oluşmasıyla devlet ricali içinde etkin olmuş, her ne kadar Konya Çelebilik merkezli görünse de İstanbul Mevleviliği, Mevleviliğin gelişiminde ve devlet içinde söz sahibi olmasıyla ön plana çıkmıştır.

Mevlevihaneler üzerine yapılan araştırmalarda 19.yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti sınırları içinde 130 civarında Mevlevihane olduğu bilinmektedir. Bunların 90 civarındaki bugün Türkiye sınırları içinde bulunmaktadır⁷⁵. İstanbul'da ise 1491 de Galata Mevlevihanesi'nin kurulmasından sonra sırasıyla Yenikapı Mevlevihanesi, Kasımpaşa Mevlevihanesi, Beşiktaş Mevlevihanesi sonradan Maçka'ya taşınmış oradan da Eyüp Bahariye yaptırılan yeni binasına taşınarak Bahariye Mevlevihanesi kurulmuştur. Son olarak içlerinde en küçükleri olan Üsküdar Mevlevihanesi kurulmasıyla İstanbul'da toplam 6 Mevlevi tekkesinin kurulduğunu söyleyebiliriz. İstanbul payitaht olması icabıyla yabancıların ilgisini çekmiş, özellikle Galata Mevlevihanesi seyyahlarca ziyaret edilmiş dolyısıyla Mevlevi dervişleri

⁷³ Işın, *Aşk Ocağında*, 63-64.

⁷⁴ Gölpinarlı, *Mevlana'dan Sonra*, 278.

⁷⁵ Karpuz- Kuş- Dıvarcı- Şimşek, *Türkiye Mevlevihaneleri*, 24.

seyahatnamelere ve gravürlere konu olmuştur. Şekil 5 ve şekil 6 da bunlara ilişkin iki gravür görülmektedir.

Şekil 5: A.Bayot'un dönen dervişler gravürü. (GMMM. Env. No. 361 de kayıtlıdır. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Mevleviliğin İstanbul'a girişiyle başlayan süreçte İmparatorluk kültürüyle yoğrulan Mevlevilik ve İstanbul Mevlevi kültürü adeta birer sanat akademisi halini almıştır. Daima ilerleme gösteren Türk musikisi buralarda dinlenip anlaşılıyor, edebiyat meraklıları aradıklarını buralarda buluyorlardı. El sanatları ile meşgul bazı dervişler kendilerine tahsis olunan odalarda güzel yazı (hüsn-ü hat), kalem makta'ları ve bazı fildişi oyma işlerini merakı olanlara belirli günlerde öğretiyorlardı. Türk kültürü'nün öncü isimlerinden Ord. Prof Dr. A.Süheyl Ünver'e göre "*Mevleviler feyzin yani ruhi inkişafın bir keramet olduğuna inanırlardı. Dergâha giren en cahil insan bile her hususu anlamaya çalışır, edeple konuşmasını öğrenirdi. Mesnevi takrirlerini dinler,*

İslami terbiye ve ruh âlemimizden irfan hisselerini alır, cemiyette dürüst ve seçkin bir insan haline gelirdi⁷⁶.”

Şekil 6: Preziosi'nin Mevlevi dervişler gravürü. (GMMM. Env. No. 365 de kayıtlıdır. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

3.1. Galata Mevlevihanesi

Galata Mevlevihanesi, “inas çelebileri” kolundan olan Afyon Mevlevihanesi postnişini Sultan-ı Divani (Semai) Mehmet Dede tarafından kurulan İstanbul'daki ilk Mevlevi tekkesidir. Mezarı Afyon'da bulunan Divane Mehmed Dede, İstanbul'a gelerek II. Bayezid döneminin ünlü devlet adamlarından İskender Paşa'nın Galata sirtlarındaki av köşkünde misafiri olmuş, İskender Paşa'ya ait geniş arazinin tahsisi

⁷⁶ Ord. Prof Dr. A.Süheyl Ünver, **Sevakıb-ı Menakıb (Mevlana'dan Hatıralar)**, 2.baskıyı hazırlayanlar Gülbün Mesera-Prof. Dr. Aykut Kazancıgil, (İstanbul: İşaret Yayınları, 2006), Önsöz s. IV.

ile 1491 yılında Kulekapısı adıyla da anılan Galata Mevlevihanesi'ni kurmuştur. Galata Mevlevihanesi'ne ait Veliyyüddin oğlu İskender Paşa'ya ait 897 tarihli vakfiyede Rumeli vilayeti dâhilinde Edirne'ye mülhak Vize kazası'na bulunan Karapürçek karyesinin mezarlarının gelirlerinin Mevlevihane'ye vakfedildiği ve bu amaçla kullanılmak üzere Şeyh Yusuf Efendi'ye teslim edildiği belirtilmektedir⁷⁷. Vakfiyedeki bu kaydı esas alırsak Galata Mevlevihanesi'nin ilk şeyhi olarak Yusuf Efendi'yi kabul etmek, sonra Divane Mehmed Çelebi, Ali Sefai Dede ve Mesnevihan Mahmud Dede'nin posta geçtiklerini söylemek mümkündür⁷⁸. Halen Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarında Galata Mevlevihanesi “İskender Paşa Vakfiyesi” olarak kayıtlıdır.

Şekil 7: Galata Mevlevihanesi gravürü. 19.yüzyıl. (GMMM Env. No. 32 de kayıtlıdır. Fotoğraf Yavuz Özdemir)

⁷⁷ Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kültür ve Tescil Dairesi Başkanlığının 22.02.1989 tarihli yazısında bahsi geçen 2111 no.lu defterin 232 sahifesinde kayıtlı Veliyyüddin oğlu İskender Paşa'ya ait 897 tarihli vakfiyeden çıkarılan kısım örneği.

⁷⁸ Baha Tanman, “Galata Mevlevihanesi”, **İslam Ansiklopedisi**, c.13, (İstanbul: TDV yayınları), 318.

Anne tarafından Mevlana'nın soyundan geldiğinden inas çelebisidir. Aslen Veled Çelebi'nin kızı Mutahhara Hatun ve Süleymanşah'ın oğlu Hızır Şah kolundan olup babası Bali Mehmed Çelebi'dir. Kesin olmamakla 1448 veya 1471 de Afyon'da doğmuş, rivayetlere göre üç gün hiç durmadan sema etmesi üzerine "Semâ'î" mahlasını, Gölpınarlı'ya göre Mesnevi'de "Divane" kelimesi geçmesi ve hürmeten buna eklenen sultan kelimesiyle "Sultân Divane" lakabını almış ve Mevlana soyundan olduğundan "Çelebi" unvanı kullanılmıştır⁷⁹.

Galata Mevlevihanesi'nin 434 yıl boyunca Mevlevihane olarak hizmet verdiği süre zarfında görev yapan postnişinlerin meşihat tarihleri (görev süreleri) ve bilinebilen önemli olayları aşağıda belirtilmiştir⁸⁰.

Sultan-ı Divani (Semai) Mehmed Dede (1491–1493): İnas Çelebilerinden olup Afyon Mevlevihanesi şeyhidir. İskender Paşa'nın davetlisi olarak 1491 (H.897) yılında İstanbul'a gelip Galata Mevlevihanesi'ni kurmuştur.

Furunizade Ali Sefai Dede ve Mesnevihan Mahmud Dede: Kesin tarihleme konusunda kaynaklarda birliktelik olmadığından kronoloji yapılmamıştır. Ancak Mesnevihan Mahmud Dede'nin 1548 de vefatından sonra tekke sahipsiz kalarak harap olmuş, bir süre Halveti zaviyesi, daha sonrada medrese olarak kullanılmıştır⁸¹. Yani bu dönemde Mevlevihane bir süre harap durumda kalmış ve Halvet Tekkesi olarak kullanılmıştır.

Sırrı Abdi Dede (1608–1610 / H. 1017–1019): Konya'da Çelebilik makamınca görevlendirilen Sırrı Abdi Dede meşihatını üstlendiği mevlevihanede 1608 yılında esaslı bir onarım gerçekleştirmiştir⁸². Ancak 1610 yılında Bostan Çelebi tarafından azledilen Abdi Dede Kasımpaşa Mevlevihanesi'ni kurmuştur.

İsmail Ankaravi Rusuhi Dede (1631'e kadar): Mesnevi şerhinden dolayı Hazreti Şarih olarak anılır. Müze içindeki türbesinde medfundur.

---

⁷⁹ Mustafa Çıpan, **Divane Mehmed Çelebi**, 2. baskı, (Konya: İl Kültür Müdürlüğü Yayınları:34, 2002), 24-25-28-29-30-31.

⁸⁰ Şeyhlerin meşihat süreleri Can Kerametli'nin "Galata Mevlevihanesi" kitabı, Erdem Yücel'in "Galata Mevlevihanesi" makalesi ve Reşad Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi "Galata Mevlevihanesi" makalesindeki bilgilerden derlenmiştir.

⁸¹ Tanman, **İslam Ansiklopedisi**, 317.

⁸² Tanman, **İslam Ansiklopedisi**, 317.

Hüseyin Adem Dede (1631–1664 / H. 1041 –1063): Antalya Mevlevihanesi'nde çile çıkarıp İsmail Ankaravi Dede'nin terbiyesinde yetişmiştir. İsmail Rusuhi Dede'nin vefatı üzerine postnişinliğe atanmıştır. Cömertliği ve fakirlere yardımıyla bilinmektedir. Hacca gitmek için çıktığı yolda Mısır'da vefat edince oraya gömülmüştür. Müze içindeki Hasan Ağa Çeşmesi onun zamanında yapılmış ve inşa kitabesinde adı geçmektedir.

Hamuşan'a girişte soldaki hazire duvarı üzerinde bulunan küçük bir kitabede ikişer bölümden oluşan iki satırlık bir kitabe mevcuttur. Şekil 12 de fotoğrafı bulunan hicri 1061 (1650/51) tarihli bu kitabede;

Sabikan tersanede metbah emini zullhayır
Hankah-ı mevlevide eyledi nice bina
Hatif gaybi dedi tarih salı fevtine
Canın İsmail efendi kıldı kurban-ı baka. 1061

yazmakta olup Tersane Emine İsmail Efendi'nin 1650/51 yılında Mevlevihane'de imar faaliyetinde bulunduğunu anlıyoruz.

Şekil 8: 1650/51 tarihli onarım kitabesidir. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Arzi Mehmed Dede (1664 – 1665 / H. 1063 – 1075) : Kudretli bir bilgin ve divan şairi olup nükteçiliği ile tanınmıştır. Semahane'ye girerken sağ tarafta medfundur.

Pindari Naci Ahmed Dede (1665 - ? / H. 1075 - ?) Bursa Mevlevihanesi'nde çile çıkarıp Arzi Mehmed Dede'nin terbiyesinde yetişmiştir. İlk olarak 1660 da Beşiktaş Mevlevihanesi'ne Şeyh olarak atanmıştır. Galata Mevlevihanesi'nden sonra da 1708 e kadar Yenikapı Mevlevihanesi'nde hizmet vererek dönüşümlü meşihat dönemini başlatmıştır. Divanı vardır.

Derviş Çelebi Mevlevizade (? – 1673 / H. ? - 1083): Mevlana soyundandır. Gazelleriyle ünlüdür. Sultan IV. Mehmed ile birlikte 1672 de Kamanîçe seferine giderken yolda vefat etmiştir.

Gavsi Ahmed Dede (1673–1697 / H. 1083–1109): Galata Mevlevihanesi'nde “şeyh aileleri” dönemini başlatmıştır. Halefinde damadı Nayi Osman Dede damadı, torunu Sırrı Abdülbaki Dede gemlete olup üçü de Semahane'ye girerken soldaki hazirede medfundur.

Nayi Osman Dede (1697–1729 / H. 1109–1142): 1672 de Gavsi Ahmed Dede'nin hizmetine girmiş, aynı zamanda damadıdır. Müzik alanında üstün bir yeteneklidir. Şeyhi vefat edince yerine geçmiş, ney üflemedeki ustalığı nedeniyle neyzenlerin üstadı olarak kabul edilip “kutb, nayi” namıyla anılmıştır. Mevlevi ayinleri, gazelleri mevcuttur. Türk musikinde şaheser bir beste olarak kabul gören “Miraciye” yi yazmıştır.

Sırrı Abdülbaki Dede (1729–1751 / H. 1142–1164): Şairdir.

Mehmed Şemseddin Dede (1751–1761 / H.1164–1175): Semahane'ye girişin sağındaki hazirede medfundur.

İsa Dede (1761–1771 / H. 1175–1185): Meşihat döneminde 1765 Tophane yangınıyla Mevlevihane'de zarar görmüş ve yeniden inşa edilerek 1766 da açılmıştır. Şeyh Galip Türbesi'nde medfundur. III. Mustafa döneminde çıkan 1765 Tophane yangınında tamamen yanmış olup bir yıl sonra tekrar imar edilmiştir.

Selim Dede (1771–1777 / H.1185–1191) : İsa Dede'nin eniştesidir. Şeyh Galib Türbesi'nde medfundur.

Mehmed Sadık Dede (1777–1778 / H.1191–1192): Selim Dede'nin oğlu olup divan şairidir. Kasımpaşa Mevlevihanesi'nden naklen atanmıştır. Şeyh Galib Türbesi'nde medfundur.

Seyid Abdülkadir Dede (1778 / H. 1192): Mısır Kahire Mevlevihanesi postnişinliğinden naklen atanmıştır.

Aşçıbaşı Hüseyin Dede (1778–1782 / H.1192–1197): Konya Mevlana Dergâhı aşçıbaşısıyken naklen atanmıştır.

Bakkalzade Konyalı Ali Dede (1782–1786 / H. 1197–1201): Hamuşan'da medfundur.

Üsküdarlı Numan Halil Dede (1786–1790 / H. 1201–1205): Anadolu'dan gelen veya Anadolu'ya giden dervişlerin konaklaması için Üsküdar'daki evini Semahane'ye dönüştürerek, Üsküdar Mevlevihanesi'ni kurmuştur. Üsküdar Mevlevihanesi'nin ilk postnişini olup orada türbesinde medfundur.

Türbedar Abdullah Dede (1790 / H. 1205):

Şeyh Galip, (Mehmed Esad Dede) (1790–1799 / H. 1205–1213): Ünlü divan edebiyatı şairi “Hüsnü Aşk”ın yazarıdır. III. Selim'in yakın dostu olup postnişinliğe atanmasıyla Mevlevihane ve Mevlevilik altın devrini yaşamış, yenilenerek imar edilmiştir. Bu onarıma ait Şeyh Galib'in dizelerini taşıyan onarım kitabesi Cümle kapısı arkasında bulunmaktadır.

Mehmed Ruhi Dede (1799 – 1810 / H. 1213 – 1225): Şeyh Galib Türbesi'nde medfundur. Oğlu Abdullah Necib Dede ile Üsküdar Mevlevihanesi'nde şeyh ailesi olarak devam etmiştir.

Mahmud Dede (1800–1817 / H. 1214–1232):

Kudretullah Dede (1817–1872 / H. 1232–1288): Yenikapı Mevlevihanesi'nin Ebubekir Dede şeyh ailesinden gelmez. Kudretullah Dede veya Halet Efendi'nin adıyla anılan türbede medfundur. Kudretullah Dede'nin uzun meşihat döneminde 1819, 1835 ve 1850–55 yıllarında da onarım faaliyetlerine bulunulmuştur. Müzedeki iki türbe ve Sebilküttab binası 1819 da Halet Efendi tarafından inşa ettirilmiştir.

Ataullah Dede (1872–1910 / H. 1288–1327): Kudretullah Dede'nin oğludur. Babası ile aynı türbede medfundur. Şekil 13 de Ataullah Dede'nin Mevlevihane'de dervişlerle çekilmiş fotoğrafı görülmektedir.

**Şekil 9: Ataullah Dede ve dervişler (GMMM Env. No. 362/2 de kayıtlıdır.
(Fotoğraf Yavuz Özdemir)**

Veled Çelebi (Vekil) (1910 / H. 1327): Mevlana'nın torunudur. Dil ve edebiyat âlimidir. İstanbul'da kaldığı zaman zarfında Ataullah Dede'nin vefatı üzerine kısa bir süre post makamına geçmiştir. Daha sonra iki dönem çelebilik makamına atanmış, tekkeler 1925 de kapatıldığında makamda bulunan son çelebidir. Soyadı kanunuyla İzbudak soyadını almıştır. Kisvesini çıkardıktan sonra eserleriyle Türk kültürüne hizmet vermeye devam etmiş, Türk Dil Kurumu'nun kurulması dâhil Türk dili alanında ve Farsçadan tercümelemleri ile Türk kültürüne büyük hizmet vermiştir. Aynı zamanda Kastamonu ve Yozgat milletvekillikleri yapmış, 1953 de Ankara'da vefat etmiştir.

Ahmed Celaleddin Dede (1910–1925 / H. 1327–1343): Gelibolu Mevlevihanesi şeyhi Hüseyin Azmi Dede'nin oğludur. Galata Mevlevihanesi'nin son postnişini olup 1946 da vefat etmiştir. Şekil 14 de Ahmed Celaleddin Dede'nin fotoğrafı görülmektedir.

**Şekil 10: Ahmet Celaledin Dede (GMMM Env. No. 362/1 de kayıtlıdır.
(Fotoğraf Yavuz Özdemir)**

Galata Mevlevihanesi'nin kurulduğu 15.yüzyılda kırlarla korularla kaplı olan çevresi zaman içinde iskân edilerek mesire yeri niteliğini yitirmiştir. Galata surları ile Mevlevihane arasında uzanan yamaçlar 16. ve 17.yüzyıllarda Yazıcı (Müeyyedzade Mehmed Efendi) ve Şahkulu mescitlerinin mahalleleri ile dolmuş, daha sonra Osmanlı ekonomik hayatında nüfuzları artan Levanten zümre, Galata surları dışına taşarak Pera (Beyoğlu) semtini oluşturmuştur. Böylece tesis edildiği dönemin doğal çevresine olduğu kadar, temsil ettiği kültüre oldukça yabancı mimari doku içine sıkışıp kalmıştır. İstanbul'a ziyarete gelen yabancılar otellerin ve sefarethanelerin bulunduğu Pera'da olmasından dolayı mutlaka Galata Mevlevihanesi ilgilerini çekmiştir. Bu nedenle Galata Mevlevihanesi'nden söz etmeyen batılı seyyah yok gibidir⁸³.

⁸³ Tanman, **Dünden Bugüne İstanbul**, 364.

İlk dönem Mevlevihanesi hakkında fazla bilgimiz olmayıp Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde biraz abartılı olarak Mevlevihane'de yüz kadar derviş hücresi olduğundan bahseder⁸⁴. Bu ilk Mevlevihane Sultan III. Mustafa döneminde İsa Dede'nin postnişinliği zamanında Tophane yangınıyla yanmış, Sultan'ın emriyle Yenişehirli Osman Efendi bina emini olarak tayin edilerek yeniden inşa edilerek Ocak 1766 da tekrar hizmete açılmıştır⁸⁵. Bu ilk dönemden günümüze avludaki 1649 tarihli Hasan Ağa Çeşmesi kalmıştır. Sultan III. Selim, Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdulmecid dönemlerinde esaslı onarımlar geçirmiştir. Galata Mevlevihanesi III. Selim'in 1791 de gerçekleştirdiği yenileme sonucunda ana hatlarıyla bugüne kalan yerleşim düzenine kavuşmuştur. Mevlevihane yapıları ise 19.yüzyılda son şeklini almıştır⁸⁶. Sultan Abdulmecid 1851 de avludaki Hasan Ağa Çeşmesi'ni tamir ettirmiş, ertesi yıl Matbah-ı Şerifi, 1859 da Semahaneyi, Selamlığı ve Dedegan Odalarını barındıran ana binayı onartarak bugünkü şekliyle yaptırmıştır⁸⁷.

3.2. Yenikapı Mevlevihanesi

İstanbul'da Galata Mevlevihanesi'nden sonra kurulan ikinci Mevlevi tekkesidir. Yeniçeri kâtibi Malkoç Mehmed Efendi'nin geniş arazi üzerinde Sultan III. Mehmed devrinde 1597 (H. 1006) de kurulmuştur. Tam teşekküllü külliyesi ile Mevleviliğin İstanbul'daki en büyük mevlevihanesidir⁸⁸. Tarikata ait diğer dergâhlar gibi İstanbul surları dışında, Yedikule surlarının yanında, bugünkü Mevlanakapı semtinde Merkez Efendi Tekkesi yakınlarındadır. İnşa edildikten sonra 1732, 1754, 1774 ve 1864 de esaslı onarımlar geçirmiştir. Sultan IV. Murad ile Mihrişah Sultan, Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdulmecid yardımlarda bulunmuşlardır.⁸⁹.

1775 (H.1189) de Ebubekir Dede'nin vefatı üzerine meşihat makamına geçen Ali Nutki Dede postnişinliğinde Yenikapı Mevlevihanesi sanat zevkinin geliştiği, hat,

---

⁸⁴ Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Türkçeleştiren Zuhuri Danişman, c.2, (İstanbul: 1971), 115.

⁸⁵ Ayvansaraylı Hüseyin Efendi, **Hadikatü'l Cevami**, Hazırlayan A. Nezh Galitekin, (İstanbul: 2001), 438.

⁸⁶ Tanman, **Dünden Bugüne İstanbul**, 364.

⁸⁷ Tanman, **İslam Ansiklopedisi**, 317.

⁸⁸ Muzaffer Erdoğan, "İstanbul Mevlevihaneleri", **Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 4-5**, (İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi yayınları, 1976), 30.

⁸⁹ Erdoğan, **agm**, 32.

şiiir ve musiki alanlarında ön plana çıktığını bir dönem yaşamıştır. Şeyh Galip (Mehmed Esad) ve Hamamizade İsmail Dede bu dönemde Yenikapı Mevlevihanesi’den yetişmişlerdir⁹⁰. 19.yüzyıl siyasi hayatında özellikle Tanzimat sonrasında Yenikapı Mevlevihanesi Osmanlı siyasi hayatında önemli yer tutmuş, Tanzimat dönemi siyasi kadrolarıyla yakın ilişki içinde olan Osman Selahaddin Dede meşihatinde özgürlük fikrinin tartışılabildiği İstanbul’daki en önemli merkezlerden biri olmuştur. Keçecizade Fuat Paşa, Ali Paşa ve Mithad Paşa gibi devrin önemli devlet adamları Yenikapı Mevlevihanesi’nin muhiplerindendir. Bu arada 23 Aralık 1876 da ilk Anayasa olan Kanuni Esasi’nin Mithad Paşa’nın önderliğinde hazırlandığını belirtmemiz gerekmektedir.

1906 da çıkan yangında tamamen yanan Mevlevihane, 1909 da Sultan Mehmed Reşad’ın tahta çıkmasıyla enkazı temizletilip, 1910 da yeniden inşaaya başlanmıştır. Onarımı ulusal mimarlık anlayışının öncülerinden mimar Kemalettin tarafından tam teşekküllü ideal bir Mevlevi tekkesi olarak gerçekleştirilen Mevlevihane 1911 de tekrar faaliyete geçmiştir⁹¹.

1914–1918 yıllarında devam eden I. Dünya Savaşı sırasında kurulan “Mücahidin-i Mevleviyye” alaylarına katılan Yenikapı Mevlevihanesi dervişleri aynı zamanda son postnişin olan Abdülbaki Dede (Baykara) komutasında İngilizlere karşı 1915 Kanal Harekâtına katılmışlardır.

Cumhuriyet döneminde 1985 yılına kadar yetimhane ve aşevi olarak kullanılan Mevlevihane 9 Eylül 1961 ve 7 Mayıs 1997 de çıkan yangınlarla kül olmuştur⁹². 2007 yılında aslına uygun olarak restore edilmiş olup şekil 7–8 de yanmadan önceki fotoğrafları görülmektedir.

---

⁹⁰ Ekrem Işın, “Yenikapı Mevlevihanesi”, “**Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**”, Cilt 7, (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1994), 478.

⁹¹ Işın, **Dünden Bugüne İstanbul**, 480.

⁹² Ergün Çolakoğlu-Orhan Saat-Murat Deliklitaş, **Hürriyet Gazetesi**, 8 Mayıs 1997

Şekil 11: Yenikapı Mevlevihanesi. (www.zeytinburnu.com.tr sitesinden alınmıştır.)

Şekil 12: Yenikapı Mevlevihanesi. (www.zeytinburnu.com.tr internet sitesinden alınmıştır)

3.3. Kasımpaşa Mevlevihanesi

Şekil 13: Kasımpaşa Mevlevihanesi dış kesit planı (www.sanattarihi.net internet sitesinden alınmıştır.)

İstanbul'daki Mevlevi tekkeleri arasında kuruluş tarihi bakımından üçüncü sırada yer almaktadır. Günümüze pek bir şey kalmamış olan tekkenin yeri Kasımpaşa semtinde Sururi Mehmet Efendi Mahallesi, Keramet sokağı ile Kasımpaşa Mevlevihane Sokağı'nın arasındaki arsada, Sururi İlkokulu'nun yanındadır. Şekil 9 da bilgiler ışığında yandan kesit planı görülmektedir.

17.yüzyılın ikinci çeyreğinde Konya Mevlana Asitanesi postnişini Bostan Çelebi tarafından Galata Mevlevihanesi postnişinliğinde bulunan Fırıncızade Şeyh Sırrı Abdi Dede'nin (ö.1631) meşihatının kaldırılıp yerine Mesnevi Şarihi Ankaralı İsmail Rusuhi Dede'nin atanması üzerine, Abdi Dede Kasımpaşa'da sahibi olduğu bostanın üzerinde, kendi ve muhiplerinin kısıtlı imkânlarıyla Kasımpaşa Mevlevihanesi kurmuştur⁹³.

Mevlevihane'de 1731, 1742, 1795 de esaslı onarımlar geçirmiştir⁹⁴. Sultan II. Mahmud 1834 de Kasımpaşa Mevlevihanesi'ni son şekliyle onartmıştır. 1842 de onarım yapılsa da tekke 1925 e kadar II. Mahmud döneminde aldığı son biçimini korumuştur. Cumhuriyet döneminde Sema alanı bir süre Kasımpaşa Güreş Kulübü tarafından, diğer kısımlar okul olarak kullanılmış, arsanın çiçek bahçesi olan doğu kesiminde Sururi İlkokulu inşa edilmiştir. Sonraları Vakıflar İdaresi tarafından

⁹³ Baha Tanman, "Yenikapı Mevlevihanesi", "Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi", Cilt 4, (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1994), 482

⁹⁴ Tanman, Dünden Bugüne İstanbul, 483.

odalara ayrılarak kiraya verilmiş, sonucunda da hızlı bir şekilde harap olmuş, sonucunda da 17 Mart 1979 gece saat 2.30 sıralarında içinde 300 kişinin bulunduğu tekke yanarak yok olmuştur⁹⁵. Günümüze cümle kapısı, ana binanın bodrum katına ait duvar kalıntıları, arsanın istinat duvarları ile hazireye ait birkaç mezar taşı ulaşabilmiştir.

3.4. Beşiktaş Mevlevihanesi

Galata ve Yenikapı Mevlevihanelerinden sonra, sadrazam Ohrili Hüseyin Paşa tarafından 1622 de, Boğaziçi'nde bugün Çırağan Sarayı'nın bulunduğu yerde kurulan İstanbul'un üçüncü Mevlevi dergâhıdır.

Tekkenin ilk şeyhi Ağazade Mehmed Hakiki Dede (ö. 1652) hakkında fazla bilgimiz olmamakla beraber Gelibolu Mevlevihanesi'nde şeyhlik yaptığı sırada, Ohrili Hüseyin Paşa üzerindeki manevi nüfuzu ile Boğaziçi'nde dergâhı kurduğunu bilinmektedir. Dönüşümlü meşihat dönemi ilk defa, daha sonra Galata ve Yenikapı Mevlevihanelerinde de şeyhlik yapacak olan Pendarî Naci Ahmed Dede (ö. 1710) tarafından İstanbul Mevleviliğine getirilmiştir. Ayrıca 1723 de meşihat makamına geçen Eyyubi Mehmed Dede ile Beşiktaş Mevlevihanesi'nin İstanbul'daki Mevlevi şeyh aileleri ekolüne katıldığını görmekteyiz⁹⁶.

17.yüzyıldan itibaren Boğaziçi kıyıları yalılarla dolmaya başlamasıyla, eşsiz güzellikte bir yerde kurulu olan Beşiktaş Mevlevihanesi yalılar arasında kalmıştır. IV. Murad'ın kız kardeşi Kaya Sultan tarafından tekkenin yakınına yapılan yalı, daha sonra III. Ahmed dönemi Lale Devri'nde dönemin Sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (ö. 1730) tarafından yenilenerek eşi Fatma Sultan'a hediye edilmiş, Lale devri eğlencelerine sahne olduğundan "Çırağan yalısı" adını almıştır. III. Selim, kız kardeşi Beyhan Sultan için yalıyı yeniden sahil saray olarak inşa ettirirken Beşiktaş Mevlevihanesi de estetik ve mimari açıdan saraya uyum sağlayacak şekilde yenilemiştir⁹⁷. Sultan Abdulaziz tarafından 1863 ile 1871 yılları arasında yaptırılan Çırağan Sarayı'nın inşası sırasında 1867 de Mevlevihane yıktırılmış, bunun üzerine

⁹⁵ **Hürriyet Gazetesi**, 18 Mart 1979.

⁹⁶ Ekrem Işın, "Beşiktaş Mevlevihanesi", "**Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**", Cilt 2, (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1994), 169.

⁹⁷ Işın, **Dünden Bugüne İstanbul**, 170.

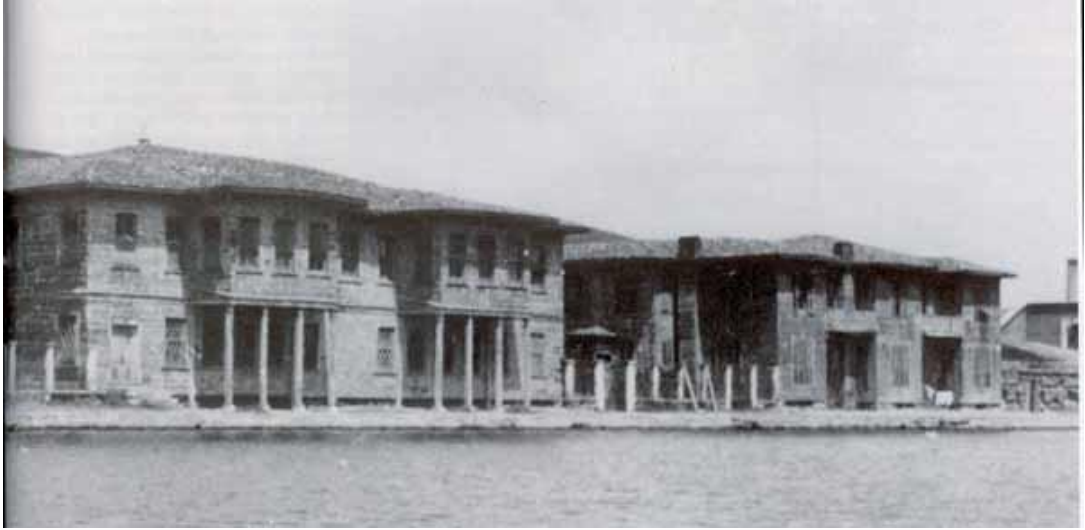

dergâh önce Fındıklı'daki Karacehennem İbrahim Paşa yalısına, sonra Maçka'daki binasına taşınmış, bu binanın da askeri kışla yapımı için yıktırılması üzerine geçici olarak Eyüp'teki Hatab emini Mustafa ve Hüseyin Efendilere ait yalıya taşınmıştır. 1877 yılında Eyüp Bahariye'sinde yeni bir yer yaptırılarak 1925 e kadar faaliyet gösterecek ve artık Bahariye Mevlevihanesi adını alacak olan yerine taşınmıştır.

1987 yılında Çırağan Sarayı'nın otel olarak yeniden inşası sırasında Mevlevihane'nin kalabilen mezar taşları toplanarak 7 Kasım 1987 de Galata Mevlevihanesi Müzesi Hamuşan mezarlık haziresine nakledilmiş olup bu mezar taşları hazirede ayrı bir bölümde muhafaza edilmektedir.

Beşiktaş Mevlevihanesi ve devamı olan Bahariye Mevlevihanesi İstanbul Mevleviliği içinde Bektaşî meşrep bir anlayışı getirmesiyle dikkat çekmiştir⁹⁸.

3.5. Bahariye Mevlevihanesi

Şekil 14: Bahariye Mevlevihanesi. 20. yüzyıl başları (www.sanattarihi.net internet sitesinden alınmıştır.)

Eyüp'te Haliç kıyısında adını karşısındaki adalardan alan Bahariye mevkiinde, kara tarafından Silahtarağa caddesi ile sınırlanmış güneyde Haliç'e uzanan geniş alanda kurulmuştur. Beşiktaş Mevlevihanesi'nin Çırağan Sarayı'nın yapımı nedeniyle 1867

⁹⁸ Işın, **Dünden Bugüne İstanbul**, 170.

de Karacehennem İbrahim Paşa yalısına, oradan Maçka Mevlevihanesi'ne, oradan da Eyüp'te geçici olarak taşınan Hatab emini Mustafa ve Hüseyin Efendilere ait yalıya taşındıktan sonra 1877 yapımı tamamlanan Eyüp Bahariye'de yapılan Mevlevihane'ye taşınmasıyla Beşiktaş Mevlevihanesi'nin devamı niteliğinde 1925 e kadar faaliyetini sürdürmüştür.

Dergâhın ilk postnişini Hüseyin Fahrettin Dede bazı Mevlevilerce “Şems” kolu olarak nitelendirilen “ehl-i beyt” yanlısı tasavvuf anlayışına sahip Bektaşî ve Melamilere yakınlığıyla tanınmıştır. Bu dönemde 1908 -1910 yıllarında esaslı bir onarım geçirmiştir. 1935 de semahanesi Vakıflar idaresince yıktırılmış, 1939 da harem binası yanmış, 1968 de miras davası açan kişiler davayı kazanınca buraya fabrika yapmışlardır. 1986 yılında Haliç çevre düzenleme projesi kapsamında Mevlevihane arsasındaki fabrikalar kaldırılarak kamulaştırılmıştır⁹⁹.

3.6. Üsküdar Mevlevihanesi

Üsküdar İlçesi, İmrahor Ayazma Mahallesi'nde, Doğancılar Caddesi'nin batı kısmında bulunmaktadır. Üsküdar Mevlevihanesi'nin en önemli özelliği, taşradan İstanbul'a gelen veya taşraya hareket eden dervişlerin konaklama yeri olması ve Matbah-ı Şerif'i bulunmayıp derviş yetişmeyen bir Mevlevi zaviyesi olmasıdır¹⁰⁰.

Dergâhın ilk postnişini Galata Mevlevihanesi'nin 20.postnişini olan Şeyh el-hac Sultanzade Halil Numan Dede'dir (ö. 1798). Numan Dede Üsküdar'da bulunan evine bir Semahane eklemek suretiyle Mevlevihane'yi kurmuştur. Mevlevihane 19. yüzyılda 1834–35, 1851 ve 1872 (H. 1289) de Kaptan-ı Derya Hacı Ahmed Vesim Paşa (ö. 1910) tarafından son şekliyle onarılmıştır¹⁰¹.

Mevlevihane'de semahane-türbe, selamlık-mutfak, dedegan ve harem daireleri bulunmaktaydı. Günümüze ulaşan iki katlı alt kat türbe, üst kat semahanedan oluşan Semahane-türbe mimari yapısı bilinen tek örnek olup inşaat alanının kısıtlı olması

⁹⁹ Ekrem Işın, “Bahariye Mevlevihanesi”, “**Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**”, Cilt 2, (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1994), 538.

¹⁰⁰ Baha Tanman, “Üsküdar Mevlevihanesi”, “**Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**”, Cilt 7, (İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, 1994), 348.

¹⁰¹ Tanman, **Dünden Bugüne İstanbul**, 348.

nedeniyle bu şekilde inşa edilmiştir. Diğer taraftan bu yönüyle Türk-İslam mimarisinin erken tarihli kümbetlerinde gözlenen bir geleneğin göstergesidir¹⁰².

---

¹⁰² Tanman, **Dünden Bugüne İstanbul**, 349.

4. GALATA MEVLEVİHANESİ MİMARİ KARAKTERİ VE MÜZEYE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Şekil 15: Galata Mevlevihanesi Müzesi. (GMMM Fotoğraf Arşivi'nden alınmıştır)

Galata Mevlevihanesi Müze yerleşkesi İstiklal Caddesi'nin bitiminde Tünel Meydanı'nda, Galipdede Caddesi'nin başında No:15 adresinde 6800 m2.lik bir alan üzerine kuruludur. Şekil 15 de üstten genel fotoğrafı görünen Müze yerleşkesinde Semahane, Sebilküttab, Şeyh Galib Türbesi, Halet Efendi Türbesi ve Çamaşırhane olmak üzere beş adet kapalı mekân bulunmaktadır. Bunun dışında Hasan Ağa Çeşmesi, Adile Sultan Sarnıç ve Şadırvanı, Hamuşan Mevlevi mezarlık haziresi,

alanı ile bunu kuşatan iki katlı mahfilleri barındırdığı, ancak mimari ayrıntıların ve süsleme programının dönemler itibarıyla şekillendiği anlaşılmaktadır. Bugünkü bina Sultan Abdulmecid tarafından 1859–60 (H.1276) da Manas Kalfa'ya yaptırılmıştır. Semahane binası olarak adlandırdığımız Semahane, Dedegan odaları, Hünkar dairesi ve mahfillerden oluşan bina 28 x 19 m. ebadında dikdörtgen bir alanı kaplar¹⁰³. Birçok geç dönem tarikat yapısı gibi, dış görünümü ile ahşap bir konağı andıran yapı, Semahane iç mekânda Sultan Abdulmecid döneminin eklektik zevkini yansıtan mimari ayrıntılar ve süsleme öğeleriyle dikkat çekmektedir¹⁰⁴.

Bina doğuya doğru eğimli bir arazi yapısı üzerinde kurulu olup önden iki, arkadan üç katlı görünüm arz eder. Yapıya batı cephesinin orta aksından iki yanında açık hazire bulunan mermer döşeli anıtsal bir yoldan, üç basamakla yükseltilmiş anıtsal bir kapıdan girilir. Açık hazirelerde vaktiyle iki ahşap türbe mevcut olup 1940 lı yıllarda harap duruma düşerek yıkılmıştır. Kapının üzerinde şekil 17 de görülen Sultan Abdulmecid'e ait dört satırlık tuğralı onarım kitabesi mevcuttur.

Şekil 17: Semahane giriş kapısı üzerindeki Sultan Abdulmecid tuğralı onarım kitabesi. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

¹⁰³ Tanman, *Dünden Bugüne İstanbul*, 365.

¹⁰⁴ Tanman, *Dünden Bugüne İstanbul*, 366.

Ana giriş kapısından başka sağ tarafında Şeyh Dairesi girişi, solda Bacılar Dairesi girişi mevcuttur. Bacılar Dairesi girişi 2005 yılı restorasyon öncesi güney cephede olmasına rağmen, restorasyon sırasında ortaya çıkan bulgulardan bu kapı iptal edilerek şimdiki şekil 18 de görünen kapı açılmıştır.

Şekil 18: Bacılar Dairesi girişi. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Ana giriş kapısından girilen Semahane'nin bir kenarı 18,40 m. uzunluğunda kare bir mekân olup araları 4,65 m. Genişliğinde her birinde ikişer olmak üzere 16 adet ahşap sütunlarla sekizgen biçimdedir. Ahşap sütunlar ustuko tekniğinde (mermer taklidi) sıvanmıştır. Sütunlar üst katta da devam etmekte ve altta ion üstte kompozit başlıklara sahiptir. Sütun araları ahşap işlemeli korkuluklarla çevrili ve kuzeydeki iki sütun arasında miraciye ve mesnevihan kürsüleri bulunmaktadır.

Semahane girişinin yanlarında simetrik iki merdiven üst katta mıtrıp mahfiline çıkmaktadır. Doğudaki diğer kapıdan dedegan hücrelerinin olduğu bölüme inilmekte, batıdaki merdivenin altı ise şerbethane olarak değerlendirilmiştir¹⁰⁵. (Bkz. Ek 1 / EKLER bölümü – zemin kat rölövesi).

¹⁰⁵ Tanman, **Dünden Bugüne İstanbul**, 366.

Üst katta mihrap önü bölümü dışında sema alanını kuşatan birbirleriyle bağlantılı hünkâr mahfili, çelebi mahfili, mıtrıp maksuresi, yabancılar mahfili bulunmakta olup mıtrıp maksuresi dışındakiler ahşap kafeslerle kuşatılmıştır¹⁰⁶. (Bkz. Ek 2 / EKLER bölümü – birinci kat rölövesi).

Bodrum katına cephe eksenindeki kapıdan girilmektedir. Bu katta Türk sivil mimarisinin en köklü tematik şeması olan dört eyvanlı planın uygulandığını görmekteyiz. Doğu-batı doğrultusunda uzanan kapalı avlu niteliğindeki dikdörtgen sofanın her kenarında birer eyvan bulunmakta açıklığı ikişer ahşap sütunla geçilmiş olan bu eyvanların aralarında da dedeganın ikamet ettiği hücreler sıralanmaktadır¹⁰⁷. (Bkz. Ek 3 / EKLER bölümü – bodrum kat rölövesi).

4.2. Müze Yerleşkesi İçinde Bulunan Diğer Yapılar

Şekil 19: Galata Mevlevihanesi Müzesi krokisi (www.ibb.gov.tr sitesinden alınarak düzenlenmiştir.)

¹⁰⁶ Tanman, *Dünden Bugüne İstanbul*, 366.

¹⁰⁷ Tanman, *Dünden Bugüne İstanbul*, 366.

Galata Mevlevihanesi külliyesinden günümüze ulaşan yapılar şekil 19 daki planda görülmekte olup şekil 29 da İstanbul Büyükşehir Belediyesi sitesinden alınmış günümüze ait hava fotoğrafı mevcuttur.

4.2.1. Halet Efendi (Kudretullah Dede) Türbesi:

Cümle kapısının sapında Sebilküttab binası solunda Kudretullah Dede veya Halet Efendi Türbesi olarak adlandırdığımız türbe bulunmaktadır. Türbe içinde Halet Efendi'nin baş taşının yanı sıra Kudretullah Dede, eşi Emine Hanım, Oğlu Ataullah Dede ve Selanik Mevlevihanesi postnişinlerinden Menakıb-ı Mevlana adlı eserin müellifi Şeyh Ubeydullah Dede türbede metfundur.

Halet Efendi II. Mahmud dönemi devlet adamlarından olup padişahla arasının bozulması üzerine Konya'da idam edildikten sonra başı türbeye getirilerek gömülmüştür. Bir rivayete göre de buradan alınıp Yahya Efendi dergâhına defnedilmiştir. Halet Efendi'nin Konya'dakini de sayarsak üç mezar taşı bulunmaktadır¹⁰⁸.

Müze envanterine kayıtlı şekil 20 de görülen gravürde Mevlevihane betiminde türbenin açık bir türbe olduğu görülmektedir. Sebilküttab binasıyla bütünlük arzettiğinden 1819 da açık olan hazirenin, sonraki dönemlerde üstünün kapatılarak türbeye dönüştüğü anlaşılmaktadır. Türbe 19.yüzyılın sonlarına tarihlenmekte olup içinde iki farklı döneme ait kalem işleri mevcuttur.

Kare planlı yapının dükkânlara bitişik duvarı sağır bırakılmış, diğer üç duvarda üçer adet yuvarlak kemerli açıklık meydana getirilmiş, bunlardan güneydoğu köşedeki giriş, diğerleri pencere olarak değerlendirilmiştir. Mekânı örten tekne tonoz dışarıdan, birbiri üzerine bindirilmiş mermer levhalarla kaplanmıştır. Osmanlı mimarisinde bir başka benzeri bulunmayan bu ilginç örtü üzerinde taştan yontulmuş destarlı bir Mevlevi sikkesi bulunmaktadır¹⁰⁹.

---

¹⁰⁸ Ayvansarayi, *age*, 445-446

¹⁰⁹ Tanman, *Dünden Bugüne İstanbul*, 364.

Şekil 20: Galata Mevlevihanesi 19.yüzyıl (GMMM. Env. No.362/3 da kayıtlı eser. fotoğraf Yavuz Özdemir)

Şekil 21: Şeyh Galip Türbesi ve Halet Efendi Türbesi. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

4.2.2. Sebilküttab

Şekil 20 deki eski gravürde Cümle Kapısı'nın sağında görünen 1819 de Halet Efendi tarafından yaptırılmış olan binalardandır. İki katlı olup zemin kat sebil-çeşme ikilisi ile muvakkithane, üst kat kütüphane olarak tahsis edilmiştir. Osmanlı mimarisinde kendi türünün son örneğidir¹¹⁰. Galipdede Caddesi'ne bakan doğu cephede iki sıra madeni şebekeli pencere ve çeşme bulunmaktadır. Kuzey cephede ilk kapı Muvakkithane'ye açılmaktadır. Muvakkithane'de saatlerin konulduğu mermer tezgâhlar duvar boyunca uzanmaktadır. Muvakkithane kapısının yanındaki kapı üst kata çıkan merdivenlere açılmaktadır. Merdivenleri çıkmadan kapının karşısında Sebilküttab'ın bitişiğinde bulunan Hasan Ağa Çeşmesi'nin su haznesi bulunmaktadır. Haznesi delinerek depo halini almış olup karakol olduğu yıllarda nezarethane olarak kullanılmıştır. Merdivenlerin çıkıldığı mermer korkulukla ayrılan Hasan Ağa Çeşmesi üzeri küfeki taşı ile döşeli ve babalarla çevrilerek bir teras haline getirilmiştir.

Kütüphane giriş kapısı üzerinde Halet Efendi'nin sözleri Şeyh Galip ait Yesarizade Mustafa İzzet'in hattıyla yazılı bir beyit bulunmaktadır. Kütüphane kısmı bir ön giriş ve ana mekândan oluşmaktadır. Güney cephe yan binaya bitişik olduğundan sağır bırakılarak diğer cephelere açılan pencerelerle aydınlık alan oluşmuştur. Kubbe üzerinde iki adet alem olup beşik tonoz çatı örtüsüne sahiptir. İç mekânlar iki kubbeden olup iki katlı çatı örtüsüne sahip olduğu anlaşılmaktadır.

4.2.3. Cümle Kapısı

Şekil 22 de fotoğrafı görülen müze yerleşkesinin esas giriş kapısıdır. Kuzeyinde Halet Efendi Türbesi ve güneyinde Sebilküttab binasına bitişiktir. Osmanlı ampir üslubunun en erken tarihli örneklerinden biri olup tüm yüzeyi beyaz mermer ile kaplıdır. Kilit taşı çıkıntılı basık kemer her iki yüzde birer kitabe ile taçlandırılmıştır¹¹¹. Kapının iç yüzündeki kitabede 6 sıralı, 6sadır halinde 36 mısradan oluşan metni Şeyh Galib'e manzum kitabe Mevlevihane'nin 1791 (H.1206) de yenilediğini gösteren onarım kitabesidir.

¹¹⁰ Tanman, **Dünden Bugüne İstanbul**, 364.

¹¹¹ Tanman, **Dünden Bugüne İstanbul**, 364.

Ön yüzde ortasında Sultan Mahmud tuğrası, iki yanında metni Mehmed Lebib Efendi'ye, talik hattı Yesarizade Mustafa İzette ait beşer mısradan oluşan, II. Mahmud'un 1835 (H.1250) de Mevlevihane'yi yeniden inşa ettirdiğine dair onarım kitabesi mevcuttur. Demirden iki kanatlı bir kapısı mevcuttur.

Şekil 22: Cümle kapısı, Müze ana girişi (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

4.2.4. Şeyh Galib (İsmail Ankaravi Rusuhi / Şeyhler) Türbesi

Orta avlunun hemen kuzeyindeki İsmail Ankaravi için yaptırılmış türbenin ilk hali muhtemelen ahşaptandı. Şekil 21 de önde görünen bugüne ulaşan türbe 1819 da Halet Efendi tarafından kâgir olarak yaptırılmıştır. Türbe içinde İsmail Ankaravi Rusuhi Dede (ö. H. 1040, M. 1630), İsa Dede (ö. H. 1175, M. 1761) Selim Dede (ö. H. 1191, M. 1777), Aşçıbaşı Hüseyin Dede (ö. H. 1198, M. 1783), Mehmed Esad Dede (Şeyh Galib) (ö. H. 1213, M. 1799) ve Mehmed Ruhi Dede (ö. 1220, M. 1805) medfundur.

Dikdörtgen planlı yapı, malzeme ve inşaat tekniği açısından Halet Efendi Türbesi'yle aynı özellikleri taşır. Ancak burada mekânı örten tekne tonoz çatıda kurşunla kaplanmıştır. Üstte dal (destarsız) sikke şeklinde madeni bir alem mevcuttur. Ampir üslubun görüldüğü, yalın ifadeli cephede, plastrlarla ayrılmış dikdörtgen açıklıklı pencereler sıralanmıştır¹¹². Kuzey cephesi sağır bırakılıp gömme niş şeklinde iki dolap bulunmaktadır. Diğer üç cephede üçer pencere açılmıştır. Güney cephenin ortasındaki penceresinin üstünde kabartma şeklinde destarlı bir sikke ve bunun üstündeki alınlıkta iki yanda birer dal sikke kabartma olarak işlenmiştir. Türbe kapısı pencerelerin sağ tarafında olup üç basamaklı bir taş merdivenle çıkılmaktadır.

4.2.5. Hasan Ağa Çeşmesi

Şekil 23: Hasan Ağa Çeşmesi ve Sebilkütâb binası. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

¹¹² Tanman, *Dünden Bugüne İstanbul*, 365.

Sebilküttab binasının avluya bakan kısmında olup şekil 23 de önde görülen iki kitabesi bulunan çeşmedir. Çeşmenin Sebiklüttab'a yaslanan gövdesi kesme küfeki taşından örülmüş ön yüzünde iki kitabesi mevcuttur. Sivri kemerli niş üzerine metni "Nisari" mahlaslı Ali Efendi'ye ait talik hatlı 1649 (H. 1059) a tarihlenen manzum bir kitabe, bunun üstünde Sultan Abdulmecid'in 1851 (H. 1268) de çeşmeyi tamir ettirmesi sırasında konmuş olan, metni Ahmed Sadık Ziver Paşa'ya ait talik hatlı başka bir manzum kitabe bulunmaktadır. Sultan Abdulmecid'in beyzi bir çelenk içine alınmış olan tuğralı bu kitabeyi taçlandırmaktadır¹¹³. Çeşmenin üstünde küfeki taş döşeli ve babalarla çevrilerle bir teras oluşturulmuş ve kütüphaneye geçilmektedir.

4.2.6. Adile Sultan Şadırvan ve Sarnıcı

Avlunun güneyinde Sultan II. Mahmud'un kızı Adile Sultan tarafından 1847 (H. 1263) de yaptırılmış olan sarnıç ve şadırvan bulunmaktadır. Sarnıç, silindirik biçiminde bir kuyu bileziği ile donatılmıştır. Şekil 24 de görünen Şadırvan, sekizgen prizma biçiminde bir hazne ile bunun çevresinde sıralanan sekiz adet yuvarlak sütündan ve bunlara oturan, sekizgen ahşap çatıdan meydana gelmektedir. Musluklar beyzi madalyon içine alınmıştır¹¹⁴.

Şekil 24: Adile Sultan Sarnıç-Şadırvanı. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

¹¹³ Tanman, *Dünden Bugüne İstanbul*, 365.

¹¹⁴ Tanman, *Dünden Bugüne İstanbul*, 365.

4.2.7. amaşırhane

Avlunun güneybatı köşesinde dikdörtgen planlı beşik tonozlu kuk bir yapı olup Şekil 25 de görülmektedir. Üç basamaklı taş merdivenle inilmekte mekânın solunda doğu duvarı boyunca mermer tezgh vardır. Güneyde solda dolap Şeklinde bir kuk oda ve yanında ocak bulunmaktadır.

Şekil 25: amaşırhane. (Fotoğraf Yavuz zdemir)

4.2.8. Hamuşan

Farsça “sessizler evi” anlamındaki Mevlevi mezarlığıdır. Mezarlığın büyük kısmı 1946–47 yıllarında Beyoğlu Evlendirme Dairesi (şimdiki Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi) yapılması sırasında yok olmuştur. Geri kalan mezar taşları TTOK İstanbul’u Sevenler Cemiyeti ve A. Saffet Atabinen’in katkılarıyla düzenlenerek korunmuştur.

Şekil 26 da fotoğrafı görülen hazirede Okmeydanı’ndan nakledilen İbrahim Müteferrik ve yardımcısı Kırmımlı Abdullah Ağa’nın yanı sıra, Osmanlı döneminde Sultan II. Mahmud zamanında ilk topçu okulunu kuran Humbaracı Ahmed Paşa (Kont d Bonneval), ilk hanım divan şairi Leyla Hanım, Fasih Dede ve esrar Dede

medfun olanlardan birkaçıdır. Tepedelenli Ali Paşa'nın aile efradı da demir şebekelerle çevrilmiş hazire içinde metfundur. Restorasyon kapsamında düzenleme çalışmaları devam etmektedir.

Şekil 26: Hamuşan (Sessizler evi) Mevlevi mezarlık haziresi. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

4.2.9. Varlığını Bildiğimiz Ancak Günümüze Ulaşamayan Diğer Yapılar

Şekil 27 de 1913-14 yıllarına ait Alman Mavileri haritaları ile ve şekil 28 de 1928 yılı Pervititch sigorta haritalarında Galata Mevlevihanesi'nin durumları görülmektedir. Ayrıca Vakıflar I. Bölge Müdürlüğü'nün arşivinden aldığımız şekil 3 de yer alan belgede 19. yüzyıl sonunda yer alan yapılar isimleriyle mevcuttur. Bu belgelere göre avlunun batısında Hasan Ağa çeşmesinin hemen güneyinde Matbah-ı Şerif binası, Külliye'nin batısında alt bahçede tekke şeyhinin ailesiyle kaldığı Harem binası, Semahane'ye girişin iki yanında bulunan ahşap türbeler ve Semahane'nin güneyinde bulunan bir sıra Dedegan odalarının bulunduğu bina günümüze ulaşamamıştır. Ayrıca daha önce değindiğimiz gibi Hamuşan mezarlık haziresinin büyük bir kısmı Beyoğlu Evlendirme Dairesi (Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi) yapılırken yok edilmiştir.

Şekil 27: 1913–1914 yılları Alman Mavileri haritaları. (İBB. Atatürk Kitaplığı'ndan temin edilmiştir)

Şekil 28: 1934 yılı Pervititch sigorta haritaları. (İBB. Atatürk Kitaplığı'ndan temin edilmiştir)

Şekil 29: Güncel hava fotoğrafı. (www.ibb.gov.tr internet sitesinden alınmıştır)

4.3. Müze Olarak Galata Mevlevihanesi

Öncelikle kültür ve turizm alanında zengin değerlere sahip ülkemizde müzecilik faaliyetlerinin ne zaman başladığını ve Kültür Bakanlığının oluşumunu belirtmek gerekirse, kültür varlıklarının korunmasına yönelik faaliyetler ve örgütlenmeler Cumhuriyet öncesi döneme dayanmaktadır. 1846 yılında Tophane Müşiri Fethi Ahmed Paşa'nın girişimleriyle Suru Sultani içinde bulunan Aya İrini kilisesinde ilk müzenin kurulmasıyla birlikte müzecilik faaliyetleri başlamıştır. Müze müdürlüğüne getirilen Dethier tarafından 1874 yılında 36 maddelik ilk Asarı Atika nizamnamesi çıkarılmış ve müze çinili köşke taşınmıştır. Bu nizamname çıkarılan eserler üzerinde kazı yapan ve toprak sahibine üçte birer hak tanıyarak bir nevi eski eser kaçırılmasını yasallaştırmıştır. Çağdaş Müzeciliğimizin kurucusu ve aynı zamanda ünlü ressamımız Osman Hamdi Bey'in 1881 de müze müdürlüğüne tayin edilmesiyle 1884 ve 1907 de çıkarılan nizamnameler ile kazı yapan ve toprak sahibine hak

verilmesi kaldırılarak yasal olarak eski eser kaçırılması önlenmiştir. Osman Hamdi Bey 1891 de Çinili Köşk'ün karşısına müze binası yaptırmıştır. Bu binaya 1903 de sol, 1907 de sağ kanada ilaveler yapıp büyütülmüştür. Bugün Arkeoloji Müzeleri adıyla anılan müze Müze-i Hümayun'u (İmparatorluk Müzesi) adıyla anılmıştır. Müze-i Hümayun'un 1902 de Konya, 1904 de Bursa şubeleri açılmıştır. Ayrıca 1895 de Kasımpaşa Taşkızak Tersanesi'nde Bahriye (Deniz) Müzesi ve 1914 de Süleymaniye Külliyesi'nde Evkaf (Vakıf) Müzesi kurulmuştur. Bu müze daha sonra Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin nüvesini oluşturmuştur.

Cumhuriyet döneminde Kültür Bakanlığının temeli sayılabilecek ilk örgütlenme; 1920 yılında TBMM'nin kurulmasından sonra Maarif Vekâleti içerisinde yer alan Hars Dairesinin oluşturulması ile başlamıştır. 1926 yılında Hars Dairesi kaldırılarak; Kütüphaneler, Müzeler ve Güzel Sanatlar olmak üzere üç ayrı müdürlüğe dönüştürülmüştür. Kültür hizmetlerini yürüten birimler 1965 yılında Kültür Müsteşarlığı'na bağlanmış, 1971 yılında Kültür Bakanlığının kurulması ile bu birimler Bakanlık teşkilatı içerisine alınmıştır. 1972 yılında Bakanlık Müsteşarlığı, 1974 yılında ise Müsteşarlık tekrar Bakanlığa dönüştürülmüştür. 1977 yılında Kültür Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı ile birleşerek Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı olmuş ve aynı yıl iki bakanlık birbirinden ayrılmıştır. 1982 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı birleştirilerek Kültür ve Turizm Bakanlığı oluşturulmuş, 1989 yılında iki Bakanlık olarak tekrar ayrılmıştır. Nihayet 29.04.2003 tarih ve 25093 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4848 sayılı "Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun" ile merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatıyla yeni bir Bakanlık olarak kurulmuştur.

Galata Mevlevihanesi, 27 Aralık 1975 günü Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak "Divan Edebiyatı Müzesi" adıyla faaliyete başlamıştır. Müzeyi ve öncesini dönemseller olarak üç bölümde ele almış bulunmaktayız. Bu süreçler;

- a) 1925 – 1975 Müze Oluşum Çalışmaları,
- b) 1975 - 2005 Arası "Divan Edebiyatı Müzesi" Dönemi,
- b) 2005 restorasyonu ile birlikte "Galata Mevlevihanesi Müzesi" ne dönüşmesi, yeni içeriğe koşut olarak düzenleme ve 2010 yılı çalışmalarıdır.

Şekil 30: Müze Galipdede Caddesi Müze ana girişi. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

4.3.1. 1925 – 1975 Müze Oluşum Çalışmaları

Galata Mevlevihanesi kurulduğu 1491 yılından, tekkelerin kapatıldığı 1925 yılına kadar “Mevlevihane” olarak faaliyette olduğu 434 yıllık dönemde başta edebiyat ve musiki olmak üzere Türk kültür ve sanatına hizmet vermiştir. Adeta bir güzel sanatlar akademisi görevi görmüş pek çok müzisyen, edebiyatçı ve sanat adamları yetişmiştir. 1925 yılında çıkarılan “Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddi’ne ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun” ile kapatıldıktan sonra İstanbul Vilayeti Meclisi Umumisi’nin 25 Kasım 1925 (R. 25 Teşrinisani 341) günlü kararıyla Semahane binası mektep (ilkokul) olarak hizmet vermeye devam etmiştir¹¹⁵. Girişin sağında bulunan sebilküttab binası da Tepebaşı Polis Karakolu olarak kullanılmıştır.

Bu arada 1945–1946 yılında Hamuşan adını verdiğimiz mezarlık haziresi üzerine Belediye tarafından “Beyoğlu Evlendirme Dairesi” (şimdiki Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi) inşa edilerek mezarlık haziresinin büyük kısmı yok edilmiştir. Bu

¹¹⁵ İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Emlak Müdürlüğü arşivi, İstanbul Belediyesi’nin 23 no.lu karar örneği.

arada Semahane binasının girişinde halen mermer döşeli yolun iki yanında bulunan ve içinde Gavsî Ahmed Dede ve Arzî Mehmed Dede'nin de metfun olduğu ahşap türbeler viranelikten yıkılmıştır.

Türkiye Turing ve Otomobil kurumunun organı olarak görev yapan İstanbul Muhipleri Cemiyeti (İstanbul'u Sevenler Cemiyeti) 1940 lı yıllarda Mevlevihane'ye sahip çıkarak külliye içinde bazı onarım çalışmaları gerçekleştirmiştir. Özellikle Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Ceyyiet başkanı Reşit saffet ATABİNEN'in çabaları büyüktür. Galata Mevlevihanesi'nin sebili, çeşmesi, şadırvanı, sarnıcı, türbeleri, kitaplığı ve semahanesinin kurtarılması için 1946 yılında gerçekleştirilen onarımlarda;

— Çevre duvarları yenilenmiş,

— Mezarlık haziresi düzenmiş, ağaçlar ıslah edilip elli adet servi ve mazi ağacı dikilmiş,

— Hazirede lahit taşları perçinlenmiş, Şeyh Galib'in anne, babasının ve otuz ünlü kişinin mezar taşları yerlerine dikilmiş, Humbaracı Ahmed Paşa'nın mezar taşı ve şebekesi onarılmış, ilk Türk matbaacısı İbrahim Müteferrika ve yardımcısı Kırımlı Abdullah Efendi'nin mezarları Okmeydanı ve Ayaspaşa'dan alınarak Hamuşan'a getirilmiş, ilk hanım divan şairimiz Leyla Hanım'ın mezar taşı onarılmıştır.

— Hasan Ağa Çeşmesi temizlenerek kurnası yaptırılmıştır.

— Polis Karakolu olarak kullanılan Sebilükküttab onarılarak çatısı aktarılmıştır.

— Yine kurumun talepleri doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığınca iki türbe Topkapı Sarayı Müzesi'ne esaslı şekilde onartılmıştır¹¹⁶.

Bu arada tekkelerin kapatılmasından sonra Atatürk, Konya'da Mevlana Türbesi ve Mevlana Dergahı için bir ayrıcalık tanınmasını, burasının kapatılmayarak mevcut eşyası ile müze hakline dönüştürülmesini ve ziyarete açılmasını istemiştir. İçerisinde tarih ve etnografya ile ilgili sanat eserlerinin bulunmasından dolayı müze haline getirilmesini bildiren Bakanlar Kurulu kararnamesinin yayımından sonra Müzeler Genel Müdürü Dr. Hamit Z. Koşay'ın başkanlığındaki heyet Mevlana Türbesi ve Dergâhındaki eşyaları teslim almış, Mevlana Müzesi 1927 yılında "Konya Asar-ı Atika Müzesi" adıyla ziyarete açılmıştır¹¹⁷.

¹¹⁶ Kerametli, **age**, 8.

¹¹⁷ Mehmet Önder, **Müze (Museum)**, s. 2-3, (Ankara: Atatürk ve Müzeler, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü yayını, Temmuz 1989-Haziran 1990), 15.

Galata Mevlevihanesi için de 1946 tarihli Cumhurbaşkanı İsmet İnönü imzalı Bakanlar Kurulu kararıyla “müze” olarak kullanılmak üzere Maarif Vekaleti’ne (Milli Eğitim Bakanlığı’na) tahsis edildiği bildirilmiştir (Bkz. Ek 4 / EKLER bölümü- Bakanlar Kurulu kararı). Ancak bu karar uzun süre uygulanmamış, Topkapı Sarayı Müzesi’ne bağlanarak lojman olarak kullanılmıştır¹¹⁸.

Mehmet ÖNDER’in Kültür Müsteşarlığı zamanında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün 19.11.1969 gün ve 8119 sayılı emirleri ile “Galata Mevlevihanesi”nin Türk ve İslam Eserleri Müzesi’ne bağlı bir bölüm olarak bağlanması ve “Divan Edebiyatı Müzesi” olarak hazırlanmasına ve bu amaç için bir komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Müze kurulması ve onarım çalışmalarına 18.12.1967 günü ihale yapılarak başlanmış, ilk olarak 1968 yılında Semahane binası içinde ikamet eden memurlar çıkarılmış, İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü kadrosunda görevli olmak üzere Mevlevilik konusunda uzman Necati ELGİN 06.07.1968 günü Galata Mevlevihanesi’nde seksiyon şefi olarak atanmıştır. ELGİN bu görevini 1975 yılına kadar sürdürmüştür¹¹⁹. Oluşturulan müze komisyonunun çalışmaları sonucunda Galata Mevlevihanesi 1967–1975 yılları düzenlemeleriyle 27 Aralık 1975 günü Kültür Bakanı Rıfki DANIŞMAN’ın katılımıyla “Divan Edebiyatı Müzesi” adıyla müstakil bir müdürlük olarak ziyarete açılmıştır.

Müze oluşumu sırasında Mevlevihane dönemine ait orijinal eserler müzede bulunmadığından Türk ve İslam Eserleri Müzesi başta olmak üzere Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü’nden başta el yazması divan ve kitaplar olmak üzere Mevlevi kültürüne ait eserlerin devri yapılmıştır. Bu arada Cemal Server REVNAKOĞLU, Refii Cevat ULUNAY, Necati ELGİN, Kemal Edip KÜRKÇÜOĞLU, Selman TÜZÜN gibi Mevlevi kültürüne mensup şahıslar ellerinde bulunan malzemeleri müzeye hediye etmişlerdir. Koleksiyonun bir kısmı da satın alma yöntemiyle oluşturulmuştur¹²⁰. Müzenin içeriği “divan edebiyatı” olarak belirlendiğinden buna uygun koleksiyonlar toplanmıştır.

---

¹¹⁸ Müze arşivi, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü’nün 12.05.1958 gün ve 070-686 aylık yazısı.

¹¹⁹ Müze Arşivi, 1975 yılı öncesi dosyalar.

¹²⁰ Galata Mevlevihanesi Müze Eser Envanter Defteri kayıtları.

4.3.2. 1975 – 2005 Arası “Divan Edebiyatı Müzesi” Dönemi

27 Aralık 1975 günü kurulan “Divan Edebiyatı Müzesi” Türk ve İslam Eserleri Müzesi’ne bağlı bir birim olarak, daha sonra 1977 yılında Erdem YÜCEL’in müze müdürlüğüne atanmasıyla müstakil müdürlüğü olmuştur. Müze kurulurken divan edebiyatı konseptine uygun bir yapılanmaya gidilemediğinden müze kadük kalmış, müzecilik açısından istenilen düzeye gelememiştir. Bu bağlamda ziyaretçi potansiyeli, yönetim anlayışı, eserlerin korunması ve konservasyonu, müzecilik etkinlikleri gibi çağdaş müzeciliğin gerekleri yerine getirilememiş, müze işlevi verilen yapıya çeşitli endişelerle nasıl yaklaşılacağı konusunda bir yöntem netleştirememiştir. İlk açılışta gerek sergileme gerekse müzenin aktivitesi dönemin şartlarına uygun olmasına rağmen, Müzenin anılabilecek son etkinliği 1983 “Anadolu Medeniyetleri Sergisi” kapsamında müzede, Semahane’de çalgı aletlerinin sergilenmesi dışında adını duyuramamış, bu sergiden sonra müze durağanlık dönemi içine girerek özel derneklerin gerçekleştirdiği Sema gösterilerinin yapıldığı mekândan öteye gidememiştir.

Avrupa Konseyi desteğiyle İstanbul’da 1983 yılında düzenlenen ve büyük ses getiren “Anadolu Medeniyetleri Sergisi” kapsamında Müzede “Çağlar Boyu Anadolu Müzik Aletleri Sergisi” gerçekleşen Müzede Sema alanı etrafına kuzey ve güney duvar boyunca vitrin yapılarak içinde Anadolu’dan toplanan müzik aletleri sergilenmiştir. Sergi bitiminde bu vitrinler kaldırılmamış 2005 yılına kadar vitrin sergilemesinde yapılan değişikliklerle kullanılmıştır. Alt kat Dedegan odaları depo ve orta meydan zaman zaman toplantıların gerçekleştiği bilinmekte, iki odası ise cam, pencere gibi atıkların bulunduğu depo olarak kullanılarak virane durumda bırakılmıştır. 1983 den sonra durağanlık içine giren Müzede 1980 li yılların sonlarından itibaren Bakanlık Kısa Süreli Tahsis Yönetmeliği’ne göre sema gösterileri gerçekleştirilmeye başlamış, zamanla etkin hale gelen sema gösterisi düzenleyen dernekler müzede söz sahibi olmuşlardır. Böylece müze işlevinden çok derneklerin kiralarak sema gösterisi organizasyonlarına sahne olan bir salon olarak tanınmıştır.

Divan Edebiyatı Müzesi’nin Yapısal ve Müzecilik Sorunları

Galata Mevlevihanesi Müzesi veya Divan Edebiyatı Müzesi açıldığı günden itibaren İstanbul müzeleri içinde ikincil düzeyde kalarak çağdaş müzeciliğin koşullarını

Tablo 1: Divan Edebiyatı Müzesi 2004-2005-2006 yılları Ziyaretçi İstatistikleri

Divan Edebiyatı Müzesi 2004 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri					
AY	YERLİ ÜCRETLİ	YABANCI ÜCRETLİ	TOPLAM ÜCRETLİ	ÜCRETSİZ ZİYARETÇİ	TOPLAM ZİYARETÇİ
OCAK	202	124	326	.5	331
ŞUBAT	350	150	500	22	522
MART	333	403	736	390	1.126
NİSAN	350	450	800	444	1.244
MAYIS	380	260	640	23	663
HAZİRAN	397	301	698	186	884
TEMMUZ	520	285	805	0	805
AĞUSTOS	470	350	820	55	875
EYLÜL	692	484	1176	0	1.176
EKİM	525	345	870	110	980
KASIM	647	344	991	76	1.067
ARALIK	426	290	716	303	1.019
TOPLAM	5292	3786	9078	1614	10.692

Divan Edebiyatı Müzesi 2005 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri					
AY	YERLİ ÜCRETLİ	YABANCI ÜCRETLİ	TOPLAM ÜCRETLİ	ÜCRETSİZ ZİYARETÇİ	TOPLAM ZİYARETÇİ
OCAK	499	224	723	45	768
ŞUBAT	113	66	179	10	189
MART	565	608	1173	107	1.280
NİSAN	596	589	1185	81	1.266
MAYIS	654	750	1404	155	1.559
HAZİRAN	683	540	1223	50	1.273
TEMMUZ	665	476	1141	0	1.141
AĞUSTOS	612	562	1174	0	1.174
EYLÜL	700	617	1317	0	1.317
EKİM	702	647	1349	19	1.368
KASIM	500	291	791	50	841
ARALIK	519	434	953	150	1.103
TOPLAM	6808	5804	12612	667	13.279

Galata Mevlevihanesi Müzesi 2006 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri					
AY	YERLİ ÜCRETLİ	YABANCI ÜCRETLİ	TOPLAM ÜCRETLİ	ÜCRETSİZ ZİYARETÇİ	TOPLAM ZİYARETÇİ
OCAK	572	261	833	60	893
ŞUBAT	460	176	636	50	686
MART	767	341	1108	165	1.273
NİSAN	804	790	1594	200	1.794
MAYIS	736	884	1620	321	1.941
HAZİRAN	657	625	1282	450	1.732
TEMMUZ	795	717	1512	520	2.032
AĞUSTOS	733	946	1679	350	2.029
EYLÜL	903	1130	2033	549	2.582
EKİM	773	829	1602	325	1.927
KASIM	508	491	999	327	1.326
ARALIK	446	360	806	421	1.227
TOPLAM	8154	7550	15704	3738	19.442

yerine getirememiştir. Bütçe olanaksızlıkları ve çeşitli sebeplerden dolayı taşınır ve taşınmaz eserlerin bakımsızlığı ve konservasyonunun yapılamaması, sergileme mekânlarının yenilenememesi, müzecilik faaliyetlerinin yetersizliği başta gelen sorunlardan olmuştur. Mevlevihane olarak geçen dönemdeki gösterişli günler müze olarak yakalanamamıştır. Oysaki büyük bir potansiyeli mevcuttur.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2008 yılı müze ziyaretçi istatistiklerine baktığımızda bu olumsuzlukların yansımaları kolayca göze çarpmaktadır. Aynı konu içeriğinde olan Konya Mevlana Müzesi; Topkapı Sarayı, Ayasofya, İzmir Efes Müzesi'nin ardından bir milyon yediyüz bini aşan yıllık ziyaretçi sayısı ile ülkemizdeki dördüncü ziyaret edilen müze olmuştur¹²¹. Tablo 1 de görüleceği üzere Divan Edebiyatı Müzesi'nin 2004 – 2005 ve 2006 yılı ziyaretçi istatistikleri ise bununla karşılaştırılmayacak derecede düşüktür¹²².

Bu verilere İstanbul gibi büyük bir kentin merkezinde bulunan bir müze için çok düşüktür. Ziyaretçinin en çok olduğu 2006 yılı için dahi günlük 50 kişiyi geçmemektedir. Müzenin aynası konumundaki ziyaretçi istatistiklerinin düşüklüğü, müzenin acil sorunlarının olduğunu, bunların tespiti ile çözüm yollarının bulunması gerektiğini göstermektedir.

a) Tanıtım eksikliği;

Müzedeki tanıtım eksikliği açık seçik göze çarpmaktadır. 2005 yılından itibaren restorasyonun sürmesi ve 20 Mayıs 2007 den itibaren müzenin restorasyon nedeniyle kapalı olduğu halde restorasyonun biran önce bitirilmesi yönünde herhangi bir kamu oyu baskısı oluşmamıştır. Bu da müzenin kamuoyunda yeterince bilinmediği ve gezilmediğini göstermektedir. İşlerlik açısından Ayasofya Müzesi'nin veya Topkapı Sarayı Müzesi'nin bir ay dahi kapalı olmasının büyük bir tepki yaratacağı düşünülmektedir.

Klasik tanıtım unsurlarının başında müze tanıtım levhaları, basında çıkan yazılar, müze broşürü gelmektedir. Ancak müzenin sergileyecek eserlerinin yetersizliği ve müze kavramının oluşturulamaması tanıtım unsurlarının da yapılamaması sonucunu

---

¹²¹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2008 Yılı istatistikleri.

¹²² Müze 2004–2005–2006 yılları Müze ziyaretçi istatistikleri

getirmiştir. Aynı semtte yaşayan insanların dahi müzeden haberi bulunmamakta veya olsa bile müzeyi gezme gereği görmemektedir.

Ek 20 deki Galata Mevlevihanesi Müzesi araştırma soruları Müzenin hemen dışı 20 metre ileride Tünel Meydanı'nda 40 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada amaç her gün önünden binlerce insanın geçtiği İstiklal Caddesi'nin girişinde dahi Galata Mevlevihanesi'nin veya açık olduğu dönemdeki adı Divan Edebiyatı Müzesi'nin bilinmediğinin gösterilmesiydi. 40 kişi üzerinden sadece 6 kişi Galata Mevlevihanesi veya Divan Edebiyatı Müzesi'ni bilmiş veya ziyaret etmiştir (% 15). Müze içinde bulunan ünlü divan şairi Şeyh Galip Türbesi'ni bilen kişi sayısı ise sadece 2 kişi (% 5) olup bunlardan biri restoratör olduğundan işi gereği bilmektedir. Bu müze araştırma soruları yanıtlarından çıkan bir başka sonuçta müzenin tanıtım eksiliğinden bilinemediği ve açıldığı takdirde ziyaret edilebileceğidir.

b) Personel Yetersizliği;

Tablo 2: Müzenin 1995–2000–2005 ve 2009 Yılları Personel Sayısı

Divan Edebiyatı Müzesi Müdürlüğü 1995 Yılı Personel Sayısı					
Teknik Hizm.	G. İdari Hizm.	Yardımcı Hizm.	Temizlik-Özel	Güvenlik-Özel	TOPLAM
1	3	5	0	0	9

Divan Edebiyatı Müzesi Müdürlüğü 2000 Yılı Personel Sayısı					
Teknik Hizm.	G. İdari Hizm.	Yardımcı Hizm.	Temizlik-Özel	Güvenlik-Özel	TOPLAM
1	3	3 (Bekçi)	0	0	7

Divan Edebiyatı Müzesi Müdürlüğü 2005 Yılı Personel Sayısı					
Teknik Hizm.	G. İdari Hizm.	Yardımcı Hizm.	DÖSİM (İşçi)	Güvenlik-Özel	TOPLAM
0	1	3 (Bekçi)	5	0	9

Galata Mevlevihanesi Müzesi Müdürlüğü 2009 Yılı Personel Sayısı					
Teknik Hizm.	G. İdari Hizm.	Yardımcı Hizm.	Temizlik-Özel	Güvenlik-Özel	TOPLAM
1	1	3	0	6	11

Müze yıllarca personel sıkıntısı sorununu yaşamıştır. Bazen diğer müzelerce istenmeyen sorunlu personel müzede istem dışı görevlendirilmiş, bu personellerden de yeterli verim alınamamıştır. 1995 yılından itibaren beşer yıllık personel sayısı istatistikleri incelendiğinde personel sayısının yetersizliği açıkça görülmektedir.

Özellikle güvenlik görevlisi sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Tablo 2 de 1995-2000-2005 ve 2009 yılı personel sayıları belirtilmiştir.

c) Sergileme sorunları:

Müze açıldığı 1975 yılından restorasyonun başladığı 2007 Mayıs ayında vitrinleri söküldüğü güne kadar sergileme açısından hiçbir yeniliğe tabi tutulmamıştır. Üst katta korumasız vitrinlerin içinde divan ve el yazma kitaplar sergilenmiş, 1983 yılında Sema alanı etrafına geçici olarak yaptırılan hantal ve ağır vitrinlerde sergileme yapılmıştır. Bu uygun olmayan vitrinlerde sergilemede konu bütünlüğü bulunmayıp bilgi panoları dahi konmamıştır. Şekil 31-32-33 de bu sergilemeye ait fotoğraflar görülmektedir.

Şekil 31: Sema alanı etrafına 1983 de yaptırılan geçici vitrinler. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Şekil 32: Sema alanı etrafına 1983 de yaptırılan geçici vitrinler. (fotoğraf Yavuz Özdemir)

Şekil 33: Birinci kat mahfillerdeki sergileme. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

d) Eserlerin konservasyon, iklimlendirme ve fiziki koruma yetersizlikleri;

Şekil 34: Vitrinler hırsızlığa karşı korumasız ve eserlerin sıcaklık, ısı nem gibi iklimi dengeleyen cihazlar yoktur. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

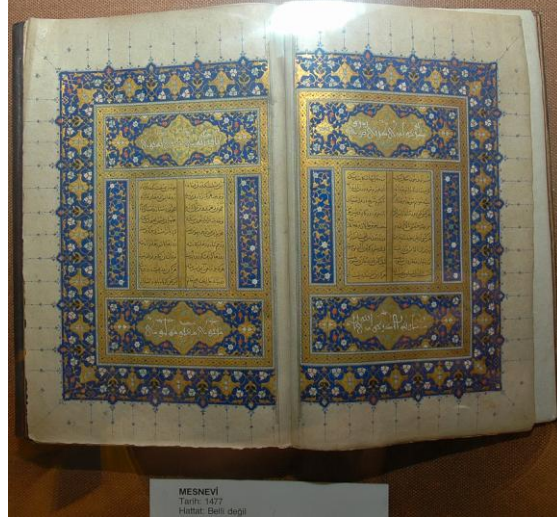

Şekil 35: Birinci katta vitrin içinde sergilenen el yazması kitaplar. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Müze koleksiyonundaki eserlerin çoğunluğu bozulmaya duyarlı organik eserler oluğu halde şekil 34, 35 ve 36 da görüldüğü gibi sergide bulunan eserlerin fiziki korumaları yetersiz olup nem ve iklimlendirme konusunda hiçbir önlem

alınmamıştır. Depodaki eserlerde aynı şekilde gece gündüz ve yaz kış arasındaki sıcaklık farklılığından korunması için önlem bulunmamaktadır. Ayrıca deponun bulunduğu bodrum katta rutubet sorunu bulunmaktadır. Vitrin içindeki organik eserler ve üst kattaki ısı ve nem kontrolü olmayan vitrinlerde bulunan el yazmaları değişken iklim koşullarına maruz kalmaktaydılar.

Şekil 36: Birinci katta vitrin içinde sergilenen el yazması Kuran-ı Kerim. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Çağdaş müzecilik anlayışından yoksun sergileme ve depolama şartlarının yanı sıra fiziki güvenlik koşulları da sağlanamadığından sık sık hırsızlık olayları meydana gelmiştir. 1993 Ağustos’unda 1 adet Ferman, 2 tesbih ve 1 adet levha ve 2004 yılında 388 env. No.lu Kuran-ı Kerim vitrin içinden çalınmıştır. 1995 yılında TRT çekimi yapılırken spotlar patlayarak vitrin camı kırılmış, içindeki müzik aletlerine zarar vermiştir¹²³.

e) Müze’nin mülkiyet durumu;

284 ada, 58 parsel üzerine kurulu Galata Mevlevihanesi vakıf malı olduğundan mülkiyeti Vakıflar Bölge Müdürlüğü’nde olup onar yıllık sürelerle bir protokol çerçevesinde Kültür Bakanlığı’na müze olarak tahsislidir. Tahsis protokolü hükümleri gereğince Vakıflar Bölge Müdürlüğü’nün denetim ve kontrolü dışında hiçbir onarım ve tadilat girişimde bulunulamamaktadır. Bu durum iş yapılmasını

¹²³ 19.10.1995 günlü tutanak.

engelleyici bir durum oluşturmuş, yıllardır Müzeye dokunulmamıştır. Bunun sıkıntısı Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün denetiminde sponsorluk yoluyla (Hüsnü Özyeğin Vakfı) 01.01.2005–31.12.2008 yıllarında gerçekleşen onarımda yaşanmıştır. Kültür Bakanlığı'nın hiçbir şekilde müdahil olmadığı restorasyon Semahane binasında gerçekleşmiştir. Kısa sürede bitirileceği öngörülmesine rağmen uzun duraksamalarla dört yıl sürmüş ve sonucunda bitirilmeden eksiklikler ve yanlış uygulamalarla Bakanlığa teslim edilmiştir. İşin süresi, iş programı vs. konularında Bakanlığın bilgisi bulunmamaktadır.

Bu yaşanan olumsuzluk nedeniyle Galata Mevlevihanesi'nin 1946 tarihli Karar'a istinaden her türlü sorumluluk ve yetki verilerek, İstanbul Türbeler Müdürlüğü'ne bağlı türbelerin devri veya Ayasofya örneğinde olduğu gibi tahsisi gerekmektedir.

Ayrıca Müzenin ayrılmaz bir parçası olan 102 parseldeki Hamuşan Mezarlık haziresi İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin mülkiyetinde, türbelerin bulunduğu 101 parsel ise Müzenin uhdesindedir.

f) Müze yönetiminde derneklerin etkisi;

Müzedeki seksenli yılların sonlarından itibaren çeşitli dernekler tarafından Kültür Bakanlığı'ndan izin alarak Sema gösterileri düzenlemişlerdir. Zamanla derneklerden bazıları tekel oluşturarak idare nezdinde etkin olmaya başlamışlardır. Müze arşivin tetkikinde aşağıda belirteceğimiz olay derneklerin ne derece etkin olduklarını ve bunu yaparken müzeye nasıl zarar verdiklerini göstermektedir.

1999 depreminde İstanbul Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Gündüz ÖZİŞİK tarafından hazırlanan 14.01.2000 günlü raporda Müzenin sema gösterileri için “toplu kullanıma kapatılması” gerektiği bildirilmiş¹²⁴ olmasına rağmen Galata Mevlevihanesini Yaşatma Derneği basit onarım adı altında Sema pisti altında binanın strüktürüne usulsüz müdahale etmiştir ki bu durumun binaya zarar verdiği 2007 yılı onarımları sırasında tespit edilmiştir. Fiziki müdahaleler proje ve kurul kararı gerektirdiği halde bu işler basit onarım adı altında izinsiz olarak gerçekleştirilmiştir) 27.06.2000 günlü raporda Prof. ÖZİŞİK tarafından “*bir takım ara kirişlere ahşap takviyeler yapıldığı ... yapıya ait herhangi bir deprem sonrasında*

---

¹²⁴ Müze Arşivi, İ.Ü. Mühendislik Fakültesi'nin 18.01.2000 gün ve 5827 sayılı yazısı ekli rapor.

değişen kriterleri ile ilgili tahkik de bulunmadığı... ancak yapılan işlerin iyi niyetle yapıldığı göz önünde tutularak toplam da 150 kişiyi geçmemek şarttı ile” sema gösterilerinin yapılabileceği belirtilmiştir¹²⁵. Bu durum kontrolsüz Sema derneklerinin müzeye yarar değil zarar getirdiğini göstermektedir.

4.3.3. Müze Koleksiyonları ve 2010 Yılı Müze Düzenlemesi

1975 ten beri “Divan Edebiyatı Müzesi” adıyla faaliyette bulunan müzenin adı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün 25 Ağustos 2005 gün ve 124202 sayılı Bakanlık Makam oluru ile aslına ve özüne uygun olarak “Galata Mevlevihanesi Müzesi” olarak değiştirilmiştir (Bkz. Ek 5 / EKLER bölümü-Bakanlık Makam onayı). Aynı yıl restorasyon sürecine girilmesi “divan edebiyatı” kavramından “Mevlevi kültürü müzesi” kavramına geçilmesini kolaylaştıran isim değişikliğiyle müze tarihinde bir dönüm noktasına gelinmiştir.

Galata Mevlevihanesi Müzesi’nin sorunları bağlamında istatistikler, arşiv verileri ve görev yaptığım sürece yaşadıklarım sonucunda çağdaş sergileme yöntemleri ve tekniklerini kullanılarak müze koleksiyonları yeniden düzenlenmesinin gereklilik olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda mevcut koleksiyonlar Ek.17–18–19 daki planlarda sunulan kapsamda değerlendirilmiştir.

4.3.3.1. Müze Taşınır Eser Koleksiyonu

Müze envanterinde bulun eserler;

—Müze Eser Envanter Defteri,

—Mustafa Düzgünman Ebru Koleksiyonu Defteri, (1991 yılında Mustafa Düzgünman’ın varislerinin bağışlarından oluşmaktadır) olmak üzere iki defterde toplanmıştır. Müze Eser Envanter Defteri’nde 2009 yılsonu kayıtlarında 725 adet eser, Ebru Koleksiyonu Defteri’nde 89 adet olmak üzere toplam 814 eser kayıtlıdır. Bunlardan Ebru koleksiyonuna ait malzemeler üst katta bir bölümde Ebru sanatı odasında sergilenecektir. Asıl sergileme Müze Envanter Defteri’nde bulunan eserler olacaktır. Bu eserlerden konusu itibarıyla yeni projede sergilemek üzere seçtiğimiz eserler aşağıda belirlenmiştir;

---

¹²⁵ Müze Arşivi, İ.Ü. Mühendislik Fakültesi’nin 30.06.2000 gün ve 5827 sayılı yazısı ekli rapor

4.3.3.1.1. Hat Levhaları ve Yazı Takımları

Müze koleksiyonunun en büyük parçasını oluşturmakta olup konularına göre;

- 1) Ayet ve Hadis Levhaları (Bkz. Ek 6 / EKLER bölümü):
- 2) Tekke Levhaları (Bkz. Ek 7 / EKLER bölümü): Özellikle Mevlevilik konulu levhalardır.
- 3) Güzel Sözler (Bkz. Ek 8 / EKLER bölümü): Şiir ve Rubailerdir.
- 4) Hilye-i Şerif (Bkz. Ek 9 / EKLER bölümü): Hz. Peygamberimizi öven belli bir düzen içinde yazılıp istif edilen levhalardır.
- 5) Tuğra ve İcazet Levhaları (Bkz. Ek 10 / EKLER bölümü):
- 6) Yazı Takımları (Bkz. Ek 11 / EKLER bölümü): Hokka takımları, divit kalem, maktaa, kalemtırış ve makastan oluşmaktadır.

4.3.3.1.2. Müzik aletleri

- 1) Mevlevi Müzik Aletleri (Bkz. Ek 12 / EKLER bölümü): Ney, Rebap, Kudüm vs.
- 2) Diğer Müzik Aletleri (Bkz. Ek 13 / EKLER bölümü): Kaval, davul, zurna, kanun, ud gibi Anadolu kökenli veya ziter, mandolin gibi Avrupa kökenlik müzik aletlerinden oluşmaktadır.

4.3.3.1.3. Tarikat Eşyaları

Mütteka, teber, keşkülü fukara gibi dervişlerin ve Mevlevilerin kullandıkları eşyalardır (Bkz. Ek 14 / EKLER bölümü)..

4.3.3.1.4. Matbah-ı Şerif Eşyaları

Mevlevihanelerin eğitimin verildiği ve özünü teşkil eden Matbah'ta kullanılan kap kacak ve diğer eşyalardır. Güğüm, ibrik, sini, kepçe vs. ile sema eğitim tahtası vs. (Bkz. Ek 15 / EKLER bölümü).

4.3.3.1.5. İbadet Eşyaları

İslam'ın gereği olarak kullanılan genel ibadet eşyalarıdır. Seccade, tespih, Kuran-Kerim vs. (Bkz. Ek 16 / EKLER bölümü).

4.3.3.2. Yeni Önerilen Müze Düzenlemesi

Müze yerleşkesi içinde türbe, muvakkithane, kütüphane, sebil, çeşme, sarnıç, çamaşırhane taşınmazları dışında, taşınır eser sergilemesi için en uygun mekân kendisi de anıt eser olan Semahane binasıdır. Semahane binası daha önce de belirttiğimiz gibi üç kattan oluşmaktadır. Proje kapsamında mekânlardaki sergileme düzeni aşağıdaki gibi önerilmiştir.

Zemin Kat: Sema Alanı ve Bacılar Dairesi Geçici Sergi Mekânları

Bodrum kat: Dedegan Odaları Kalıcı Sergi Mekânları

Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergi Mekânları

4.3.3.2.1. Zemin Kat: Sema Alanı ve Bacılar Dairesi Geçici Sergileme Mekânları

Yapının kendisi sergilenmesi gereken bir eser olduğundan ICOM kıstaslarına uygun olarak yapıyla yarışacak kalıcı sergi düzeni düşünülmemiştir. Sadece duvarlar ve mahfil kısımlarının dış bölümüne levhalar konulması düşünülmüştür. Eski teşhirde olduğu gibi bu kısımlarda “Ya Hz. Mevlana” istifli levhaların konulacaktır. Z02 Sema alanının kendisi, bir sergi ögesi olarak sergilenmektedir.

Şekil 37: Z02 Mekanı, Sema Alanı (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Sema alanının güneyinde bulunan hünkâr mahfili girişinin bulunduğu kat dışarında yeni bir yer yapılıncaya kadar içerisinde müdür ve uzman odasının da bulunduğu idari birim olarak kullanılmaktadır.

Semahane'nin kuzeyinde bulunan Z03 Bacılar Dairesi Mevlevi kültürüne ilişkin konular içeren geçici sergi mekânı olarak düşünülmüştür (Bkz. Ek 17 / EKLER bölümü – zemin kat sergileme planı).

şekil 38: Z3 Mekânı, Bacılar Dairesi Geçici Sergi Salonu. (Fotoğraf Yavuz zdemir)

4.3.3.2.2. Bodrum Kat Dedegan Odaları Kalıcı Sergileme Mekânları

Bu kat müzenin konu bakımından merkezini oluşturmaktadır. Tarikatlar ve tarikat yapıları bağlamında Mevlevi kültürünün ana unsurları burada müze koleksiyonlarına ait eserler ile anlatılmıştır. (Bkz. Ek 18 / EKLER bölümü – bodrum kat sergileme planı)

Bilgisayar, kapalı devre görüntü sistemleri, simülasyon gösterisi gibi ağdaş müzecilik donanımlarına sahip gösteriler projede öngörülmüştür. B1 de orta hol etrafında bulunan odalar sergileme alanı numaralı olarak aşağıdaki konuları içermektedir.

Şekil 39: B1 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları orta hol. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

B02 Mekânı: Bir adet lcd ekranda müzenin tarihçesi ve restorasyonu hakkında bilgiler genel verilecektir. Bir duvarda 1491 den günümüze kadar grafiksel olarak tarih süreci belirtilmiştir. Ahşap zemin üzerine ziyaretçilerin oturması için deri minderler döşenmiştir.

Şekil 40: B2 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Bu mekânda ilk defa müzeye gelen ziyaretçiye Mevlevi kültürü, İstanbul Mevlevihaneleri ve Galata Mevlevihanesi hakkında ön bilgiler verilmesi amaçlanmıştır.

B03 Mekânı: Orijinal haliyle bırakılacak olan bu en büyük mekânda öncelikle yapının mimari strüktürü görülebilmektedir. Aynı özelliklere sahip B06 mekânı ile birlikte sergileme içerisinde mekanın özgün dokusunun ve binanın strüktürel olarak çalışma prensiplerinin ziyaretçiye sunulabilmesi amacıyla restorasyon çalışmaları sırasında açıkta bırakılan bağdadi- taş duvarlar, ahşap dikmeler ve hatıllar korunarak, gerekli temizleme ve ilaçlama işlemleri yapıldıktan sonra önüne düşük yansımali özel vitrin camı uygulanmıştır. Açılır kanatları sayesinde, projede belirtilen yerlerde bu uygulamalar vitrinlerde de kullanılmıştır. Yerde ahşap döşeme bağlantı hatıllarının görünür kılınması amacıyla kısmi cam döşemelidir. Şekil 37 ve 38 de mevcut ve düzenleme sonrası görünümü mevcuttur.

Bilgi panolarında tarikatlar ve tarikat yapıları hakkında kısa bilgiler verilmektedir. Batı duvarında oluşturulacak vitrin içinde tarikatların simgeleri olan Tacı Şerifler sergilenmektedir.

Bu mekânda günümüzde bilinmeyen veya yanlış bilinen tarikatlar, tarikat yapıları hakkında bilgilendirme yapıлып Mevlevi kültürüne geçiş sağlanmaktadır. Bu arada ziyaretçiler binanın mimari strüktürünü ve bağdadi tekniği duvar örtüsü incelenebilir.

Şekil 41: B3 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Şekil 42: B3 Mekânı planlanan sergileme. (GMMM arşivi)

B04 ve B05 Mekânları: Mekânlara yerdeki mevcut döşemenin değiştiği hizadan cam bölme duvar sistem ile kapatılarak “Oda Vitrin (OV)” lere dönüştürülmüştür. Mevleviliğin en önemli işlevsel mekânlarından olan vaktiyle bahçenin batı kısmında yer alan ve günümüze ulaşmayan Matbahı Şerif’in işlevi ve objeleri bu kısımda anlatılmaktadır. İlk girişin solunda LCD ekranda Matbah-ı Şerif’in işlevi gösterilip yanında Sema Eğitim Tahtası sergilenmiştir. Yanında bilgi panoları ve sini ile sofraya canlandırılmıştır. İç odada kaide üzerinde kullanılan kap, kakak ve kahve kültürü sergilenip, bilgi panolarıyla anlatılmıştır.

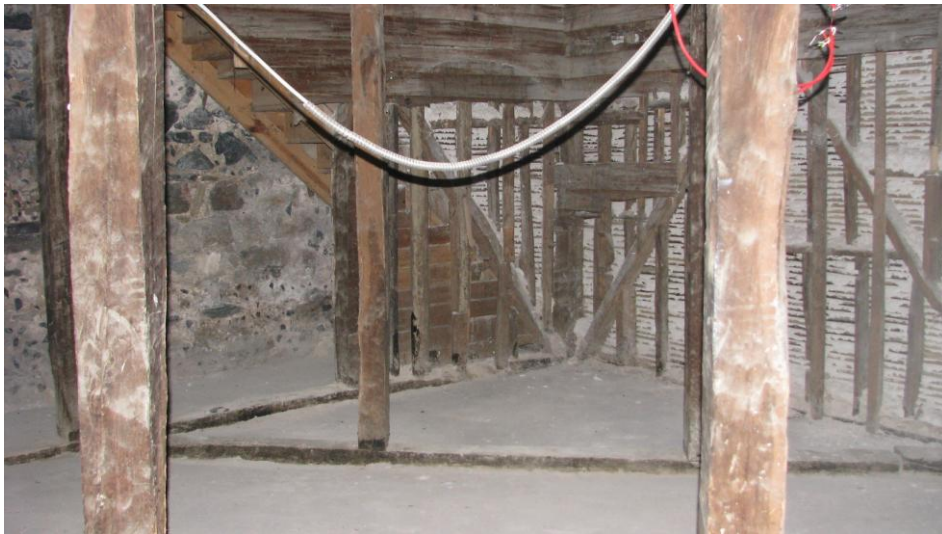
Bu mekânın orijinal Matbah-ı Şerif olmadığı özellikle vurgulanıp, vaktiyle var olduğu yer bilgi panosu üzerinde işaretlendikten sonra; Matbahı Şerif’in işlevi, önemi ve objeleri sergilenmektedir. Serginin sağ tarafında Mevlevilikte “kahve kültürü”nün önemini vurgulanması da amaçlanmıştır.

Şekil 43: B4, B5 Mekânları, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

B06 Mekânı: B02 mekânındaki strüktürel hususlar burada da geçerlidir. Mekânda konu olarak bilgi panoları ile Galata Mevlevihanesi'nin geçirdiği restorasyonlar, tarihçe, yapının Mevlevilikteki yeri ve önemi konuları işlenmiştir. Batı duvarı boyunca yapılan vitrin içinde ise Mevlevilikte kullanılan Sikke adı verilen serpuşlar ve Mevlevi kıyafetleri sergilenmektedir.

Mevlevilik konusu ve Galata Mevlevihanesi hakkındaki genel bilgiler bu mekânla tamamlanmıştır.

Şekil 44: B6 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

B08 Mekânı: Müzemizde hâlihazırda depo mekânı olmadığından yeni bir yer bulununcaya kadar eser deposu olarak kullanılmıştır. Bu amaçla iklimlendirme cihazları ve eserlere uygun dolap ve raf sistemleri kurulmuştur.

Şekil 45: B8 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

B09 Mekânı: Sergilemenin kapıdan girildiğinde tam karşısındaki ve en göze çarpan mekânı olduğundan bu kısımda Mevlevi kültürünün özünü anlatan Mesnevi ve onun ilke 18 beyti sergilenip anlatılmıştır. Müze envanterinde bulunan ilk 18 beytin vitrin içinde sergilenip oda duvarı boyunca ışıklı panolarca şerit halinde Arapça yazılı Farsça beyitler, Latin harfli okunuşu ve Türkçe anlamları yazılmıştır.

Şekil 46: B9 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Derviş Hücreleri Kalıcı Sergi Mekânı olarak yeniden düzenlenen bodrum katta girişin sağ ve sol tarafında bulunan B10, B11, B12, B14, B16 mekânları daha önce bahsi geçen B4, B5 mekânlarında olduğu gibi yerdeki mevcut döşemenin değiştiği hizadan (beton plak döşemeden ahşap sekiye geçildiği noktada) projede belirtildiği şekilde, gerekli görüldüğü takdirde sökülüp yeniden takılabilen, cam bölme duvar sistem ile kapatılarak “Oda Vitrin (OV)” lere dönüştürülmüştür.

Mevlevihaneler sadece dini tasavvuf eğitiminin verildiği yerler olmayıp birer sanat ve zanaat eğitiminin verildiği yerler olmuştur. Buralarda edebiyat, musiki, güzel yazı (hüsnü hat) eğitimlerinin yanı sıra pek bilinmeyen saatçilik, ciltçilik, ebru sanatı, kâti (kağıt keserek levha oluşturma) sanatı, ney başta olmak üzere müzik aletlerinin yapıldığı ve eğitiminin verildiği yerlerdir.

Vaktiyle bu sanat ve zanaatların eğitim ve öğretimin verildiği bu mekânları mümkün olduğu kadar orijinalliklerine sadık kalarak müze işlevine dönüştürülmüştür. Bu amaçla;

B10 Mekânında Mesnevi eğitimi ve güzel yazı dersleri aktarılıp; vitrinlerde Mesneviler, Şeyh Galib’in Hüsnü Aşk’ı ve hüsnü hat (güzel yazı) takımları sergilenmektedir. Arka planda Mesnevi dersi veren Dede ve nevniyaz talebesi canlandırılmıştır.

Şekil 47: B10 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

B11 Mekânında Mevlevilikte önemli bir yeri olan musiki eğitimi anlatılıp; vitrinlerde Mevlevi müzik aletleri ney, kudüm, rebab sergilenmiştir. Arka planda ney üfleyen ve kudüm çalan Mevleviler canlandırılmaktadır.

Şekil 48: B11 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

B12 Mekânda Mevlevilikle ilgili bilineyen sanatlara yer verilecektir. Örneğin kâğıt yapıştırma sanatı kati, cam sanatı (ilk olarak ÷lkemize cam sanatını İtalya dönüşü ÷lkemize getiren ve Beykoz'da kurduğu atölyesinde çeşm-i bülbül üslubunu bulan Mehmed Dede), ciltçilik, saatçilik gibi bilinmeyen sanatlar anlatılmıştır.

Şekil 49: B12 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

Şekil 50: B12 Mekânı planlanan sergileme. (GMMM arşivi)

B13 Orta Hol Mekanı: Hareketli projeksiyon perdesi ile müze ve Mevlevilik konulu belgesellerin gösterimi yapılmaktadır. Holün kuzey güney ve doğu cam duvarında bulunan ahşap sekilere minder konularak ziyaretçilerin oturması sağlanmıştır. İlk olarak İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti projesi olarak hazırlanan Ebru Bilun Akyıldız'ın 2005–2010 yılları arasında titizlikle hazırlamış olduğu “Etek İzleri Silinmeden” adlı belgesel gösterilecektir.

Şekil 51: B13 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

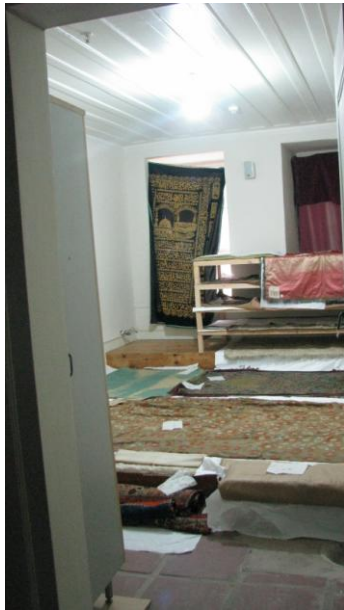
B14 Mekânı: İslam dininin genel kullanım eşyalarının sergilenmesi amaçlanmıştır. Oda vitrinde seccade, tespih, rahle, buhurdan, gülabdan gibi ibadet ve dini mekan kullanım eşyaları sergilenmektedir.

Şekil 52: B14 Mekânı, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

B15 Mekânı: Similasuyon odası olarak düzenlenecektir. Bir Mevlevî'nin gündelik hayatından kesitler, Sema gösterisi ışık gösterisi olarak sunulacaktır.

B16 Mekânı: Son mekânda son Mevlevîliler hakkında bilgi ve bize ulaşan eşyaları sergilenmiştir. Burada en önemli figür Galata Mevlevihanesi son postnişini Ahmed Celaleddin Dede'nin Müze envanterine kayıtlı Sikke, Hırka ve Mestleridir.

Şekil 53: B15, B16 Mekânları, Bodrum kat, Dedegan odaları. (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

4.3.3.2.3. Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme Mekanları

Mahfiller Tematik Sergi Mekânı olarak düzenlenen birinci katla nesne sergilemesi hareketli kaideler ve vitrinlerde yapılmaktadır. Restorasyon aşaması fotoğrafları incelendiğinde bu katta bulunan duvarların, ağırlıkları değişken duvarda sergilenmesi gereken hat levhası, gravür resim gibi nesnelere taşımakta zorluk çekeceği ve duvarlara çivi çakılmaması gerektiğinden binaya zarar verme riski vardır. Duvar yüzeyinde asılmak suretiyle sergilenmesi gereken eserlerin asılabilmesi için projede belirtilen ölçülerde, çelik karkas üzeri alçı panel duvarlar uygulaması yapılması öngörülmüştür.

Müzenin ana konusu Bodrum Kat Dedegan Odaları Kalıcı Sergi Mekânı'nda verileceğinden, Mahfiller Tematik sergi Mekânı ana konuyu destekler mahiyette Müze envanterinde bulunan eserler ve eskiden orjinal kullanım şekli “mahfiller” bazında tematik sergilerden oluşmuştur. (Bkz. Ek 19 / EKLER bölümü – birinci kat sergileme planı)

Ağırlıklı olarak Hat levhaları, Ebru koleksiyonu ve müzik aletleri koleksiyonlarının sergilemeleri yapılmıştır.

Konular bir silsile takip etmediğinden idari birime de açılan anıtsal Hünkar girişi merdivenlerinden veya simetrisinde bulunan Bacılar Dairesi girişinden ziyaretçi yönlendirmesi yapılmıştır. Bacılar Dairesi girişi esas alınarak plan üzerinde işaretli numaralı mekânlar şu konuları içermektedir.

101 Mekânı: Ebru Sanatı anlatılacaktır. Vefatı üzerine 1981 yılında eserleri Müzemize bağışlanan Cumhuriyet dönemi en önemli Ebru ustalarından biri olan Mustafa Düzgünman'ın ebruları ve kullandığı malzemeler sergilenmiştir.

Şekil 54: 101 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

102 Mekânı: Bu mekânla birlikte 103 ve 104 mekânlarında Hüsni Hat yani güzel yazı örnekleri verilecektir. Bu mekânın konusu koleksiyonumuzda bulunan Ayet ve Hadis levhalarıdır.

Şekil 55: 102 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

103 Mekkânı: Hüsni Hat levhalarından Tekke levhaları ve güzel sözler sergilenmiştir.

Şekil 56: 103 Mekkânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

104 Mekkânı: Hüsni Hat levhalarından Hilve-i Şerif örnekleri sergilenmiştir.

Şekil 57: 104 Mekkânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

105, 106, 107 Mekânları: Bu mekânlar vaktiyle yabancıların ve dışarıdan gelen erkek muhiplerin Sema'yı izlemeleri için yapılmış mahfillerdir. Bu kısımda yabancı seyyahların İstanbul seyahatlerinde Galata Mevlevihanesi hakkındaki yazıları ve gravürlerinin kopyaları sergilenmiştir.

Şekil 58: 105 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

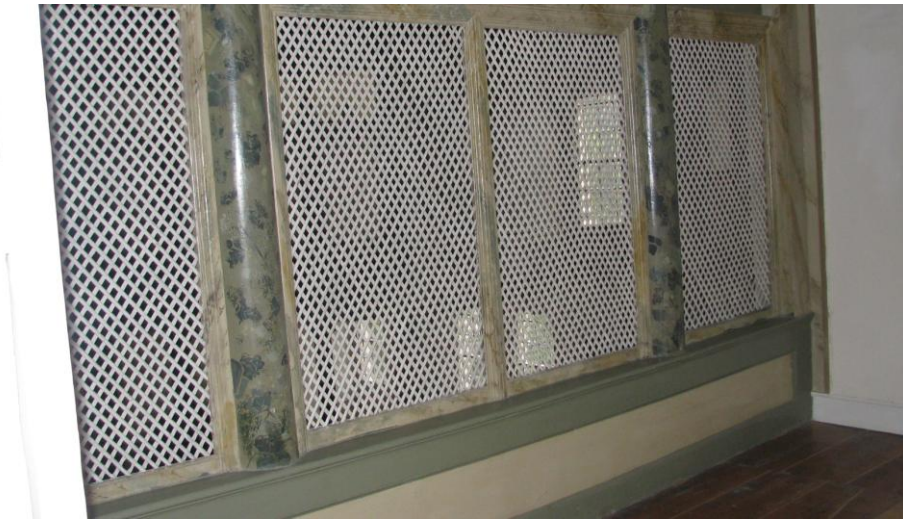
Şekil 59: 106, 107 Mekânları, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

108 Mekânı: Bu mekân mutrib (Mevlevi müziğinin icra edildiği mahal) maksuresi olup buraya konulan hareketli ters projeksiyonda alttan ve üst kattan mutrib heyetinin icrası izlenip, dinletisi duyulmaktadır.

Şekil 60: 108 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

110 Mekânı: Çelebi Mahfili olarak isimlendirdiğimiz bu mekânda Osmanlı döneminde Çelebi ve postnişin atamaları konusu anlatılmıştır. Envanterde 196 env. No.da kayıtlı Abdülvahid Çelebi'nin Konya'ya atanması hakkında II. Abdülhamid tuğralı Berat ile kavukluklar sergilenmiştir.

Şekil 61: 110 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

111 Mekânı: Hünkâr mahfili veya (daha sonraki onarımlarda değişime uğramış olsa bile) Sultan III. Selim odası olarak isimlendirdiğimiz bu mekânda Mevlevihane'ye yardımda bulunmuş padişahlar anlatılmıştır. Sultan II. Bayezid, Sultan III. Mustafa, Sultan III. Selim; Sultan II. Mahmud ve Sultan Abdulmecid ile Mevlevi olan Sultan V. Mehmed Reşad ile ilgili bilgiler ile resim, tuğra ve levhalar sergilenmiştir.

Şekil 62: 111 Mekânı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz Özdemir)

112 Mekanı: Koleksiyonumuzda bulunan vurmali müzik aletleri sergilenmiştir.

şekil 63: 112 Mekanı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz zdemir)

114 Mekanı: Koleksiyonumuzda bulunan yaylı ve üflemleri müzik aletleri sergilenmiştir.

şekil 64: 114 Mekanı, Birinci Kat: Mahfiller Tematik Sergileme (Fotoğraf Yavuz zdemir)

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Galata Mevlevihanesi'nde 2005 yılından itibaren başlayan onarım ve yeniden yapılanma faaliyetlerini tamamlar nitelikteki müze koleksiyonlarının yeniden düzenleme çalışmasında amaç günümüz teknolojisinden yararlanarak çağdaş bir müze oluşturmaktır. Düzenleme öncesi açıldığı 1975 yılından beri hiçbir yenileme yapılmayan, bilgi levhalarından bile yoksun, yönetim olarak Sema gösterisi yapan derneklerin kontrolüne girmiş ve Kanuna aykırı olarak kendisini Galata Mevlevihanesi Şeyhi (postnişini) olarak atayan kişilerin¹²⁶ kontrolünde bir mekândı. Yeni düzenleme müzenin İstanbul kültür ortamına Mevlevi kültürüne ilişkin veriler sunan interaktif bir bilgi birikimini katması hedeflenmektedir.

Müze maddi kültür varlığı hüviyetinin yanı sıra aynı zamanda “Sema Gösterileri” konusunda manevi kültür varlığının da önemli bir figürüdür. Sema gösterisi 2007 yılında korunması gereken soyut kültür varlıkları listesine alınmış olup Bakanlıkça korunması ve yozlaşmaması için bir genelge çıkartılmıştır. Müzede amaçlanan Bakanlık genelgesi doğrultusunda “Sema Gösterileri”nin aslı bozulmadan otantik bir şekilde Müzede gerçekleşmesinin sağlanması, Müzemizin adını kullanarak kendilerine maddi manevi çıkar sağlayan girişimlerin müzeye verdikleri zararın böylelikle önlenmesidir.

Yıllardır durağan haldeki müzeyi kültürün ve sanatın merkezi olması, bu amaçla bürokrasideki çeşitli kapıları zorlayarak, duyarlı, yetkili ve destekleyiciler bulunarak belirli bir yol alınarak çağdaş müzecilik donanımlarına sahip bir müze oluşturulması yoluna girilmiştir.

---

¹²⁶ EMAV adlı internet sitesinden alınmıştır.

Konumuz kapsamında müze koleksiyonlarının en iyi şekilde değerlendirilip bilgilerle desteklenerek geçmişimizin bir parçası olan, çok az bilinen, yanlış veya eksik bilinen hususlarda doğruları ortaya koymak gerekmektedir. Bu bağlamda tarikatlar ve ortaya çıkışları, tarikat yapıları, Mevlevilik, Mevlevilik adab ve erkânı, kullanım ve giyim eşyaları, günümüze Mevlevilik kültürünün yansımaları anlatılarak müzeyi gezen her yaştan ve her eğitimden insana bir şeyler verebilmek amaçlanmıştır.

Bu arada Galata Mevlevihanesi hakkında yanlış bilinen konulardan tespit ettiğimiz hususlardan biri Galata Mevlevihanesi'nde Sema mukabelesi sırasında piyano kullanıldığıdır. Buna mesnet olarak 1941 yılında Semahane binası içinde bulunan bir piyanonun İstanbul Belediyesi'nin Şehir Müzesi'ne verilen bir piyanonun varoluşudur. Bu konu hakkında 27.10 2010 günlü Sabah Gazetesi'nde¹²⁷ *"Yazar Mustafa Armağan, Türkiye'de ilk piyanolardan bazılarının tekkelere girdiğini belirterek, "Galata Mevlevihanesi'nde bir piyano vardı. Derviş dediğimiz insanlar piyano çalar, piyanoyla raksederlerdi" dedi. 'Avrupa'nın 50 Büyük Yalanı'..." kitabının yazarı Armağan, tarihte pek çok doğru bilinenin yanlış olduğunu söyledi"* denilmekte, *"Dr. A. Baran Demirtaş (Erciyes Üni.): İstanbul'a gelen piyanolardan biri Şeyh Galip Es'ad Dede'nin Kulekapı Mevlevihanesi'ndeki şeyhliği döneminde Mevlevi mukabelesinde çalındı. Bu piyano, birkaç yıl önceye kadar Gazanfer Ağa Medresesi'ndeydi."* denilmektedir.

Hiçbir araştırma yapılmadan, bir tahminden yola çıkarak Şeyh Galib dönemine gönderme yapılarak ortaya atılan bu açıklamaların ülkemizde bilimsel düşüncenin ne kadar kullanıldığını göstermektedir. Kesin yargı içeren ve belgelenmeden ortaya atılan bu görüşlerin doğru olmadığı Bölge Kurulu arşivinde yaptığımız çalışma ile ortaya çıkmıştır. Buna göre 1941 yılında Belediye'ye devredilen Galata Mevlevihanesi'ndeki bir piyanonun evveliyetine ulaşılmıştır. İstanbul 4. No.lu Bölge Koruma Kurulu Müdürlüğü arşivinden, vaktiyle Muvakkithane binasında bulunan Tepebaşı Karakol Müdürü'nün Merkez Baş Komiserliği'ne yazdığı 05.07.1941 gün ve 1956 sayılı yazısında *"... semahanede metruk bir vaziyette yalnız bir piyano vardır. O da sekiz on sene önce mahalle mümessili olan Halil Hakseven tarafından 35 nci İlkokul talebelerine ders vermek ve müsamerelerde istifade etmek üzere mektebe hediye edilmiş olduğu yapılan tahkikattan anlaşıldığı arz olunur"*

---

¹²⁷ Mediha Olgun, Sabah Gazetesi, 27.10.2009

denilmektedir. Bu yazıyla Galata Mevlevihanesi'nde bulunup Belediye'nin Şehir Müzesine verilen piyanonun Mevlevihane olduğu döneme ait olmayıp 1925 de tekkelerin kapatılmasından sonra 35. İlkokul olarak kullanılan Galata Mevlevihanesi Semahanesi'ne öğrencilerin kullanması için hediye edilen bir piyano olduğunu anlıyoruz. Bunun gibi yanlışlıklar ve eksikliklerin giderilmesiyle Galata Mevlevihanesi'nin tarihinin ortaya çıkarılacağı görüşündeyiz.

Müzelerin sadece bir defa gezip görülecek olmadığından hareketle 6800 m2.lik açık alanı olan Müzenin geçmişten gelen ruhuna, Mevlevi kültürünün adab ve erkânına uygun olmak kaydıyla kafeterya, kitap satış yeri, dinlenme gurupları, geçici açık ve kapalı sergi salonlarıyla desteklenmelidir. İnsanların kentin gürültüsü ve keşmekeşinden kurtulabilecekleri yani dinlenebilecekleri hoş vakit geçirecekleri müze mekân oluşturulmaya çalışılmıştır.

Önerilen müze sergilemesi tarihe mal olmuş Mevlevi kültürünün tanıtımı kadar İstanbul kültür ortamını tarihsel süreçte yönlendiren Galata Mevlevihanesi'nin bir kültür sitesi olarak İstanbul yaşamına tekrar katılmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak;

- a) Yerli yabancı ziyaretçilerin ilgisini çeken Sema gösterilerinin ritüeli ve müziği ile yozlaşmayan aslına uygun olarak gerçekleşmesi sağlamak.
- b) Merkezi konumu ve geniş alanıyla İstanbul'un nadide kültür ve sanat merkezi olması nedeniyle kitap günleri, film gösterim günleri gibi kültür programları düzenlemek,
- c) Açık alanda ve geçici sergi mekânında geçici sergiler düzenlemek,
- d) Kültürü taşıyacak olan asıl hedef kitle çocuklara yönelik sinema ve tiyatro günleri düzenlenmesi.
- e) Değişik yaş gruplarına yönelik Sema ve ney eğitim çalışmaları,
- f) “Şeyh Galip” günü adı altında şiir ve edebiyat günleri,
- g) Çevre okullarla iletişime geçilerek Edebiyat ve müzecilik günlerinin düzenlenmesi,
- h) Şebi Arus'ta Sema gösterisinin düzenlenmesi ve bunun medyada etkin olarak yer alması,

Hedeflenmektedir.

Yukarıda anılan Müzecilik çalışmalarının Tablo 3 de belirtildiği şekilde programlanması öngörülmüştür.

Tablo 3: Düzenleme Sonrası Müzecilik Faaliyetleri

Etkinlik Adı	Süresi	Etkinliğin Yapılacağı Mekân
Sema Gösterisi	Pazar günleri	Semahane
Kitap, film vs. tanıtımı	Mesai bitiminde	Müze açık alanları
Geçici sergiler	Üç ayda bir	Bacılar Dairesi
Çocuklara yönelik etkinlikler	Cumartesi günleri	Kütüphane
Sema ve ney eğitimi	Ayda bir	Kütüphane ve bahçe
Şeyh Galip Edebiyat ve şiir günleri	Ayda bir	Semahane
Okullara yönelik etkinlik	Okullar açık olduğu dönem hafta içi 15 günde bir	Kütüphane ve bahçe
Mesnevi dersleri	15 günde bir	Semahane ve bahçe
Mevlana'nın doğum günü kutlamaları Sema programı	30 Eylül	Semahane ve bahçe
Şeb-i Arus Programı	17 Aralık	Semahane ve bahçe

Böylelikle Galata Mevlevihanesi Müzesi'nin interaktif bir biçimde günümüz İstanbul kültür yaşamına katılımı sağlanmaktadır. Bu program haricinde ünlü yazarlarımızın kitap tanıtımları, sohbetler gibi münferit kültürel etkinliklerde düzenlenebilecektir.

KAYNAKÇA

- Ayvansarayi, Hüseyin Efendi. **Hadikatü-l Cevami**. Haz. Ahmet Nezih Galitekin, İstanbul: İşaret Yayınları, 1987.
- Çelebi, Asaf Halet. “Mevlana ve Şems”. **Türk Düşüncesi**. c.3. s.14. (1955): 92-98.
- Çıpan, Mustafa. **Divane Mehmed Çelebi**. Konya: Konya İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, 2002.
- Doğan, Ahmet Işık. **Osmanlı Mimarisinde Tarikat Yapıları TekkelerZaviyeler ve Benzer Nitelikteki Fütüvvet Yapıları**. İTÜ Doktora Tezi, İstanbul: Mimarlık Fakültesi Matbaası, 1977.
- Duru, Muhiddin Celaledin. **Tarihi Simalardan Mevlevi**. İstanbul: Kader Basımevi, 1952.
- Eflaki, Ahmed. **Ariflerin Menkıbeleri**. çev. Tahsin Yazıcı, c.1. Şark İslam Klasikleri:29, İstanbul: M.E. B. Yayınları, 1989
- Erdoğan, Muzaffer. “İstanbul Mevlevihaneleri”, **Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi 4-5**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul:1976: 15-46.
- Ertop, Konur. “Divan Edebiyatı Müzesi Anlamalı Bir Yapıya Yerleşmiş Ama Konu Edindiği Ananı Tanıtmıyor”. **Milliyet Sanat Dergisi**. s.345. 26 Kasım 1979, 19.
- Erünsal, İsmail E. **Türk Kütüphaneleri Tarihi II – Kuruşundan Tanzimat’a Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri**. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 22, 2.bs. Ankara: 1991.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. “Mevlana Celaledin Hayatı ve Felsefesi”. **Resimli Hayat Dergisi Mevlana Özel İlavesi**. (1953): 6-10.
- _____. **Mevlana’dan Sonra Mevlevilik**. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 1983.
- _____. **Mevlevi Âdâb ve Erkânı**. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri, 1963.
- Işık, Emin. “Mevlana ve Mevlevilik”. **Yüzyıllar Boyu Mevlana ve Mevlevilik**. haz. Esin Çelebi Bayru, Bekir Reha Sağbaşı. İstanbul: 2008: 37-81.

- Işın, Ekrem. “Mevleviliğin Toplumsal Tarihi”. **Aşk Ocağında Can Olmak**. İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları, 2007: 49–65.
- _____. “Yenikapı Mevlevihanesi”. **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**. c.7. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul: 1994: 476–481
- _____. “Beşiktaş Mevlevihanesi”. **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**. c.2. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul: 1994: 168–171
- _____. “Bahariye Mevlevihanesi”. **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**. c.1. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul: 1994: 537–538
- Karpuz, Haşim, Ahmet Kuş, İbrahim Dıvarcı, Fevzi Şimşek. **Türkiye Mevlevihaneleri**. Konya İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Konya: 2005.
- _____. **Dünya Mevlevihaneleri**. Konya İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Konya: 2007.
- Kerametli, Can. **Galata Mevlevihanesi**. Türkiye Turing Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul: 1977.
- Köprülü, Mehmed Fuad. **Türk Edebiyatı’nda İlk Mutasavvıflar**. haz. Orhan Fuad Köprülü, Ankara: 2003.
- Merçil, Erdoğan. **Müslüman Türk Devletleri Tarihi**. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları: 3211, İstanbul: 1985.
- Önder, Mehmet. “Atatürk ve Müzeler”. **Müze (Museum) Dergisi**. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü Yayını, s.2-3. (1989-1990): 15-16.
- _____. **Mevlana (Hayatı-Eserleri)**. Tercüman 1001 Eser, İstanbul: 1975.
- _____. **Mevlana Müzesi Rehberi**. 2.bs. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul:1962.
- Tanrıkorur, Bahrihüda. “Türkiye Mevlevihanelerinin Mimari Özellikleri”. **Aşk Ocağında Can Olmak**. İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları, 2007: 66–93.
- Tanman, M. Baha. “Galata Mevlevihanesi”. **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**. c.3. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul: 1994: 364–367.
- _____. “Yenikapı Mevlevihanesi”. **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**. c.7. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul: 1994: 481–485
- _____. “Üsküdar Mevlevihanesi”. **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**. c.7. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul: 1994: 348–349
- _____. “Galata Mevlevihanesi”. **İslam Ansiklopedisi**. c.13, Türk Diyanet Vakfı, İstanbul: 1996, 317–321.

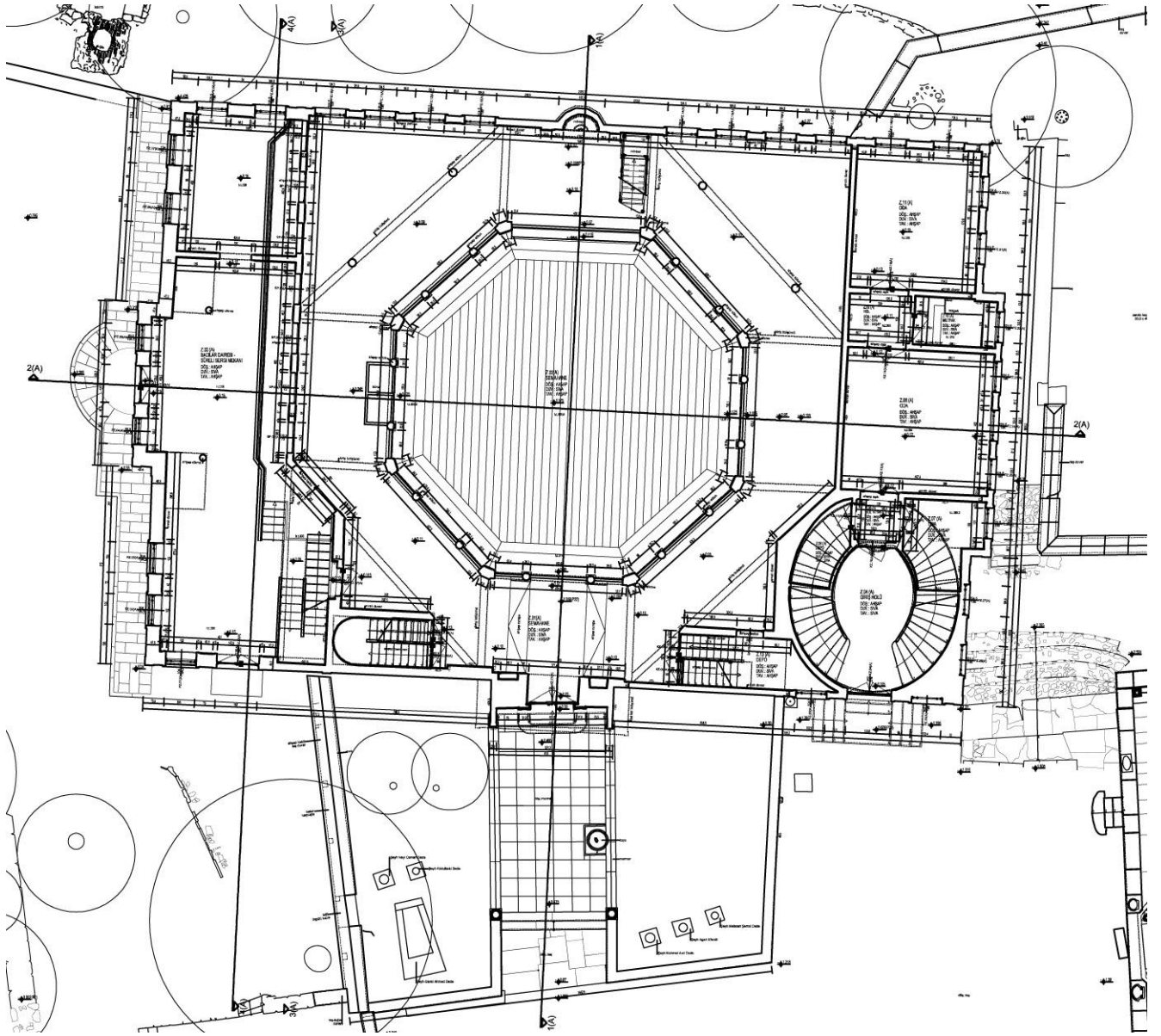
Uluçay, Çağatay. **Padişahların Kadınları ve Kızları**. Türk Tarih Kurumu Yayınları, VII. Dizi, Ankara:1992.

Ünver, A. Süheyl. **Sevakıb-ı Menakıb (Mevlana'dan Hatıralar)**. haz. Gülbün Mesera, Aykut Kazancıgil. 2.bs. İstanbul: İşaret Yayınları, 2006.

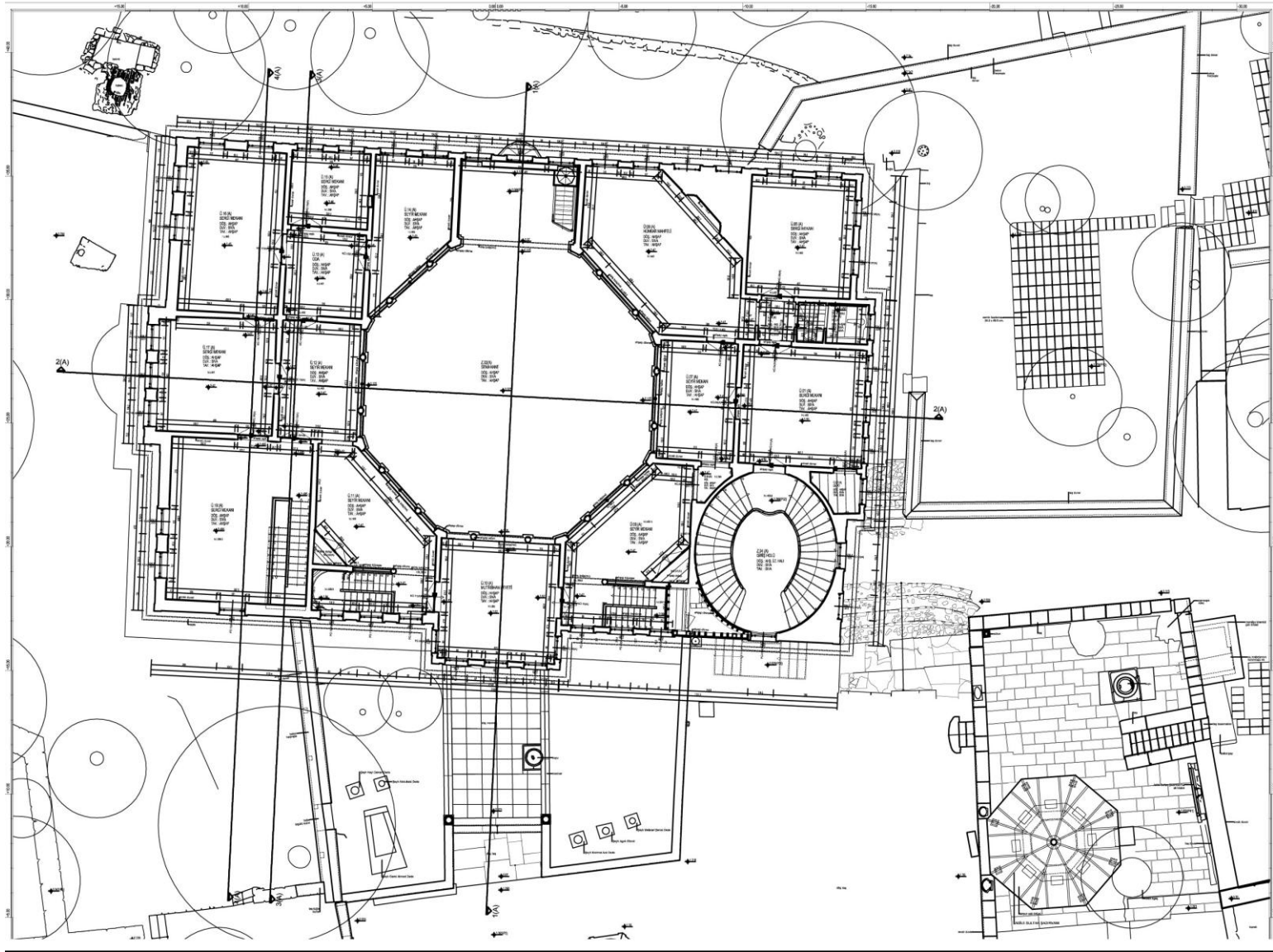
Yeğın, Abdullah. **Yeni Lûgat**. İstanbul: Hizmet Vakfı Yayıncılık, 1997.

E K L E R

Ek 1. Zemin kat rölövesi (İstanbul II. Numaralı Bölge Koruma Kurulu arşivinden alınmıştır)

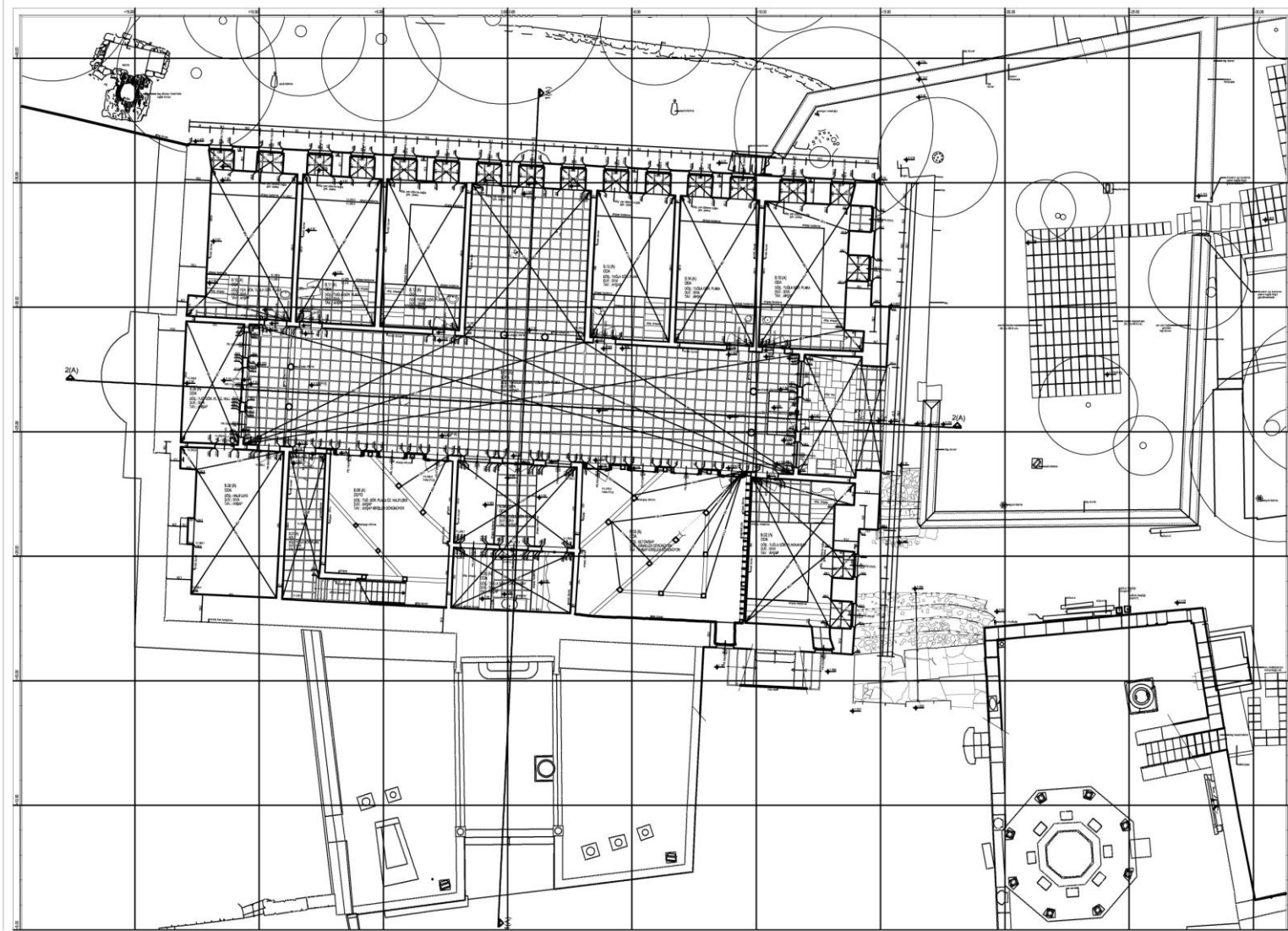

Ek 2. Birinci kat rölövesi. (İstanbul II. Numaralı Bölge Koruma Kurulu arşivinden alınmıştır)

Ek 3. Bodrum kat rölövesi. (İstanbul II. Numaralı Bölge Koruma Kurulu arşivinden alınmıştır)

Ek 4. 1946 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı. (Başbakanlık Devlet Arşivleri'nden temin edilmiştir)

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
3
4951

Karar

Istanbul'daki Galata Mevlevihanesinin, bakımı ve onarım giderleri Devlet bütçesinden ödenmek şartıyla, müze olarak kullanılmak üzere Millî Eğitim Bakanlığına tahsisi; adı geçen Bakanlığın isteği üzerine, Bakanlar Kurulununca 18/11/ 1946 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CULHURBAŞKANI

İsmail

Başbakan <i>İsmail</i>	Devlet Bakanı Başb. Yardımcısı <i>M. Özalp</i>	Devlet Bakanı <i>M. Özalp</i>	Adalet Bakanı <i>M. Özalp</i>	Millî Savunma Bakanı <i>M. Özalp</i>
İçişleri Bakanı <i>M. Özalp</i>	Dışişleri Bakanı <i>M. Özalp</i>	Maliye Bakanı <i>M. Özalp</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>M. Özalp</i>	
Bayındırlık Bakanı <i>M. Özalp</i>	Ekonomi Bakanı <i>M. Özalp</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>M. Özalp</i>	Gümrük ve Tekel Bakanı <i>M. Özalp</i>	
Tarım Bakanı <i>M. Özalp</i>	Ulaştırma Bakanı <i>M. Özalp</i>	Ticaret Bakanı <i>M. Özalp</i>	Çalışma Bakanı <i>M. Özalp</i>	

030 18 01 02 112 72 19

Ek 5. Bakanlık Makam onayı. (Galata Mevlevihanesi Müzesi Müdürlüğü arşivinden temin edilmiştir)

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

24 Ağustos 2005

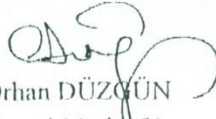
SAYI : B.16.0.KVM.200.11.10.02/8/491 124202
KONU : Tahsis süresinin uzatılması.

BAKANLIK MAKAMINA

İLGİ: İstanbul Valiliği'nin 16.06.2005 gün ve B.16.0.PER.4.34.00.00.İd.Mal.İşl.2005-799-8551 sayılı yazısı.

İstanbul İli, Beyoğlu İlçesi, Şahkulu Mahallesi, Galip Dede Caddesi, 38 pafta, 284 ada, 58 parselde İskender Paşa Vakfı adına kayıtlı bulunan, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından müze (Divan Edebiyatı Müzesi) olarak kullanılmak üzere 20.03.2001 tarihli protokol ile 5 (Beş) yıllığına Bakanlığımıza tahsisi yapılan Galata Mevlevihanesi'nin tahsis süresinin uzatılması ilgi yazı ile talep edilmektedir.

Makamınızca uygun görüldüğü takdirde; 1975 yılında Divan Edebiyatı Müzesi olarak ziyarete açılan Galata Mevlevihanesi'nin, "Galata Mevlevihanesi Müzesi" olarak Bakanlığımıza olan tahsis süresinin uzatılması için gerekli işlemlerin yapılması ve bu hususta düzenlenecek protokolün imzalanması için İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün yetkili kılınmasını Olurlarınıza arz ederim.

Orhan DÜZGÜN
Genel Müdür V.

Uygun Görüşle Arz ederim.
18/8/2005

Prof.Dr. Mustafa İSEN
Müsteşar

O L U R
/ /2005

Atilla KOÇ
Bakan

Ek 6. Ayet ve Hadis Levhaları

Eser Env. No./ Adı: 12 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Sülüs Nesih Kıt'a
Ketebe : Mustafa İzzet - H. 1263 (M.1846/ 47)
Ölçüsü : 30 x 20 cm.

Eser Env. No./ Adı: 16 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Sülüs Nesih Kıt'a
Ketebe : Mustafa İzzet - H. 1263 (M.1846/ 47)
Ölçüsü : 30 x 20 cm.

Eser Env. No./ Adı: 20 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Sülüs
Ketebe : Nuri Korman - H.1367 (M.1949/ 50)
Ölçüsü : 53 x 37 cm.

Eser Env. No./ Adı: 16 / Ayet-i Şerif
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Aziz Efendi - H.1321 (M.1903/ 04)
Ölçüsü : 52 x 34 cm.

Eser Env. No./ Adı: 43 / Ayet-i Şerif
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Mahmud Celaleddin - ?
Ölçüsü : 37 x 30 cm.

Eser Env. No./ Adı: 44 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Talik
Ketebe : Mehmed Nazif - H.1322 (M.1904/ 05)
Ölçüsü : 70 x 36 cm.

Eser Env. No./ Adı: 493 / Ayet-i Şerif
Yazı türü : Gubari
Ketebe : Nuri - H.1342 (M.1923/ 24)
Ölçüsü : 36 x 34 cm.

Eser Env. No./ Adı: 495 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Ömer - ?
Ölçüsü : 40 x 21,5 cm.

Eser Env. No./ Adı: 496 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Küfi
Ketebe : ? - H.1316 (M.1898/ 99)
Ölçüsü : 52,5 x 36,5 cm.

Eser Env. No./ Adı: 497 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Mehmed Şefik – H.1293 (M.1876/ 77)
Ölçüsü : 96 x 46 cm.

Eser Env. No./ Adı: 498 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Şevki - H.1286 (M.1869/ 70)
Ölçüsü : 67,5 x 63,5 cm.

Eser Env. No./ Adı: 723 / Hadis-i Şerif
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Hakkakzade Mustafa Hilmi Ef. – H.1252 (M.1836/ 37)
Ölçüsü : 43 x 27 cm.

Ek 7. Tekke Levhaları

Eser Env. No./ Adı: 3-A / Türbe yazısı
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : M. Hilmi Özyazıcı - H.1350 (M.1931/ 32)
Ölçüsü : 72,5 x 54 cm.

Eser Env. No./ Adı: 723 / Türbe yazısı
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : ? - ?
Ölçüsü : 72,5 x 54 cm.

Eser Env. No./ Adı: 13 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Ahmed Rakım - ?
Ölçüsü : 72,5 x 54 cm.

Eser Env. No./ Adı: 18 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Neyzen Emin – H.1360 (M.1940/ 41)
Ölçüsü : 48 x 23 cm.

Eser Env. No./ Adı: 46 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Mehmed Nuri Sivasi – H.1342 (M.1923/ 24)
Ölçüsü : 56 x 24 cm.

Eser Env. No./ Adı: 49 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Sülüs (Zerendud)
Ketebe : Şefik Bey – H.1287 (M.1870/ 71)
Ölçüsü : 45 x 40 cm.

Eser Env. No./ Adı: 54 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Suud el Mevlevi – H.1322 (M.1904/ 05)
Ölçüsü : 50 x 42 cm.

Eser Env. No./ Adı: 55 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Sofizade Hasan – H.1321 (M.1903/ 04)
Ölçüsü : 50 x 40 cm.

Eser Env. No./ Adı: 61 / Kaadiri
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Mehmed Şefik Efendi – H.1287 (M.1870/ 71)
Ölçüsü : 39 x 39 cm.

Eser Env. No./ Adı: 182 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : ? – ?
Ölçüsü : 40 x 20 cm.

Eser Env. No./ Adı: 183 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Ahmed Akif – H.1222 (M.1807/ 08)
Ölçüsü : 56 x 27 cm.

Eser Env. No./ Adı: 186 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Mehmed Aziz Efendi – H.1324 (M.1906/ 07)
Ölçüsü : 120 x 39 cm.

Eser Env. No./ Adı: 269 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : İbrahim Çekerci – H.1198 (M.1783/ 84)
Ölçüsü : 87 x 33 cm.

“Eser Env. No./ Adı: 273 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Mehmed Rıfat Ef. – H.1231 (M.1815/ 16)
Ölçüsü : 120 x 39 cm.

Eser Env. No./ Adı: 282 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Yesarizade Mustafa İzzet – H.1250 (M.1834/ 35)
Ölçüsü : 246 x 72 cm.

Eser Env. No./ Adı: 273 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Suud el Mevlevi. – H.1335 (M.1916/ 17)
Ölçüsü : 53 x 51 cm.

Eser Env. No./ Adı: 284 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Ahmed Rakım Efendi – H.1255 (M.1839/ 40)
Ölçüsü : 60 x 43 cm.

Eser Env. No./ Adı: 287 / Mevlevi
Yazı türü : Gubari
Ketebe : Eyüplü Derviş Hüseyin. – H.1249 (M.1833/ 34)
Ölçüsü : 53 x 51 cm.

Eser Env. No./ Adı: 352 / Mevlevi
Yazı türü : Tuğra
Ketebe : ? - ?
Ölçüsü : 57 x 43 cm.

Eser Env. No./ Adı: 354 / Mevlevi
Yazı türü : Gubari
Ketebe : Ahmed Rakım Efendi – H.1254 (M.1838/ 39)
Ölçüsü : 53 x 51 cm.

Eser Env. No./ Adı: 355 / Nakşibendi
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Mustafa Hilmi Ef. – H.1259 (M.1843/ 44)
Ölçüsü : 60 x 43 cm.

Eser Env. No./ Adı: 356 / Mevlevi
Yazı türü : Kâti
Ketebe : ? - ?
Ölçüsü : 32 x 27 cm.

Eser Env. No./ Adı: 357 / Mevlevi
Yazı türü : Resim
Ketebe : ? - ?
Ölçüsü : 54 x 39 cm.

Eser Env. No./ Adı: 358 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Mehmed Mecdi – H.1284 (M.1867/ 68)
Ölçüsü : 51 x 25 cm.

Eser Env. No./ Adı: 359 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Mahmud Celaleddin – ?
Ölçüsü : 50 x 39 cm.

Eser Env. No./ Adı: 501 / Mevlevi
Yazı türü : Kâti
Ketebe : ? – ?
Ölçüsü : 43,5 x 39,5 cm.

Eser Env. No./ Adı: 619 / Mevlevi
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Halil Niyazi – H.1286 (M.1869/ 70)
Ölçüsü : 100 x 48 cm.

Eser Env. No./ Adı: 638 / Sahabe adı
Yazı türü : Yaprak Hat
Ketebe : ? – ?
Ölçüsü : 16 x 22,5 cm.

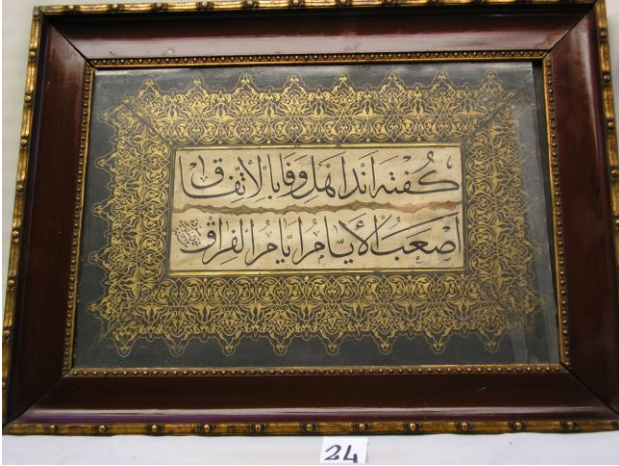
Ek 8. Güzel Sözlür

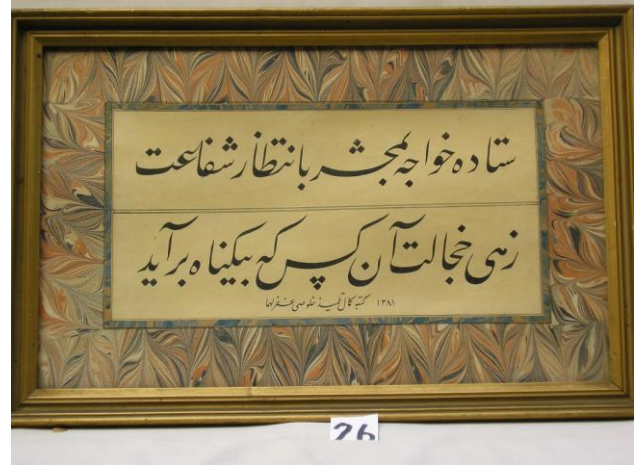
Eser Env. No./ Adı: 15 / Manzum Şiir
Yazı türü : Talik Mail Kıt'a
Ketebe : Kemal Batanay – H.1374 (M.1955/ 56)
Ölçüsü : 17 x 26 cm.

Eser Env. No./ Adı: 21 / Rubai
Yazı türü : Talik Mail Kıt'a
Ketebe : Mehmed Bahir Ef. – H.1269 (M.1852/ 53)
Ölçüsü : 51 x 37 cm.

Eser Env. No./ Adı: 24 / Manzum Şiir
Yazı türü : Sülüs
Ketebe : Hulusi Efendi – H.1322 (M.1904/ 05)
Ölçüsü : 30 x 28 cm.

Eser Env. No./ Adı: 26 / Farsça Beyit
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Kemal Batanay – H.1381 (M.1862/ 63)
Ölçüsü : 52 x 34 cm.

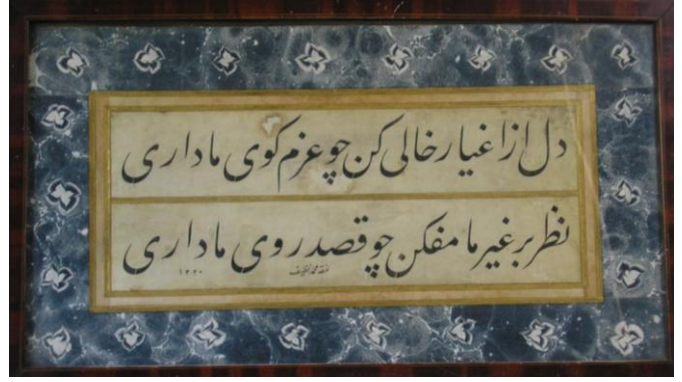
Eser Env. No./ Adı: 27 / Manzum Beyit
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Bakka! Ahmed Arif – H.1307 (M.1889/ 70)
Ölçüsü : 41 x 29 cm.

Eser Env. No./ Adı: 30 / Farsça Beyit
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Mehmed İzzet Ef. – H.1313 (M.1895/ 96)
Ölçüsü : 52 x 34 cm.

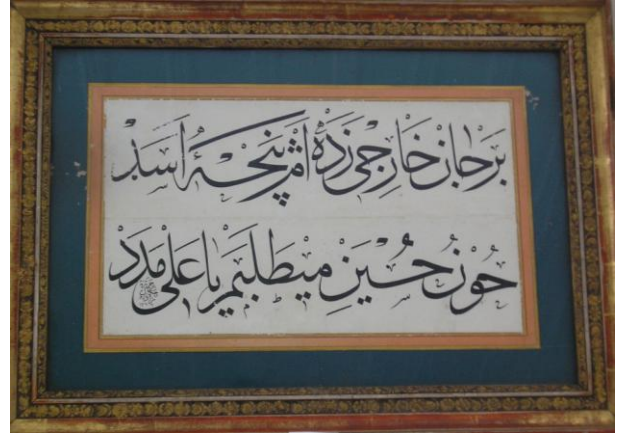
Eser Env. No./ Adı: 35 / Farsça Rubai
Yazı türü : Talik Mail Kıta
Ketebe : Mehmed Bahir – H.1273 (M.1856/ 57)
Ölçüsü : 51 x 37 cm.

Eser Env. No./ Adı: 42 / Farsça Beyit
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Mehmed Nazif. – H.1320 (M.1902/ 03)
Ölçüsü : 52 x 34 cm.

Eser Env. No./ Adı: 56 / Farsça Rubai
Yazı türü : Nesih
Ketebe : Kamil Akdik – H.1342 (M.1923/ 24)
Ölçüsü : 32 x 25 cm.

Eser Env. No./ Adı: 62 / Farsça Beyit
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Hakkakzade Mustafa Hilmi – H.1266 (M.1849/ 50)
Ölçüsü : 50 x 36 cm.

Eser Env. No./ Adı: 276 / Beyit
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : ? - ?
Ölçüsü : 50 x 31 cm.

Eser Env. No./ Adı: 277 / Beyit
Yazı türü : Zerendud
Ketebe : Muhsinzade Abdullah – H.1301 (M.1883/ 84)
Ölçüsü : 150 x 80 cm.

Eser Env. No./ Adı: 290 / Adile Sultan'ın Türbe yazısı
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : ? – H.1301 (M.1883/ 84)
Ölçüsü : 68 x 53 cm.

Eser Env. No./ Adı: 294 / Hüsnu Hat
Yazı türü : Sülüs Nesih
Ketebe : Nustafa Vasfi – H.1310 (M.1892/ 93)
Ölçüsü : 57 x 47 cm.

Eser Env. No./ Adı: 485 / Hüsnu Hat
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Recai – H.1278 (M.1861/ 62)
Ölçüsü : 77 x 64 cm.

Eser Env. No./ Adı: 487 / Beyit
Yazı türü : Celi Talik
Ketebe : Ali Haydar Bey – H.1269 (M.1852/ 53)
Ölçüsü : 64 x 33 cm.

Eser Env. No./ Adı: 764 / Hüsnu Hat
Yazı türü : Celi Sülüs
Ketebe : Tefik Efendi – H.1321 (M.1903/ 04)
Ölçüsü : 59 x 59 cm.

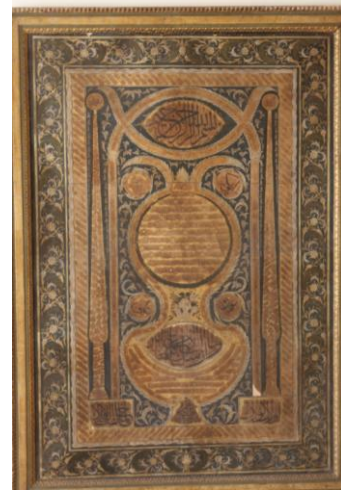
Ek 9. Hilye-i Şerif

Env. No.: 164
Ölçüsü : 45 x 23 cm.

Env. No.: 165
Ölçüsü : 42 x 22 cm.

Env. No.: 281
Ölçüsü : 165 x 116 cm.

Env. No.: 292
Ölçüsü : 48 x 61 cm.

Env. No.: 299
Ketebe : M. Şahabettin/ 1804- 05
Ölçüsü : 34 x 12 cm.

Env. No.: 486
Ketebe : Yesarizade Mustafa İzzet/ 1821-22
Ölçüsü : 86 x 29 cm.

Env. No.: 489
Ketebe : Abdullah el Vahdeti/ 1862- 63
Ölçüsü : 106 x 80 cm.

Ek 10. Tuğra ve İcazet Levhaları

Eser Env. No./ Adı: 10 / İcazetname
Yazı türü : Sülüs Nesih
Ketebe : ? – H.1264 (M.1847/ 48)
Ölçüsü : 30 x 27 cm.

Eser Env. No./ Adı: 17 / İcazetname
Yazı türü : Sülüs Nesih
Ketebe : ? – H.1264 (M.1847/ 48)
Ölçüsü : 30 x 27 cm.

Eser Env. No./ Adı: 267 / Sultan III. Selim Tuğrası
Ölçüsü : 26 x 19 cm.

Eser Env. No./ Adı: 293 / Sultan III. Selim Tuğrası
Ölçüsü : 56 x 41 cm.

Eser Env. No./ Adı: 298 / Sultan III. Selim Tuğrası
Ölçüsü : 48 x 32 cm.

Ek 11. Yazı Takımları

Eser Env. No./Adı : 166 / Yazı Takımı Çekmecesi
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Ahşap
Ölçüsü : 42 x 27 x 20 cm.

Eser Env. No./Adı : 187 / Makta'a
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Fildişi
Ölçüsü : 19 x 3 cm.

Eser Env. No./Adı : 189 / Kamışkalem
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Kamış
Ölçüsü : 20 cm.

Eser Env. No./Adı : 190 / Kalemtraş
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Fildişi, demir
Ölçüsü : 21 cm.

Eser Env. No./Adı : 191 / Kalemtraş
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Fildişi, demir, deri
Ölçüsü : 16 cm.

Eser Env. No./Adı : 193 / Kalemtraş
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Mercan, ahşap, demir
Ölçüsü : 21,5 cm.

Eser Env. No./Adı : 195 / Zarf açacağı
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Kemik
Ölçüsü : 17 cm.

Eser Env. No./Adı : 541 / Hokka Takımı
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Zeytin Ağacı

Eser Env. No./Adı : 565 / Divit
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Sedef
Ölçüsü : 22,5 cm.

Eser Env. No./Adı : 587 / Hokka Takımı
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Porselen
Ölçüsü : 26 x 16,5 cm.

Eser Env. No./Adı : 643 / Kağıt Makası
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Demir (altın yıldızx kaplama)
Ölçüsü : 27,5 cm.

Eser Env. No./Adı : 644 / Makta'a
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Fildişi
Ölçüsü : 14 x 2,3 cm.

Eser Env. No./Adı : 689 / Kalemtraş
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Sedef , demir
Ölçüsü : 17 cm.

Eser Env. No./Adı : 690 / Makta'a
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Fildişi
Ölçüsü : 12 cm

Eser Env. No./Adı : 716 / Hokka Takımı
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Yıldız Taşı
Ölçüsü : 5,1 cm.

Ek 12. Mevlevi Müzik Aletleri

Eser Env. No./Adı : 51 / Tablo
Dönemi/ Malzemesi: 20.yüzyıl / Tuval
Ölçüsü : 77 x 55 cm.

Eser Env. No./Adı : 85 / Çalpara (Halile)
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Bronz
Çapı : 27 cm.

Eser Env. No./Adı : 86 / Kudüm
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Bakır, deri
Çapları : 27 cm.

Eser Env. No./Adı : 213 / Nevbe
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bronz, deri
Çapı : 20 cm.

Eser Env. No./Adı : 215 / Nevbe
Dönemi/ Malzemesi: 19.yüzyıl / Bakır, deri
Çapları : 24 cm.

Eser Env. No./Adı : 329 / Ney
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Kamış
Uzunluğu : 71 cm.

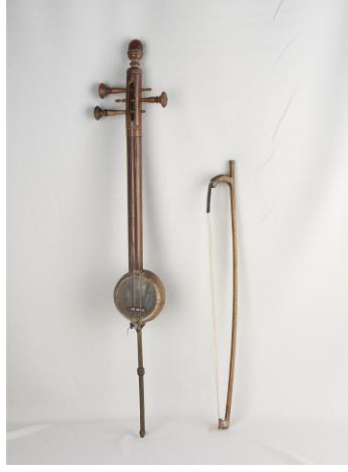

Eser Env. No./Adı : 330 / Ney
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Kamış
Uzunluğu : 84 cm.

Eser Env. No./Adı : 333-334-331-332 / Ney
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Kamış
Uzunlukları : 49-51-64-100 cm.

Eser Env. No./Adı: 336 / Kabak Kemane
Dönemi/ Malz.: 20. yüzyıl / Ağaç, deri
Uzunluğu : 85 cm.

Eser Env. No./Adı: 340 / Kudüm
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl/ Bronz,deri
Çapları : 20 cm.

Eser Env. No./Adı : 366 / Tablo
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Kağıt
Ölçüsü : 36 x 26 cm.

Eser Env. No./Adı : 800 / Kudüm
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bronz, deri
Çapları : 30 cm.

Ek 13. Diğer Müzik Aletleri

Eser Env. No./Adı : 90-1 / Bendir (Tekke Tefi)
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Ahşap, deri
Ölçüsü : 36 cm.

Eser Env. No./Adı : 337 / Nefir
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Boynuz
Çapları : 69 cm.

Eser Env. No./Adı : 338 / Baron Kemeçe
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap, fildişi
Uzunluk : 40 cm.

Eser Env. No./Adı : 463 / Kanun
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap, kemik, sedef kakmalı
Ölçüsü : 92,5 x 43 cm.

Eser Env. No./Adı : 569 / Ud
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Kelebek Ağacı
Uzunluk : 40 cm.

Eser Env. No./Adı : 768 / Ziter
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap
Ölçüsü : 50 x 33 cm.

Eser Env. No./Adı : 773 / Çifte Kaval
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Kartal Ayağı Kemigi
Uzunluk : 25 cm.

Eser Env. No./Adı : 774 / Zurna
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap, maden
Uzunluk : 38 cm.

Eser Env. No./Adı : 777 / Kaval
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Erik Ağacı
Uzunluk : 30 cm.

Eser Env. No./Adı : 778 / Kabak Kemane
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap, maden, deri
Uzunluk : 60 cm.

Eser Env. No./Adı : 784 / Davul
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap, deri
Çapı : 52 cm.

Eser Env. No./Adı : 806 / Mandolin
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap, kemik
Uzunluk : 69 cm

Ek 14. Tarikat eşyaları

Eser Env. No./Adı : 169, 92-2, 92-3/ Mutteka
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap
Uzunluk : * cm.

Eser Env. No./Adı : 93-1 / Teber
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap, demir
Uzunluk : 69 cm

Eser Env. No./Adı : 167 / Teber
Dönemi/ Malzemesi: 20. yüzyıl / Ahşap, prinç
Uzunluk : 60 cm.

Eser Env. No./Adı : 239 / Keşkülü Fukara
Dönemi/ Malzemesi: 219 yüzyıl / Hindistan Cevizi
Ölçüsü : 26 x 13 cm.

Eser Env. No./Adı : 240 / Keşkülü Fukara
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Hindistan Cevizi
Ölçüsü : 34 x 14 cm.

Eser Env. No./Adı : 242 / Matara
Dönemi/ Malzemesi: 19 yüzyıl / Ahşap, maden
Ölçüsü : 21 x 8 cm.

Ek 15. Matbah-ı şerif eşyaları

Eser Env. No./Adı : 87 / Sema Eğitim Tahtası
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Ahşap
Ölçüsü : 122 x 70 x 4 cm.

Eser Env. No./Adı : 89 / Cezve
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bronz
Ağız çapı x taban Çapı: 13 x 18 cm.

Eser Env. No./Adı : 206 / İbrik
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bakır
Ölçüsü : 122 x 70 x 4 cm.

Eser Env. No./Adı : 207 / Güğüm
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bakır
Ölçüsü : 57 x 23 x 8 cm.

Eser Env. No./Adı : 207 / Güğüm
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bakır
Ölçüsü : 44 x 12 cm.

Eser Env. No./Adı : 219 / Sini
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bakır
Çapı : 135 cm.

Eser Env. No./Adı : 220 / Sini
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bakır
Çapı : 73 cm.

Eser Env. No./Adı : 223 / Kevgir
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bakır
Uzunluk : 14 cm.

Eser Env. No./Adı : 224 / Sahan
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bakır
Çapı : 39 cm.

Eser Env. No./Adı : 225 / Sahan
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bakır
Uzunluk : 29 cm.

Eser Env. No./Adı : 237 / Kazan
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bronz
Ağız Çapı : 50 cm.

Eser Env. No./Adı : 443 / Tepsi
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Gümüş
Ölçüsü : 59 x 46 cm.

Eser Env. No./Adı : 545 / Kepçe
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bronz
Uzunluk : 51 cm.

Eser Env. No./Adı : 547 / Kepçe
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Gümüş
Uzunluk : 41 cm.

Eser Env. No./Adı : 627 / Havan
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Ahşap
Ölçüsü : 19,5 x 16,5 cm.

Eser Env. No./Adı : 628 / Kahve Değirmeni
Dönemi/ Malzemesi: 19 yüzyıl / Ahşap, demir
Yükse : 21 cm

Eser Env. No./Adı : 629 / Kahve Soğutucusu
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Ahşap
Çapı : 12 cm.

Eser Env. No./Adı : 630 / Kahve Soğutucusu
Dönemi/ Malzemesi: 19 yüzyıl / Ahşap
Ölçüsü : 21 x 14 cm

Eser Env. No./Adı : 807 / Kahve Soğutucusu
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Ahşap
Ölçüsü : 21 cm. (çap), 33,5 cm. (uzunluk)

Eser Env. No./Adı : 813, 814 / Kahve Fincanı (zarfı ile)
Dönemi/ Malzemesi: 19 yüzyıl / Porselen, zarfı telkari
Ağız çapları : 5,5 cm

Eser Env. No./Adı : 815 / Havlu
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Kumaş
Ölçüsü : 138 x 60 cm.

Eser Env. No./Adı : 816 / İbrik
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bronz
Yükseklik : 24 cm.

Eser Env. No./Adı : 817 / Semaver
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bronz
Yükseklik : 36 cm.

Eser Env. No./Adı : 200 / Buhurdan
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Tombak
Ölçüsü : 28 x 27 cm.

Eser Env. No./Adı : 201 / Buhurdan
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Tombak
Ölçüsü : 28 x 21 cm.

Eser Env. No./Adı : 202 / Buhur-şamdan
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Bronz
Ölçüsü : 20 x 8 cm.

Eser Env. No./Adı : 204 / Gülabdan
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Tombak
Yükseklik : 18 cm.

Ek 16. İbadet eşyaları

Eser Env. No./Adı : 179 / Seccade
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Kumaş
Ölçüsü : 194 x 128 cm.

Eser Env. No./Adı : 243 / Tespih
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Şimşir
Boncuk adedi : 1000 adet

Eser Env. No./Adı : 244 / Tespih
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Kemik
Boncuk adedi : 429 adet

Eser Env. No./Adı : 246 / Tespih
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Erzurum Kehri barı
Boncuk adedi : 792 adet

Eser Env. No./Adı : 250 / Rahle
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Ahşap, fildişi
Ölçüsü : 66 x 21 cm.

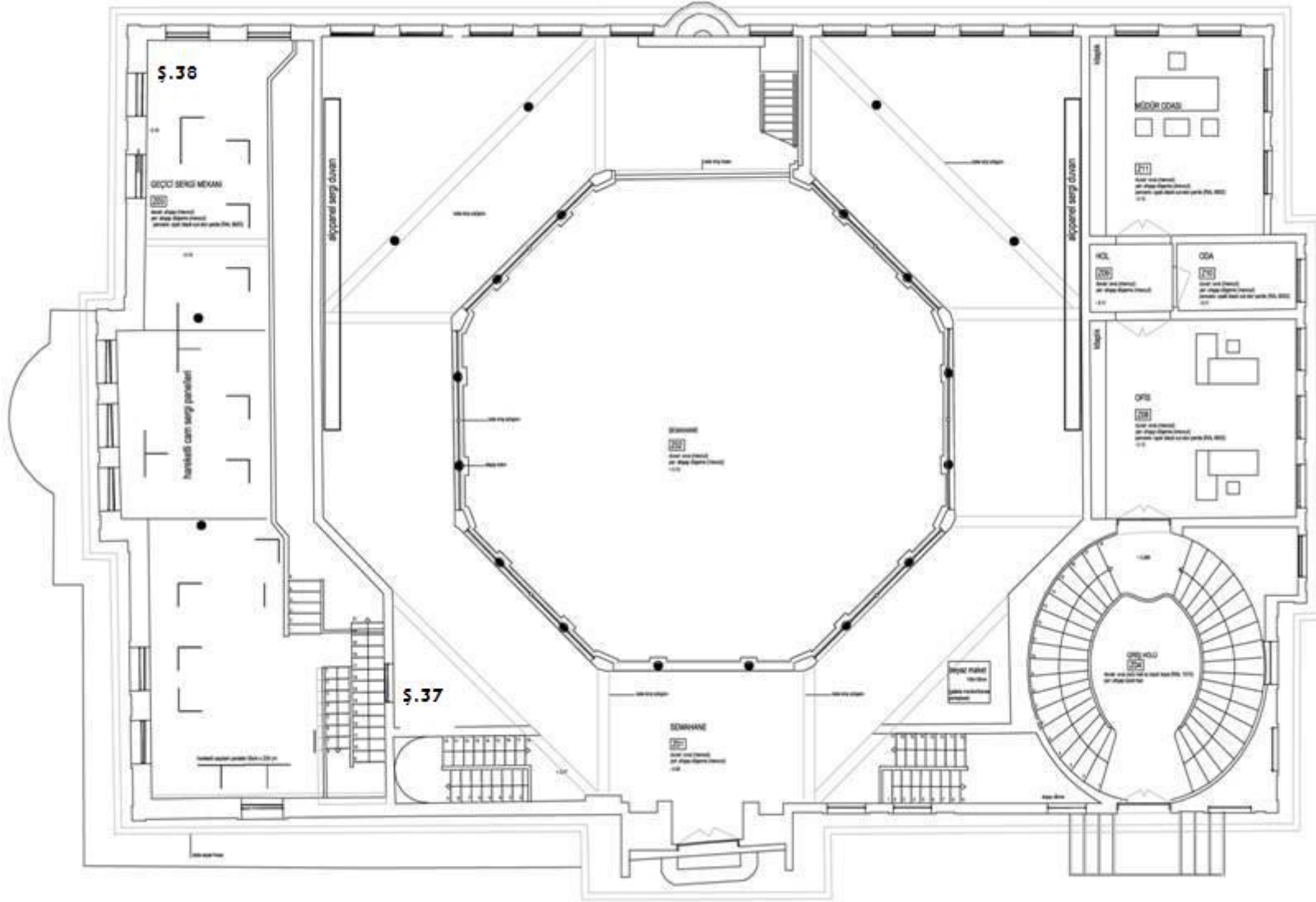

Eser Env. No./Adı : 252 / Rahle
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Ahşap, gümüş
Ölçüsü : 98 x 37 cm.

Eser Env. No./Adı : 413 / Seccade
Dönemi/ Malzemesi: 19. yüzyıl / Kumaş
Ölçüsü : 180 x 120 cm.

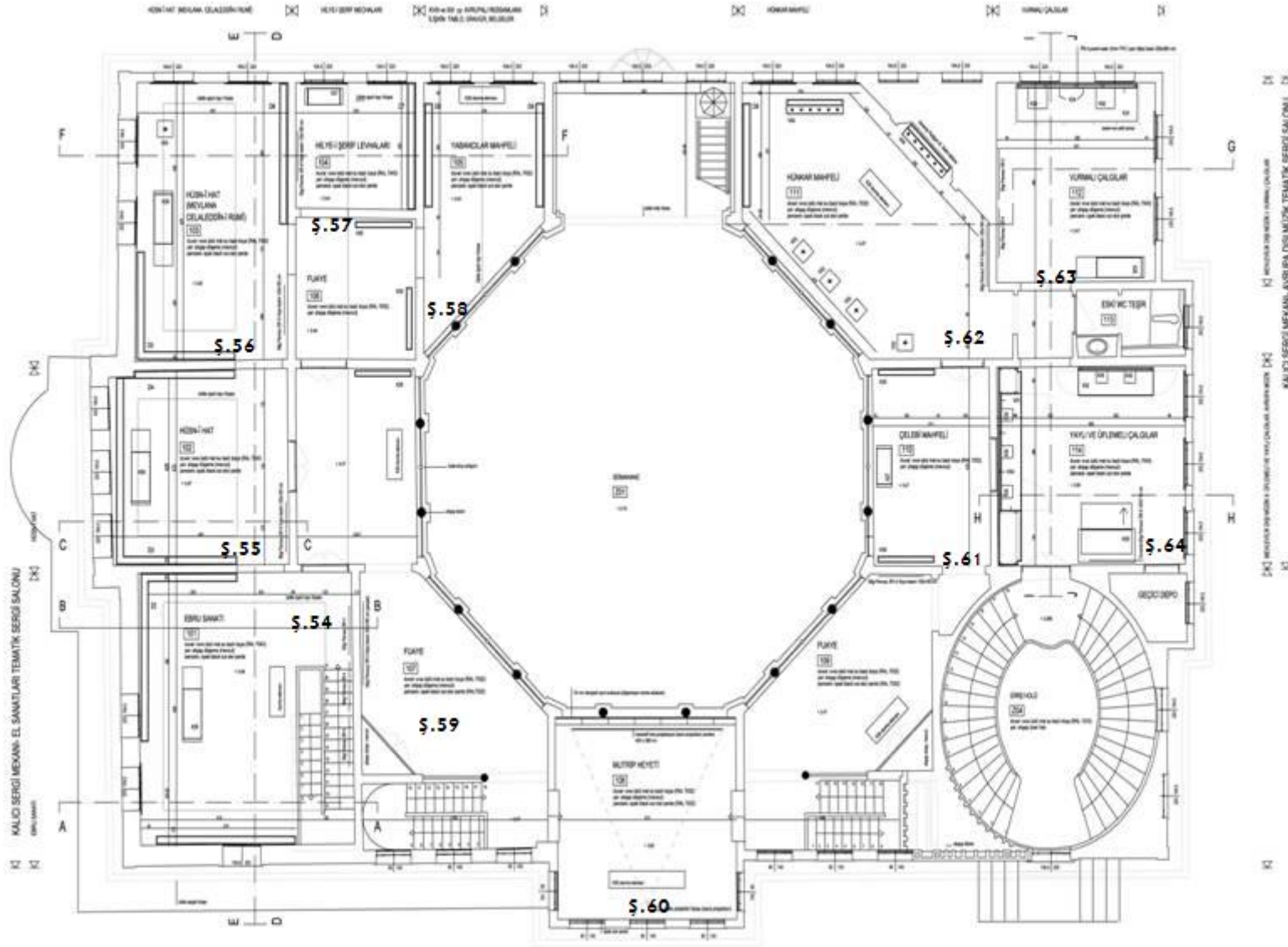
Ek 17. Zemin kat sergileme planı (İstanbul II. Numaralı Bölge Koruma Kurulu arşivinden alınmıştır)

Ek 19. Birinci kat sergileme planı (İstanbul II. Numaralı Bölge Koruma Kurulu arşivi)

Ek 20. Galata Mevlevihanesi Müzesi Araştırma Soruları

SORULAR:

1. Ülkemizde Mevlevilik veya Mevlana ile ilgili Müze var mı? Biliyor musunuz?

a) Hayır yok. B) Evet var. .... Müzesi. c)
Bilmiyorum

1. Aşağıdaki müzelerden hangilerini biliyorsunuz?

a) Pera b) Topkapı Sarayı c) Ayasofya d) Galata Mevlevihanesi (Divan Edebiyatı)

2. Galata Mevlevihanesi (Divan Edebiyatı) Müzesi'nin nerede olduğunu biliyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

3) Şeyh Galib'in türbesinin nerede olduğunu biliyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

4) Galata Mevlevihanesi (Divan Edebiyatı) Müzesi'ni gezdiniz mi?

a) Evet b) Hayır

5) Gezdiğiniz ise Müzecilik açısından yeterli buldunuz mu?

a) Evet b) Hayır

6) Galata Mevlevihanesi Müzesi sizce neden fazla bilinmiyor?

a) Tanıtım Yetersiz b) Halkın ilgisi yok c) Ulaşım zor d)

.....

7) Galata Mevlevihanesi Müzesi ziyarete açılınca gezmeyi düşünüyor musunuz?

a) Evet b) Hayır. İlgimi çekmiyor c) .....

Kişisel Bilgiler:

1. YAŞ

a) 16- 25 b) 26-35

c) 36-45 d) 46-55

f) 56 +

2. CİNSİYET

a) Bayan b) Erkek

3. EĞİTİM

a) İlköğretim

b) Lise

c) Üniversite

4. Lütfen mesleğinizi belirtiniz: .....

5. OTURDUĞU SEMT

ÖZGEÇMİŞ

Yavuz ÖZDEMİR

Doğum Tarihi : 26 Şubat 1967

Doğum Yeri : İstanbul

EĞİTİM

- 1995 - YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Müzecilik Bölümü (Yüksek Lisans)
- 1984 – 1988 İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ,
EDEBİYAT FAKÜLTESİ, Klasik Arkeoloji Bölümü
- 1981 – 1983 PERTEVNİYAL LİSESİ

PROFESYONEL DENEYİM

- 1983 Anadolu Medeniyetleri Sergisi
- 1984, 1985 ve 1986 Yaz dönemleri İstanbul Mozaik Müzesi Mozaik Restorasyonu.
- 1990 – 1993 Adım Makine San. Tic. A.Ş (İthalat Bölümü)
- 1993 – 1997 T.C. Maliye Bakanlığı (Yoklama Memuru)
- 1997 – 1998 İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü (Arkeolog)
- 1998 – 2001 İstanbul Türbeler Müzesi Müdürlüğü (Arkeolog)
- 2001 – 2005 Ayasofya Müzesi Müdürlüğü (Arkeolog)
- 2005 - Galata Mevlevihanesi Müzesi Müd. (Müze Müdürü)

YABANCI DİL

- İngilizce (İyi derecede)
- İtalyanca (Orta derecede)

BİLGİSAYAR

- MS Office (Word, Excel, Powerpoint)

ALINAN KURS VE SEMİNERLER

- Bilgi Üniversitesi Bilgisayar Kursu (2001)
- T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, Müze Müdürlüğü Eğitim Kursu (Aralık 2007)
- İtalyan Kültür Merkezi İtalyanca Kursu (2009–2010)